

Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Hospodářská politika



KOMPARACE FISKÁLNÍCH POLITIK
SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH BĚHEM
PRVNÍ A DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

diplomová práce

Autor: Bc. Marek Jurák

Vedoucí práce: Ing. Zdenka Johnson, PhD.

Rok: 2019

Prohlašuji na svou čest, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

Marek Jurák

V Praze, dne 13.12.2019

Chtěl bych poděkovat své vedoucí diplomové práce Ing. Zdence Johnson, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.



ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatel : **Bc. Marek Jurák**

Studijní program: **Ekonomie a hospodářská správa**

Obor: **Hospodářská politika**

Název tématu: **Komparace fiskálních politik Spojených států amerických během první a druhé světové války**

Zásady pro vypracování:

1. Cíl práce: Cílem diplomové práce bude komparace fiskálních politik realizovaných na úrovni federální vlády ve Spojených státech amerických v době první a druhé světové války. V práci bude testována výzkumná hypotéza spočívající v tvrzení, že převážná část válečných federálních výdajů nebyla financována pomocí daní, ale dluhovými nástroji v rámci obou konfliktů. Srovnání jednotlivých dílčích poznatků bude sloužit k zodpovězení následujících výzkumných otázek. Jaké konkrétní nástroje byly použity na financování vládních výdajů během obou válek? Jak výrazně se měnily daňové sazby a kolik příjmů bylo takto získáno? Jakým způsobem probíhalo zadlužování ze strany státu? Proč hrálo zadlužování klíčovou roli ve financování válečných výdajů?
2. Význam, aktuálnost nebo očekávaný přínos zvoleného tématu: Financování válečných výdajů je stále aktuálním tématem dnešní doby zejména pro Spojené státy americké, které vedou válečné konflikty v několika zemích světa. Dluhové financování, které je součástí hypotézy práce je hojně využívaný způsob financování vládních výdajů a nemusí se jednat pouze o výdaje válečné. Očekávaným přínosem práce bude poukázat na odlišnosti, podobnosti i úskalí fiskálních politik v době obou světových konfliktů, stejně tak i na rozdílné atributy fiskální politiky v době míru a války.
3. Charakteristika teoretické části práce: V teoretické části práce budou obecně popsány základní principy, nástroje, typy a cíle fiskální politiky. Následovat bude vysvětlení fungování válečné ekonomiky s důrazem na roli federální vlády a její fiskální politiku. Tato část bude z teoretického hlediska nejdůležitější, protože chování vlády státu, které je ve válečném stavu, je velmi specifické. V závěru teoretické části bude nastíněn ekonomický kontext období před válkou, aby byly patrné změny a výsledky fiskální politiky ve válce, které budou analyzovány v praktické části práce. Autor využije metody deskripce, explanace a indukce.
4. Charakteristika praktické části práce: V praktické části práce se bude autor zabývat analýzou a komparací jednotlivých fiskálních politik v praxi. Zaměřovat se bude zejména na daňovou soustavu, která prošla v obou obdobích rozsáhlými změnami, a na jednotlivé typy a vlny emise dluhopisů. Po vysvětlení principů a důvodů daných politik bude primárně analyzován jejich dopad na příjmovou a výdajovou stránku federálního rozpočtu, a také na americké hospodářství. Následovat bude podrobnější rozbor příjmů i výdajů prostředků přímo pro financování válečného úsilí. V závěru praktické části proběhne porovnání jednotlivých dílčích závěrů a bude vyhodnocena vhodnost a efektivita zavedených opatření. Pomocí získaných poznatků bude potvrzena či vyvrácena stanovená hypotéza. Autor využije zejména metody indukce, komparace a analýzy.
5. Klíčová slova: Fiskální politika, válečné hospodářství, první světová válka, druhá světová válka, válečné dluhopisy, daně.

Rozsah práce: 65 NS

Seznam odborné literatury:

1. BLAKEY, R. G. – BLAKEY, G. C. The Two Federal Revenue Acts of 1940. [online]. The American Economic Review, 1940 (December), Vol. 30, No. 4, pp. 724-735. [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1805065>.
2. BLAKEY, R. G. The War Revenue Act of 1917. [online]. The American Economic Review, 1917 (December), Vol. 7, No. 4, pp. 791-815. [cit. 2018-22-12]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1809436>.
3. BROADBERRY, S. – HARRISON, M. (eds.). The Economics of World War I. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 345 s. ISBN 0521785030.
4. BROWNEE, E. W. Federal Taxation in America: A Short History. Cambridge: Press Syndicate. 1996. 190 s. ISBN 0-521-56586-3.
5. CARTER, S. et al. (eds.). Historical Statistics of the United States: Earliest Times to the Present. Millennial Edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 5000 s. ISBN 978-0-521-81791-2.
6. HARRISON, M. (ed.). The Economics of World War II: Six Great Powers in International Comparison. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 307 s. ISBN 052162046.
7. HIGGS, R. Wartime Prosperity? A Reassessment of the U.S. Economy in the 1940s. [online]. The Journal of Economic History, 1992, Vol. 52, No. 1, pp. 41-60. [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2123344>.
8. KIMBLE, J. J. Mobilizing the Home Front: War Bonds and Domestic Propaganda. Texas: A&M University Press, 2006. 213 s. ISBN 9781603445542.
9. PUTH, R. C. American Economic History. Chicago: Dryden, 1988. 640 s. ISBN 0-03-011892-1.
10. WALTON, G. M. – ROCKOFF, H. History of the American Economy. Boston: Cengage Learning, 2018. 584 s. ISBN 978-1-337-10460-9.

Datum zadání diplomové práce: leden 2019

Termín odevzdání diplomové práce: květen 2019


Bc. Marek Jurák
Řešitel


Ing. Zdenka Johnson, Ph.D.
Vedoucí práce


doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Vedoucí katedry


prof. Ing. Zdeněk Chytil, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na fiskální politiku Spojených států amerických během první a druhé světové války, kde hlavním předmětem analýzy je daňová soustava, emise válečných dluhopisů a federální výdaje. Teoretická část práce začíná představením základních principů teorie fiskální politiky a její vlivy na ekonomické subjekty. Následuje popis hlavních rysů válečné ekonomiky a nástrojů využívaných státem pro zasahování do hospodářství s uvedením konkrétních příkladů ze sledovaných období. V praktické části práce jsou zkoumány rozpočtové zákony zavedené v jednotlivých obdobích se zaměřením na úpravy konkrétních daňových sazeb a jejich příjmů do federálního rozpočtu. U válečných dluhopisů jsou analyzovány jednotlivé kampaňové akce, náležitosti emitovaných dluhopisů a jejich podíl na příjmech v rozpočtu. S dluhovým financováním je analyzován také vývoj federálního dluhu. Cílem práce je komparace jednotlivých fiskálních politik zaměřených na federální příjmy a jejich využití ve federálních výdajích, která financovaly válečnou ekonomiku. Komparací jednotlivých fiskálních nástrojů a jejich příjmů práce odpovídá na hlavní výzkumnou otázku, zda byla převážná část vládních výdajů během obou konfliktů z větší části financována dluhově. Výsledky práce naznačují, že hypotéza je potvrzena, kdy dominantním nástrojem financování vládních výdajů byly státní dluhopisy, které cílily zejména na veřejnost.

Klíčová slova: první světová válka, druhá světová válka, Spojené státy americké, fiskální politika, válečná ekonomika, federální příjmy, federální výdaje, federální rozpočet, daně, dluhopisy

JEL klasifikace: E620, H240, H560, N42

Abstract

The diploma thesis focuses on fiscal policy of the United States of America during World War I and World War II, where the main subject of the analysis is the tax system, emission of war bonds and federal outlays. The theoretical part begins with the introduction of the basic principles of the fiscal policy theory and its effects on economic subjects. The following is a description of the main features of the war economy and the tools used by the federal government to intervene in the economy, with specific examples from the analyzed period. In the practical part of the thesis, there are examined budget laws introduced in each period with a focus on adjusting specific tax rates and their revenues to the federal budget. In the case of war bonds there is examination of individual campaign actions, essentials of issued bonds and their share in budget revenues which is closely connected with the development of the federal debt. The aim of this work is to compare individual fiscal policies focused on federal revenues and their use in federal expenditures, which financed the war economy. By comparing the various fiscal instruments and their income, the work answers the main research question as to whether the bulk of government spending during both conflicts was largely financed by debt. The results of the work suggest that the hypothesis is confirmed when the dominant instrument for financing government expenditures were government bonds aimed mainly at the public.

Key words: First World War, Second World War, United States of America, fiscal policy, war economy, federal budget receipts, federal budget outlays, federal budget, taxation, war bonds

JEL classification: E620, H240, H560, N42

Obsah

Úvod	1
1 Fiskální politika	4
1.1 Vliv na soukromé subjekty	4
1.2 Vliv na státní rozpočet.....	6
2 Válečná ekonomika	8
2.1 Konverze na válečnou ekonomiku	9
2.2 Kontrola cen a přidělový systém	11
2.3 Mobilizace výrobních faktorů.....	12
2.4 Pracovní síla a mzdy.....	14
2.5 Administrativní zajištění distribuce zdrojů.....	15
2.6 Zemědělství	16
3 Výchozí situace Spojených států amerických před válkami.....	18
3.1 První světová válka.....	18
3.2 Druhá světová válka	20
4 Období první světové války.....	22
4.1 Daňová soustava	22
4.1.1 The Revenue Act of 1916	22
4.1.2 The War Revenue Act of 1917	25
4.1.3 The Revenue Act of 1918	29
4.2 Dluhové financování	29
4.2.1 Liberty Loan kampaně	30
4.2.2 Válečné dluhopisy.....	31
4.2.3 Federální dluh.....	34
4.3 Federální příjmy.....	35
4.4 Federální výdaje a balance federálního rozpočtu	37
5.1 Analýza vývoje hospodářství pomocí základních makroekonomických ukazatelů	39
5 Období druhé světové války.....	41
5.2 Daňová soustava	41
5.2.1 The Revenue Act of 1940	41
5.2.2 The Second Revenue Act of 1940	43
5.2.3 The Revenue Act of 1941	44
5.2.4 The Revenue Act of 1942	47
5.2.5 The Revenue Act of 1943-1945	48
5.3 Dluhové financování	49
5.3.1 Federální dluh.....	52
5.4 Federální příjmy.....	53

5.5	Federální výdaje a bilance federálního rozpočtu	55
5.6	Analýza vývoje hospodářství pomocí základních makroekonomických ukazatelů	57
6	Komparace fiskálních politik během dvou světových válek	59
6.1	Komparace federálních příjmů	59
6.2	Komparace federálních výdajů.....	62
6.2.1	Srovnání bilancí federálních rozpočtů	63
6.3	Komparace vývoje makroekonomických ukazatelů	65
Závěr		67
Seznam literatury		70
Seznam tabulek		78
Seznam grafů		80

Úvod

Tématem diplomové práce je komparace fiskálních politik Spojených států amerických během první a druhé světové války. Práce se zaměřuje zejména na nástroje financování válečných výdajů a jejich struktury. Prvním předmětem analýzy jsou rozpočtové zákony vydávané v jednotlivých válečných letech se zaměřením zejména na rozbor daňových sazeb, vznik nových daní a úpravy daňových výjimek. Druhým bodem pak je dluhové financování, které v obou obdobích hrálo důležitou roli, protože financování výdajů čistě z daňových příjmů by nebylo možné dosáhnout a ani to nebylo z pohledu vlády žádoucí. Hypotéza práce tvrdí, že v obou konfliktech bylo dominantním nástrojem financování dluhové, které cílilo hlavně na vydávání válečných dluhopisů, které byly nabízeny široké veřejnosti. Výhodou válečných dluhopisů jsou jejich protiinflační účinky, ale také zapojení široké veřejnosti do válečného financování, kdy vláda apelovala na její emoce a patriotismus. Práce svým výzkumem odpovídá i na následující dílčí otázky. Jaké konkrétní nástroje byly použity na financování vládních výdajů během obou válek? Jak výrazně se měnily daňové sazby a kolik příjmů bylo takto získáno? Jakým způsobem probíhalo zadlužování ze strany státu? Proč hrálo zadlužování klíčovou roli ve financování válečných výdajů? Téma je dnes stále aktuální, protože dluhové financování je ve Spojených státech amerických stále hodně využívaným nástrojem. Naposledy se federální rozpočet nacházel v přebytku v roce 2001.

Teoretická část práce začíná stručným představením základních typů, principů, nástrojů a cílů fiskální politiky, která prostupuje většinu práce a její působení na určité oblasti ekonomiky. Vysvětleny jsou pak její vlivy na státní rozpočet, ve kterém v době války a zvýšených vládních výdajů dochází ke značné restrukturalizaci. Změna vládních výdajů má pak restriktivní či expanzivní efekty, které působí na jednotlivé subjekty v hospodářství. Vysvětleny jsou zejména vlivy na soukromé subjekty a jejich ekonomické chování při zavádění fiskálních politik.

Následuje představení válečné ekonomiky, která tvoří většinu teoretické části práce a na jejímž pozadí jsou prováděna veškerá fiskální rozhodnutí jednotlivých období. Po vysvětlení hlavních náležitostí válečné ekonomiky je přistoupeno k bližšímu poznání jednotlivých oblastí hospodářství, které vyžadují pozornost. Při konverzi ekonomiky z tržního hospodářství na státem řízenou ekonomiku je třeba aktivního zasahování. Probíhá nejen mobilizace vojenských sil, ale celkově výrobních faktorů, které musejí operovat na svých maximálních kapacitách pro uspokojení válečné poptávky. Mobilizace pracovní síly bývá často spojena s různými kontrolami nejen mezd, ale i pracovních hodin, které mají tendenci růst. Na trhu se zbožím probíhá kontrola rostoucích cen, kdy u některých zboží je zavedený přidělový systém. Ovlivňování ekonomiky v takovém rozsahu musí být podpořeno tvorbou nových vládních institucí a agentur, které mají na starosti dohled a vymáhání nově stanovených změn či limitů. Obecný princip všech výše

zmíněných náležitostí je představen na příkladech z jednotlivých světových válek, který poskytuje praktický pohled na jednotlivé vládní zásahy.

Konec teoretické části je věnován historicko-ekonomickému kontextu Spojených států amerických na počátku války. Kapitola slouží k uvedení výchozí ekonomické pozice Spojených států amerických ve válkách. V obou konfliktech Američané zachovávali v počátečních letech neutralitu a využívali dění na světové scéně ke svému prospěchu. Patrné je to zejména na růstu hrubého domácího produktu, který rostl v obou sledovaných obdobích.

Praktická část práce je rozdělena do tří hlavních částí. První dvě jsou zaměřeny na analýzu jednotlivých fiskálních politik prováděných během konkrétní války. Třetí část je vzájemná komparace zejména v oblasti federálních příjmů, výdajů a celkové rozpočtové bilance. Krátce je srovnána i situace ekonomiky porovnáním základních makroekonomických ukazatelů.

Podkapitoly jednotlivých válek jsou konstruovány a formulovány stejně pro lepší vzájemnou komparaci. Kapitoly začínají analýzou rozpočtových zákonů jednotlivých válečných let. Tyto zákony fungovaly formou rozsáhlé daňové reformy, která vytvářela nové daně, měnila jednotlivé daňové sazby a upravovala podmínky daňové povinnosti. V obou válkách byly změny cíleny zejména na daně z příjmů fyzických osob, korporací a jejich nadměrných zisků a daně spotřební. Ačkoli byl poměr příjmů u jednotlivých daní ve sledovaných obdobích odlišný, daň z bohatství hrála vždy dominantní roli, zejména v období, kdy Spojené státy americké aktivně válčily v Evropě.

Jak bylo již zmíněno dříve, daňové příjmy nestačily na všechny válečné výdaje a bylo třeba využít i jiného nástroje financování. Spojené státy v obou válkách využily masivní propagační kampaň s cílem prodeje válečných dluhopisů veřejnosti s názvy War Loans Drive a Liberty Loans Drive, protože federální rozpočet zaznamenával velké deficity. Zkoumány jsou jednotlivé druhy emitovaných dluhopisů a příjem z jednotlivých kampaňových akcí. Tento nástroj masivního půjčování finančních prostředků od veřejnosti způsoboval růst federálního zadlužení, jehož vývoj je zkoumán na konci kapitoly.

Následuje souhrnná analýza všech federálních příjmů i výdajů a celková rozpočtová bilance za jednotlivé roky ve sledovaných obdobích. V kapitole je testována hypotéza, kdy se hledá dominantní nástroj financování válečných výdajů. Tato část práce tvoří výchozí bod pro závěrečnou analýzu v poslední kapitole. Cílem je srovnat obě období z hlediska, příjmů, daňové kvóty, výdajů a zadlužení. Komparace neprobíhá pouze na základě celkových poměrů, ale i hlediska struktury jednotlivých příjmů a výdajů. V závěru je srovnán i vývoj makroekonomických ukazatelů zobrazující ekonomickou situaci během válek.

V teoretické části u fiskální politiky je použita zejména metoda deskripce k popsání základní teorie fiskální politiky. Stejná metoda je využita i v definování válečné ekonomiky, ale tentokrát je obohacena i o komparaci při srovnávání státních zásahů u jednotlivých válek. Celou praktickou práci provázejí metody analýzy, indukce a komparace, které slouží k bližšímu

pochopení poznatků a k následnému vyvozování dílčích a celkových závěrů. Analyzovány jsou jednotlivé rozpočtové zákony a dluhové politiky, z kterých plynou prostředky do státního rozpočtu a pomocí indukce jsou pak určeny dominantní nástroje financování s dopady na rozpočtovou bilanci.

Práce čerpá pouze z cizojazyčných odborných zdrojů, které byly dostupné zejména přes platformu JSTOR. Páteří práce byly odborné publikace od editorů M. Harrisona a S. Broadberryho *The Economics of World War I* a *The Economics of World War II: Six Great Powers in International Comparison* též od M. Harrisona, které poskytla ucelený přehled všech důležitých aspektů válečné ekonomiky Spojených států amerických během obou válek. Údaje o rozpočtových zákonech byly čerpány zejména ze studií autorů R. G. Blakey a G. C. Blakey, kteří se jimi zabývali v první polovině 20. století, ale také z literatury od E. W. Brownlee *Federal Taxation in America*, ve kterém je rozebrána historie federálního zdanění. Dluhové financování bylo zpracováno zejména pomocí odborných článků a internetových zdrojů. U první světové války to byl odborný článek od S. W. Kanga a H. Rockoffa *Capitalizing Patriotism: The Liberty Loans of World War I* a u druhé světové války to byla studie od J. M. Bickleyho *War Bonds in the Second World War: A Model for a New War Bond?* U obou zdrojů se autoři zabývali válečnými dluhopisy daného období a zkoumali jejich vliv na nejen na ekonomické subjekty, ale také na federální rozpočet. Vývojem makroekonomických ukazatelů se zabývali autoři R. A. Braun a E. R. McGrattan, kteří ve své práci *The Macroeconomics of War and Peace* zkoumali válečné hospodářství u obou válek a prováděli i komparaci s Velkou Británií. Hlavním zdrojem číselných statistik pak byla publikace *Historical Statistics of the United States, Colonial Times to 1970*, které vydal americký úřad U.S. Bureau of Census.

1 Fiskální politika

První kapitola práce se zabývá obecně fiskální politikou a jejími základními principy, typy, nástroji a cíli. Kromě obecné teorie fiskální politik jsou krátce vysvětleny i její vlivy na hospodářství z pohledu soukromých subjektů a státního rozpočtu. Fiskální politika provází celou práci, a proto jsou zde vysvětleny její obecné principy, které stojí za rozhodováním vlády při jejím uplatňování z hlediska úpravy rozpočtových zákonů a daňových úprav.

Fiskální politika slouží vládě k zasahování do hospodářství země se záměrem naplnit své cíle. Může se jednat o vyhlazování ekonomických cyklů, získávání finančních prostředků do státního rozpočtu, ovlivňování spotřeby, aj. Další důležitou oblastí fiskální teorie je také snaha o maximalizaci sociálního blahobytu pro občany, kterého je dosahováno, mimo jiné, využíváním transferů mezi obyvateli.¹ Formulace a následné provedení fiskální politiky tedy znamená realizaci ekonomických cílů v rámci politického snažení. Znamená to posouzení toho, co je ekonomicky žádoucí a co je politicky proveditelné. Při analýze politických faktorů je třeba zkoumat tři aspekty: (1) Na jakou zájmovou skupinu daná politika cílí, (2) hodnoty, na které se bude politika odvolávat při její propagaci a následném stanovování a (3) v rámci jakého státního aparátu bude tato politika vykonávána.²

Cíle fiskální politiky můžeme rozdělit do dvou kategorií – krátkodobé a dlouhodobé. Mezi krátkodobé patří zejména ovlivňování agregátní poptávky a nabídky. Jedná se o cíle, kterých je dosahováno operativními opatřeními (diskreční politika). Jde o jednorázová opatření, která reagují na aktuální potřeby ekonomiky. Může se jednat o změnu daňové sazby s cílem získat nové prostředky do státního rozpočtu nebo změnu vládních výdajů s cílem zmírnit hospodářský cyklus. Mezi dlouhodobé cíle patří cenová stabilita a stabilita na trhu práce. K dosažení těchto cílů slouží zejména vestavěné stabilizátory, což jsou nástroje fiskální politiky, které fungují nezávisle na činnosti vlády. Patří sem progresivní zdanění, transfery, podpora v nezaměstnanosti nebo subvence.

1.1 Vliv na soukromé subjekty

K otázce zabývající se ovlivňováním spotřeby, investic a národního produktu z hlediska fiskálních politik, musí být zvážěn rozsah působení jejich nástrojů na kupní sílu a zapůjčitelné fondy. Fiskální politika působí na hospodářství pomocí zejména vládních výdajů, výběrem daní, půjček a výpůjček.

¹ STRAYER, J. P. An Appraisal of Current Fiscal Theory. [online]. The American Economic Review, Vol. 42, No. 2, pp. 138-146, May 1952 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1910593> >, s. 142.

² HERRING, E. P. The Politics of Fiscal Policy. [online]. The Yale Law Journal, Vol. 47, No. 5, pp. 724-745, March 1938 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/791990> >, s. 724.

Pomocí výdajů vláda zvyšuje jak kupní sílu, tak nabídku zapůjčitelných fondů. Z větší části se jedná o uvolňování kupní síly skrze různé vládní výdaje, finanční úlevy a veřejné práce. Nakupováním zboží a služeb vláda přímo přesouvá kupní sílu na firmy a jednotlivce. Vládní výdaje vyplývající z úvěrových aktivit mají podobný efekt. Zvyšují nabídku zapůjčitelných fondů dostupných na trhu, díky čemuž zvyšují dostupnost kapitálu a umožňují výhodnější podmínky pro získání soukromých úvěrů. Vládní výdaje tedy můžeme rozdělit na dvě kategorie. Ty, co jsou zapojeny v uvolňování kupní síly a ty, které v uvolňování zapůjčitelných fondů.³

V případě daňových příjmů se jedná o absorpci finančních prostředků státem a opět můžeme uvažovat o dvou kategoriích. Finanční prostředky z daní, které jdou do státní pokladny, by mohly být do určité míry využity na zakoupení spotřebního zboží. Jedná se zejména o prodejní a příjmové daně u nízkopříjmových subjektů. Některé daně však zasahují do takových úspor, které by jinak mohly zvýšit nabídku zapůjčitelných fondů. Tyhle dvě zmíněné kategorie mají v konečném důsledku odlišné vlivy na národní důchod. V prvním případě se jedná o přímé snížení spotřebitelských výdajů a národního důchodu. U druhé zmíněné kategorie se zase jedná pouze o nepřímý účinek, který působí na nabídku kapitálu dostupného z individuálních zdrojů. Důsledkem tohoto typu zdanění mohou být podmínky pro získání úvěru méně výhodné a odrazují od možných investic. Zdanění tedy absorbuje jak kupní sílu, tak i zapůjčitelné fondy.⁴

Stejně je tomu z hlediska vládních výpůjček, kdy se také jedná o absorpci zapůjčitelných fondů. I když se jedná o vypůjčené finanční prostředky, nemusí se zrovna jednat o zapůjčitelné fondy, protože v případě dluhopisů, které jsou vydávány během válečného období, by část investovaných prostředků mohla jít na nákup spotřebního zboží. Když tedy vypůjčování financí plyne z omezené spotřeby, jak tomu bývá během válečného období zvykem, má to jiný efekt než při získávání prostředků z běžných úspor. Za normálních okolností jsou tedy výpůjčky bez vedlejších efektů, protože se jedná o určitý druh zhodnocení přebytečných finančních prostředků, ale v případě půjčování pomocí válečných dluhopisů a při existujících omezeních na normálně svobodném trhu, mohou vládní výpůjčky vést ke snížené spotřebě a k odrazení od soukromých investic. Jedná se tedy o stejný celkový efekt jako u zdanění a dochází k absorpci jak kupní síly, tak zapůjčitelných fondů.⁵

Speciálním vládním nástrojem jsou transfery. Stejně jako vládní výdaje obecně i transfery musí být financovány pomocí vládou vybraných prostředků. Pokud jsou tedy transfery zvýšeny, daně se musí eventuálně také zvýšit, aby byl vybrán dostatek zdrojů na jejich financování. Zvýšení daní obecně snižuje disponibilní důchod domácností a snižuje soukromou spotřebu. V tomto ohledu mají transfery výdajovou vlastnost. Jsou vládním výdajem, který musí být

³ SOMERS H. M. The Impact of Fiscal Policy on National Income. [online]. The Canadian Journal of Economics and Political Science, Vol. 8, No. 3, pp. 364-385, August 1942 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/137083> >, s.366.

⁴ Tamtéž, s.366.

⁵ Tamtéž, s. 367.

financován vládním příjmem, a proto růst transferů snižuje soukromou spotřebu. Přítomen je ale jeden důležitý efekt. Transfery jsou zejména redistribucí finančních prostředků od bohatších domácností k chudším. Při zvýšení transferů se však poměrově spotřeba bohatších subjektů zmenší mnohem méně, než se poměrově zvýší u chudších subjektů, protože jejich příjem bez transferů je nižší než požadovaná spotřeba. Čistým efektem redistribuce je tedy růst agregátní soukromé spotřeby.⁶

1.2 Vliv na státní rozpočet

Jaké nástroje fiskální politiky mají vliv na příjmovou stránku finančních rozpočtů? Pro potřeby této práce se zaměříme zejména na situaci, kdy se stát nachází ve válečné situaci. Cílem válečné fiskální politiky je tvorba největšího možného výstupu ekonomiky, kterého je dosaženo pomocí přesunu zdrojů z méně důležitých odvětví do průmyslu válečného. Klíčovým problémem k dosažení tohoto cíle je přizpůsobení objemu peněžních toků a jejich distribuce. Hlavními nástroji, kterými můžou autority ovlivňovat své příjmy, jsou objem a cíl vládních výdajů a daní (v případě monetární politiky se může využívat i tisk peněz). Vedlejšími nástroji, které jsou méně přímé a jejichž efekt je méně předvídatelný, jsou spořicí kampaně a propaganda válečných dluhopisů.⁷ Mezi další možné způsoby získání finančních prostředků mimo fiskální politiku patří prodej státního majetku, dobrovolné příspěvky od obyvatel nebo spojenců a případné „ukořistění“ zdrojů od nepřítele. Poslední zmíněné jsou však svým objemem v porovnání s daněmi a půjčkami nepatrné a neberou se jako hlavní nástroje pro financování válečných výdajů.⁸

Zmíněné nástroje mají expanzivní a restriktivní efekty. Vládní výdaje napřímo rozšiřují tok příjmů ekonomickým subjektům a poskytují stimul k expanzi válečné výroby. Zdanění působí restriktivně na spotřebu ekonomických subjektů, ale z hlediska státních příjmů se jedná o důležitý nástroj, který zejména ve válečném období může být modifikován podle potřeby. Základním problémem je tedy dosáhnout rovnováhy mezi těmito efekty. Jestliže expanzivní efekty převáží ty restriktivní, poroste inflace, protože peněžní příjmy i výdaje stále porostou i tehdy, kdy zaměstnanost a produkční kapacity dosáhnou svého limitu. V opačném případě, kdy převáží restriktivní efekty, poroste nezaměstnanost a stát nedosáhne největší možné válečné produkce nebo nezachová určitý životní standard svých obyvatel při zvýšené válečné produkci.⁹ Dokud

⁶ JÖNSEN, K. Fiscal Policy Regimes and Household Consumption. [online]. Journal of Public Policy, Vol. 27, No. 2, pp. 183-214, May-August 2007 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/40072020> >, s.191.

⁷ PLUMPTRE, A. F. W. An Approach to War Finance. [online]. The Canadian Journal of Economics and Political Science, Vol. 7, No. 1, pp. 1-12, February 1941, [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/137160> >, s. 2.

⁸ WALTON, G. M. – ROCKOFF, H. History of the American Economy. Mason: South-Western Cengage Learning, 2010. 599 s. ISBN 978-0-324-78662-0, s. 382.

⁹ PLUMPTRE, A. F. W. An Approach..., s. 2-3.

není dosaženo plné zaměstnanosti, expanzivní podněty mohou převážit ty restriktivní, kdy právě tato situace způsobuje zvyšování zaměstnanosti výrobních faktorů. Rovnováhy nakonec musí být dosaženo pomocí zvyšování působení restriktivních nástrojů rychlejším tempem než expanzivně působících politik v podobě válečných výdajů.

Určitá debata o tom, který z nástrojů bude dominantním při financování válečných výdajů, probíhala před každým velkým konfliktem. Jednalo se především o daních a dluhovém financování. O tištění peněz, jako hlavním nástroji, se nikdy neuvažovalo kvůli jeho inflačním vlivům, a proto byl tento způsob využíván spíše doplňkově. Argumentem zastánců zdanění jakožto dominantního nástroje bylo nižší dluhové zatížení mladší generace včetně té, která se války účastnila přímo. V budoucnu by tak nemusela čelit splácení úroků, které by vzešly z rozsáhlého dluhového financování. Zvýšení daní však není nikdy jednoduchá záležitost. Vysoké daňové sazby odrazují od práce, a proto by měly být využívány pouze do určité míry, aby ekonomické subjekty byly stále motivovány pracovat a vyrábět. Naopak zastánci dluhového financování, kterými byly neoklasičtí ekonomové jako Robert J. Barro, se přikláněli k modernějšímu řešení v podobě daňového vyhlazování. Jedná se o princip, kdy se daňové sazby během válečného období zvyšují pouze částečně a většina válečných výdajů je financována dluhově.¹⁰ Argumentem může být opět zatížení budoucích generací. Proč by všechny náklady měly být na bedrech současné generace, která za válku platí nejen finančně, ale i duševně? Z případného vítězství budou přeci profitovat i nadcházející generace, které by v případě dominantního daňového financování nenesly žádné náklady.

¹⁰ WALTON – ROCKOFF, History of the..., s. 469.

2 Válečná ekonomika

Cílem následující kapitoly je obecně rozebrat hlavní charakteristiky týkající se válečného hospodářství s uvedením konkrétních příkladů pro větší výstižnost zejména ze druhé světové války, která dosahovala větších extrémů. Samotné financování válečných výdajů a získávání prostředků do federálního rozpočtu bude dále podrobněji analyzováno v praktické části této práce.

Nejvýraznějším rysem každé válečné ekonomiky je upřednostňování národních zájmů z hlediska obrany státu a porážení nepřítele, které jsou v období válečného konfliktu nadřazeny všemu ostatnímu. Pokud válečné potřeby nezasahují do všech sfér jak ekonomického, tak sociálního života obyvatel, nemůžeme hovořit o plném válečném hospodářství, které bylo zapotřebí v konfliktu světového měřítka. Musí se jednat o situaci, která ohrožuje nejen národní bezpečnost, ale i samotnou suverenitu a existenci daného státu. Právě tato míra ohrožení určuje, zda stát musí přistoupit k úplné nebo pouze částečné válečné ekonomice – síla protivníka je tedy rozhodující faktor¹¹, jak můžeme pozorovat na příkladu Spojených států amerických.

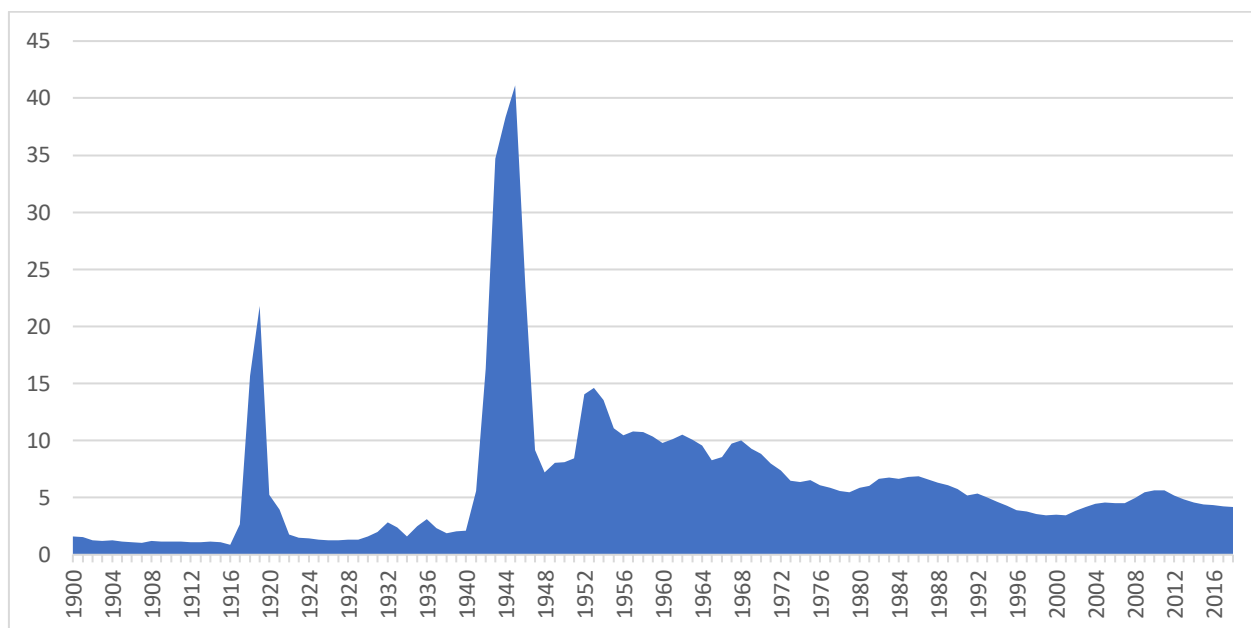
Další důležitou odlišností je míra státního zasahování do hospodářství země a investování do vojenských operací. Státní zásahy probíhají zejména formou kontroly cen spotřebního zboží a s tím spjatý přidělový systém (např. lístkový), ovlivňování výroby průmyslových odvětví systémem stanovování priorit, regulací mezd, rozsáhlého daňového systému s nově zakomponovanými daňovými sazbami a vypůjčování velkých finančních prostředků od veřejnosti ve formě válečných dluhopisů.

Ve srovnání s válkami nebo bojovými operacemi, ve kterých Spojené státy americké figurovaly v moderních dějinách, je jasně patrný rozdíl mezi válečnou a pouze částečně válečnou ekonomikou. V grafu 1 můžeme vidět vývoj válečných výdajů Spojených států amerických od roku 1900 až do současnosti. Jasně patrné jsou extrémy v obdobích první a druhé světové války, kdy takové úrovně válečných výdajů nedosahuje žádná z dalších Američany vedených válek. V první válce výdaje nedosáhly takové úrovně jako v druhé světové válce, protože Spojené státy začaly plně investovat do válečných kapacit až v roce 1917¹² a krátce po jejich aktivním zapojení byla válka vyhrána. V druhé světové válce už byla Amerika obezřetnější a začala mobilizovat už na přelomu let 1940 a 1941.

¹¹ CALVIN, B. H. The Requirements of a War Economy. [online]. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 218, Public Policy in a World at War, pp. 76-86, November 1941 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1023240> >, s.76.

¹² WALTON – ROCKOFF. History of the..., s. 381.

Graf 1: Válečné výdaje USA v období 1900-2016 (% HDP, b.c.)



Zdroj: CHANTRILL, CH. 20th Century Spending. [online]. [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < https://www.usgovernmentsspending.com/spending_chart_1900_2020USp_XXs2li111tcn_30f_20th_Century_Defense_Spending >. Vlastní zpracování.

2.1 Konverze na válečnou ekonomiku

Základním problémem konverze z mírového hospodářství na válečné je ekonomické chování. V dobách míru je ekonomické chování řízeno cenovým systémem, který tvoří fundamentální princip tržní ekonomiky. Tento systém přiřazuje hlavní strategickou roli spotřebiteli. Je to právě spotřebitel, který za pomoci poptávkových cen řídí přeliv zdrojů do těch kanálů, které přináší největší uspokojení neboli užitek. Při změně cen se produkce v určitých odvětvích výrobcům vyplatí více, některá odvětví zase zaznamenávají úpadek. V delším časovém horizontu některé firmy expandují a některé svou činnost musí úplně omezit, protože jejich hospodářská činnost nenachází koncového spotřebitele nebo firma není schopna vyrábět kvůli systému priorit. Cenový systém tedy automaticky ovlivňuje produkci firem vzhledem k aktuálním preferencím spotřebitelů na daném trhu.¹³ Celý proces od změny preferencí ze strany spotřebitelů, přes změnu cen statků na trhu, až po konečnou změnu průmyslové výroby či orientace, je však velice pomalý. Určité výkyvy cen si mohou výrobci vynaložit pouze jako krátkodobou záležitost trhu, která se časem vrátí na původní úroveň. Nechtějí a někdy ani nemohou reagovat okamžitě a přetvářet své průmyslové zaměření, protože mají například investovaných spoustu prostředků do fixního

¹³ SPIEGEL, H. W. The War Economy and the Economic Man. [online]. The Journal of Business of the University of Chicago, Vol. 16, No. 1, pp. 1-6, January 1943 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/2350174> >, s. 1.

kapitálu nebo jiných výrobních faktorů, které nemají alternativní využití. Rychlost jejich reakce na změnu situace na trhu je podmíněna nejen flexibilitou a mobilitou jejich výrobních faktorů, ale také znalostí případných alternativ, díky kterým mohou jako firma přežít a dále se rozvíjet.¹⁴ Takhle funguje tržní hospodářství a cenový systém v dobách míru. Lze se však řídit stejnými pravidly v dobách války? Zajisté ne ve válce, která vyžaduje mobilizaci obrovského množství zdrojů ze všech oblastí země, které může být dosaženo pouze skrze rozsáhlé zasahování státu do tržního hospodářství, což ovlivňuje i samotné fungování firem.

Jak již bylo řečeno, hlavní prioritou pro zemi je vítězství ve válce, které je nadřazeno individuálním potřebám. Ve válce společnost přestává být individualistická, takže alokace zdrojů již neprobíhá skrze spotřebitelské preference, ale je v rukou vrchního velení a závisí na jejich potřebách. Doposud uplatňovaná ekonomická pravidla, která známe, začínají hrát čím dál menší roli a stát musí posílit své působení na ekonomiku skrze faktory zejména politické, administrativní a technické.¹⁵ Během válečné produkce se vrchní velení nemůže spoléhat na výnosy subjektů vyrábějící potřebné komodity v požadovaném čase. Musí tedy řídit produktivní zdroje, suroviny, stroje a pracovní sílu a platit za jejich produktivitu. Co však produktivita znamená v době, kdy zboží nejde na svobodný trh, ale do války? Nejsou to peníze, ale odpracované hodiny, které hrají hlavní roli. Důležité potom není, zda se firma nebo továrna chová ekonomicky, ale jestli je efektivní a dokáže zásobovat válečné potřeby včas, což už není záležitost ekonomická, ale spíše technická. Podobně je tomu u pracovní síly, která nemůže být obstarána pomocí ekonomických podnětů jako u normálního trhu a také se jedná o technickou záležitost, která je věcí zejména vzdělání, tréninku či státního řízení a méně závisí na velikosti mezd.¹⁶

Stát se proto uchyluje k různým možnostem kontroly nad trhem. Ronald Walker ve své odborné práci o ekonomických kontrolách rozčlenil kontroly do tří kategorií podle použitých technik, které budou v práci detailněji popsány dále: (1) Kontroly, které jsou víceméně úzce spjaté s tradičními ekonomickými podněty jako je stanovení minimálních a maximálních cen, poskytování dotací, uvalování daní nebo poskytováním záruk proti vzniklým ztrátám. (2) Přímá administrace zdrojů skrze alokaci různých surovin, přesouváním lidských zdrojů od jednoho zaměstnavatele k druhému, omezování méně podstatných výrobních závodů, vydáváním licencí, povolenek nebo přidělovým systémem. Poslední možností jsou (3) psychologické kontroly jako je propaganda, která cílí na změnu smýšlení ekonomických subjektů na trhu.¹⁷

¹⁴ SPIEGEL, H. W. The War Economy..., s. 2.

¹⁵ BATES, S. The Price System and the War Economy. [online]. The Canadian Journal of Economics and Political Science, Vol. 7, No. 3, pp. 324-337, August 1941 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/137096> >, s. 324.

¹⁶ Tamtéž, s. 325.

¹⁷ WALKER, E. R. War-Time Economic Controls. [online]. The Quarterly Journal of Economics, Vol. 58, No. 4, pp. 503-520, August 1944 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/1884742> >, s. 511.

2.2 Kontrola cen a přidělový systém

Pokud existuje v zemi trh, určitá kontrola cen ze strany vlády existuje v každé zemi. Obvykle se jedná o kontroly cen pro specifické produkty. Kontrola cen je jedním z nejcitlivějších zásahů státu do ekonomiky, jehož vliv se může v případě špatného stanovení ve válečném hospodářství země silně projevit i po skončení období konfliktu. Zastánci cenových kontrol argumentují, že tento systém je nejefektivnější pro snižování inflace při zachování vysoké míry zaměstnanosti a zachování výstupu ekonomiky. V plném válečném hospodářství se jedná o důležitou intervenci, která by byla v dnešní době a ve větším měřítku z byrokratického a administrativního hlediska těžko proveditelná.¹⁸ Cenové kontroly mohou být definovány jako kontroly, které snižují ceny pod jejich nekontrolovanou rovnovážnou cenu bez změny relativních cen.¹⁹

Když vláda stanoví maximální cenu nějakého statku, na trhu vzniká neefektivita a dochází k plýtvání zdroji, jelikož může růst podpultový prodej, spotřebitelé tráví cenný čas stáním ve frontách, bují korupce. Žádná vláda proto nezavede rozsáhlou kontrolu cen na delší dobu, než je nezbytně nutné. Obecně je s kontrolami zaváděn i přidělový systém, který zabraňuje spotřebitelům získat větší množství určité komodity, než je předem stanoveno autoritami.²⁰ Při nedodržování těchto systémů jsou subjekty pokutovány, a proto je důležité, aby byly oba systémy efektivní a spotřebitelé nebyli motivováni k účasti v šedé a černé ekonomice. Spojené státy americké se dokonce pokoušely o kontrolu cen, které spočívaly v dobrovolném dodržování ze strany ekonomických subjektů. Prodejce si v mnoha případech sám počítal maximální cenu a je očividné, že tento způsob přímo vybízel ke zneužívání. Po selhání této varianty se vláda uchýlila ke striktnějším kontrolám, které už se nedaly snadno manipulovat.²¹ Celkově byl systém cenových kontrol efektivnější z hlediska vlivu na cenovou hladinu během druhé světové války. Cenový index vzrostl na hranici 132 (1939 = 100), přičemž během první světové války dosahoval hodnoty 162 (1914 = 100).²²

Přídělový systém slouží k zajištění určitého množství některých komodit spotřebitelům. Člověk, kterému je zaručeno alespoň minimum určitého zboží, je méně motivován uchýlit se na černý trh. Stejně tak pro výrobce je těžší přesouvat statky na černý trh, když musí autoritám dokládat přídělové lístky odpovídající jejich prodanému výstupu. V některých případech byl

¹⁸ EVANS, P. The Effects of General Price Controls in the United States during World War II. [online]. Journal of Political Economy, Vol. 90, No. 5, pp. 944-966, October 1982 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/1837127> >, s. 944-945.

¹⁹ Tamtéž, s. 948.

²⁰ Tamtéž, s. 947.

²¹ MILLS, G. - ROCKOFF, H. Compliance with Price Controls in the United States and the United Kingdom During World War II. [online]. The Journal of Economic History, Vol. 47, No. 1, pp. 197-213, March 1987 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/2121945> >, s. 204.

²² FAULKNER, H. U. American Economic History. New York: Harper & Row, Publishers, 1960. pp. 816, s. 704.

přídělový systém použit pro dosažení určitého cíle. U benzínu se přidělováním chtělo dosáhnout snížením spotřeby pneumatik, kterých byl nedostatek kvůli malým zásobám gumy. Příkladem byly za druhé světové války přídělové lístky, které reprezentovaly v nejjednodušší formě prostředek směny v přídělovém systému. Opravňovaly držitele k zakoupení určitého druhu zboží, na které lístky platily, což byl případ zmíněných pneumatik. Dalším způsobem byly červené body, které byly pravidelně mezi spotřebitele distribuovány a sloužily zejména ke koupi masných výrobků. Na rozdíl od lístků, které sloužily ke směně za specifický typ zboží, byly body více flexibilní. V případě masa, byla výrobkům přiřazena „bodová cena“ a spotřebitel si mohl nakoupit podle svých preferencí a potřeb.²³

Během první světové války byly u jídla zavedeny licence, které obchodníkům umožňovaly výhradní právo s těmito komoditami obchodovat. Pokutováno bylo hromadění zboží, jeho ničení za účelem navýšit cenu na trhu nebo dosahování nadměrných zisků. Ačkoli cenové kontroly vedly k nedostatkům některých druhů zboží (cukr), přídělový systém nebyl během první světové války zaveden. Místo toho se vláda spoléhala na obchodníky, že uposlechnou výzvu autorit a budou zákazníkům prodávat pouze omezené množství nedostatkového zboží.²⁴

2.3 Mobilizace výrobních faktorů

Jak stát může dosáhnout vyšší produkce vojenského materiálu ve válečném konfliktu? Z ekonomického hlediska jsou možné tři způsoby. (1) Prvním způsobem je zvýšení produktivity pomocí zvýšení úsilí a delších pracovních hodin. (2) Druhým způsobem je přesun výrobních faktorů, tedy půdy, práce a kapitálu, z výroby a využívání za účelem spotřebitelského využití, do výroby uspokojující válečnou poptávku. (3) Třetí cestou je použití zdrojů, které před válkou nebyly v ekonomice využívány. Výstižným příkladem je období mezi květnem 1940 a 1941, kdy vzrostla průmyslová produkce ve Spojených státech amerických o 29 %. Jedná se o ohromný nárůst vzhledem k tomu, že již v roce 1940 byla americká průmyslová produkce na téměř historickém maximu. Po takovém úspěšném nárůstu průmyslové produkce by se očekávalo, že bude ovlivněna spotřeba nutná pro běžný život spotřebitele. Opak je však pravdou. Statistiky ukazují, že americký národ nebyl z počátku války ochuzen o žádné spotřební zboží jako byly potraviny, oděvy, obuv, tabákové výrobky, a dokonce ani automobily.²⁵ V tabulce 1 můžeme vidět změnu produkce u vybraných produktů. Největší procentuální nárůst byl zaznamenán v produkci letadel a loďařství, protože se jednalo o odvětví, které měla ve válce velký potenciál v jejich využití.

²³ WALTON – ROCKOFF, History of the American..., s.472.

²⁴ BRAUN, R. A. – McGRATTAN, E. R. The Macroeconomics of War and Peace. [online]. NBER Macroeconomics Annual, Vol. 8, 1993, pp. 197-247 [cit. 2019-12-01] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/3585029> >, s. 201.

²⁵ BOARD OF GOVERNORS OF THE FEDERAL RESERVE SYSTEM. Federal Reserve Bulletin. [online]. Washington, June 1941 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://fraser.stlouisfed.org/title/62/item/21038> >, s. 500.

A jak bylo této změny dosaženo? Spojené státy americké dosáhly tohoto úspěchu na začátku války, kdy ještě nebyly plně zapojeny do válečného snažení za pomoci třetího výše zmíněného způsobu – zapojením faktorů, které byly dosud ekonomicky nečinné a neparticipovaly v tržní ekonomice, kde se jednalo zejména o pracovní sílu. Zaměstnáním těchto faktorů se do hospodářství dostaly nové prostředky, díky kterým si lidé mohli i vyšší spotřebu dovolit.²⁶

Tabulka 1: Porovnání objemu průmyslové produkce v květnu 1940 a 1941 (b. c.)

Průmyslový produkt	% změna
Letadla	+158 %
Lodě	+120 %
Automobily	+41 %
Boty	+39 %
Chemikálie	+21 %
Potraviny	+10 %
Alkohol	+8 %
Tabák	+7 %

Zdroj: Federal Reserve Bulletin..., s. 500. *Vlastní zpracování.*

Takový postup je samozřejmě z delšího časového hlediska jak neudržitelný, tak i nedostačující vzhledem k potřebám světové války. Není možné mít neustále více „guns“ i „butter“. Ekonomika se dostane do situace, kdy budou zaměstnány všechny volné výrobní faktory, ale výstup nebude dostačující pro armádní poptávku. Stát bude muset přistoupit k prvním dvěma výše zmíněným bodům a začít naplňovat vojenské potřeby na úkor běžné spotřeby svého obyvatelstva.

Poté se nabízí otázka, ze kterých odvětví, ať už průmyslových nebo zemědělských, začne stát odčerpávat zdroje jako první. Nemá žádný smysl omezovat ta odvětví, jejichž výrobní faktory nebo specializace by nepřinesly žádný přímý nebo nepřímý užitek při produkci válečného materiálu. Nicméně je nutno poznamenat, že ve válce probíhá rozsáhlá mobilizace pracovní a vojenské síly. Lidé jsou svým způsobem univerzální výrobní faktor, který může být „přepřacován“ nejrychleji. Pokud existuje odvětví vyrábějící statky, po kterých není během války poptávka, pracovní kapacity mohou být přesunuty tam, kde jsou potřeba. Přeskolení nových továrních pracovníků, dělníků nebo jiných důležitých profesí nevyžadujících určitou úroveň expertízy, která jsou zapotřebí ve válečném období ve velkém množství, jde samozřejmě mnohem rychleji než například postavení nových nebo přestavění původních továren aut na továrny tankové. Nutno však zopakovat, že tento fakt se týká pouze řadových profesí. Nedostatek kvalifikované pracovní nebo vojenské síly vyžadující zkušenosti, výcvik nebo určité vzdělání, je všude přítomným

²⁶ CALVIN, B. H. The Requirements of..., s.78.

problémem. Například samotné vycvičení vojáka se může pohybovat od několika měsíců až do téměř dvou let, kdy záleží na jeho zařazení a dané specializaci (peší armáda, letectvo apod.).

2.4 Pracovní síla a mzdy

Jak se projeví mobilizace pracovní síly na počátku války? Dobrým příkladem je nárůst zaměstnanosti ze začátku druhé světové války, který stál na počátku „produkčního zázraku“.²⁷ Vezmeme-li v potaz stejné období jako u předchozí tabulky 1, tedy období mezi květnem 1940 a 1941, celková zaměstnanost se v nezemědělské sféře zvýšila o 7 %. Největší přírůstky samozřejmě zaznamenala odvětví, která s vojenskou mobilizací souvisela nejvíce. Zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu vzrostla o 15 % a stavebnictví zaměřeno především na federální projekty dokonce o 50 %. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán ve vojenské sféře, kdy mobilizace pěchoty a námořních sil z hlediska počtu pracovníků vzrostla o téměř 230 %.²⁸

Právě tyto nárůsty ve velmi specifických oblastech, ale obecně způsobují nedostatky kvalifikovaných dělníků zejména v letectví (případ druhé světové války, kdy bylo letadlo využíváno v bojových operacích mnohem více), loděřství a strojírenství. Čím více roste válečná poptávka po této specifické pracovní síle, tím více se v budoucnu začne projevovat její nedostatek ve výrobě pro běžnou potřebu a ekonomika začne pociťovat větší nedostatky.²⁹ Přesné plánování a efektivní redistribuce těchto zdrojů je proto ve válečném hospodářství klíčová, kdy žádné kapacity nesmí být neefektivně využity.

S růstem poptávky po pracovní síle je však i spojený jeden problém. S vyšší poptávkou rostou mzdy, ale také ceny, které mají ve válečném období také tendenci růst. Pokud ceny rostou rychleji, působí to negativně na válečnou produkci. V dlouhém období jsou reálné mzdy určovány produktivitou práce, ale v krátkém období mohou být v některých odvětvích strnulé a jsou negativně ovlivňovány inflací. To se pracujícím nelíbí, což může zapříčinit stávky. To způsobuje omezení nebo dokonce pozastavení produkce, která je potřebná na válečném tažení. Obzvláště patrný byl problém stávek v roce 1917, kdy jich na území USA bylo 4 450.³⁰ Způsobeny byly nejen poklesem reálných mezd, ale také náročnými a neadekvátními pracovními podmínkami a nekompromisními zaměstnavateli. Jedním ze způsobů, kterým se zaměstnavatelé snažily zmírnit nespokojenosti zaměstnanců byla placená dovolená a proplácení vyšší mzdy za přesčasy.³¹ V případě stávky železničních zaměstnanců zasáhl stát zestátněním železnic. Pod státní

²⁷ ROCKOFF, H. The United States: from Ploughshares to Swords, pp. 81-121. HARRISON, M. The Economics of World War II: Six Great Powers in International Comparison. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. ISBN: 052162046, str. 82.

²⁸ BOARD OF GOVERNORS OF THE FEDERAL RESERVE SYSTEM. Federal Reserve..., s. 535.

²⁹ CALVIN, B. H. The Requirements of..., s. 80.

³⁰ WALTON – ROCKOFF, History of the American..., s. 387.

³¹ FAULKNER, H. U. American Economic..., s. 708.

kontrolou se zlepšily pracovní podmínky i zvýšila mzda při pouze nepatrném zvýšení cen. Celkově nebylo v první světové válce oproti druhé světové válce mnoho mzdových kontrol. Během války nedošlo k podpisům kolektivních smluv nebo zavedení zásadních fiskálních politik, které by zvyšovaly mzdy, aby držely tempo s produktivitou práce. Stejně tomu bylo i u politik, které by neumožnily mzdám spadnout pod určitou minimální hranici, jako to bylo v druhé světové válce.³² Místo toho vláda převzala aktivní roli prostředníka mezi pracovníky a zaměstnavateli a snažila se vzájemné spory řešit.

Ve druhé světové válce nastal podobný problém se stávkami, tentokrát s horníky. Vláda, která chtěla podobným stávkám zamezit, proto vydala v roce 1943 Smith – Conally Act. Ten vládě zajišťoval pravomoc ke zestátnění podniků, které by stávkováním chtěly ohrozit produkci. Zákon také zakazoval jakémukoli subjektu výrobu ohrožovat.³³

2.5 Administrativní zajištění distribuce zdrojů

S problémem nedostatků se potýkal také trh surovin např. železa, mědi nebo oceli. Tyto zdroje byly ve velkém čerpány pro výrobu válečných strojů a zbraní. Na trhu se pak projevovaly zejména v omezení výroby statků dlouhodobé spotřeby jako byly pračky nebo ledničky. Stát obvykle tento problém řešil přes stanovování priorit a přidělový systém, díky čemuž si mohli výrobci naplánovat budoucí výrobu. Kdyby tento systém nebyl zaveden a nedostatek surovin by na průmyslníky dopadl neočekávaně, mohlo by dojít k přebytké tvorbě zásob jiných materiálů, které úzce s nedostatkovými surovinami souvisí a v nejhorším případě i kolapsu některých výrobních závodů. Díky včasnému upozornění na tyto restriktce se mohly firmy na nedostatky připravit a upravit tak podle toho svá plánování. Částečně tak došlo i k zamezení vzájemného konkurenčního boje o suroviny na trhu nebo k získávání priorit na výrobu určitých statků.

Takto rozsáhlá redistribuce výrobních zdrojů a plánování výroby válečných produktů je velmi náročný proces jak z hlediska administrativy, tak z hlediska logistiky. Suroviny a výrobky nesmějí být převáženy zbytečně dlouhé vzdálenosti, tudíž jejich rozmístění musí být ve strategických místech s dobrou dopravní obslužností. Na takovou činnost jsou vytvořeny speciální instituce.

Za první světové války byla vláda kritizována kvůli stagnující mobilizaci. Prezident Woodrow Wilson proto nechal vytvořit velmi ambiciózní státní agenturu War Industries Board, která měla tento problém vyřešit a do jejího čela dosadil Bernarda Barucha, který byl před válkou investorem na Wall Street. Agentura zavedla mimo jiné systém cen, který měl vyrovnávat cenu

³² BUREAU OF LABOR STATISTICS. War and Postwar Wages, Prices and Hours 1914-23 and 1939-1944. [online]. Washington, December 1945, pp. 30 [cit. 2019-12-07] Dostupné z WWW: < <https://fraser.stlouisfed.org/title/4318> >, s. 29.

³³ FAULKNER, H. U. American Economic..., s. 709.

surovin, celkovou cenovou stabilitu a omezit nadměrné profitování nízkonákladových výrobců. Zavedla také již zmíněný systém priorit, kdy každé zakázce vláda udělila prioritu, podle které se určovala přednost při produkci. Agenturou pro kontrolu zásob potravin byla Food Administration Agency, která měla zajišťovat dostatečné zásoby nejen pro místní spotřebu, ale také pro spojence za oceánem a zároveň zabránit neadekvátnímu růstu cen potravin.³⁴ Agentura také propagovala rozsáhlou kampaň za „Meatless Mondays“ nebo „Wheatless Wednesdays“, která cílila na dobrovolnost občanů v omezování spotřeby produktů vyráběných z těchto surovin. V případě druhé světové války to byl státní orgán War Production Board, který zastřešoval další státní agentury jako třeba Office of Production Management, které byly zase specializovány zejména na přidělování paliva, kovů, papíru nebo gumy.³⁵ O kontrolu mezd se zase starala National Labor Board, která znemožňovala růst mezd nad hranici růstu indexu spotřebitelských cen. Kontroly však byly často obcházeny jinými způsoby vyrovnaní než finančním a to zvyšováním dovolené nebo vyplácení zdravotního pojištění.³⁶

2.6 Zemědělství

Krátce by mělo být zmíněno i zemědělství, jelikož se také jedná o důležitou sféru válečného hospodářství. Během druhé světové války neměly Spojené státy americké, na rozdíl od první světové války, větší problémy se zemědělskou produkcí. Jak se během druhé světové války zvyšovala poptávka po zemědělských produktech, produkce rostla o významných 5 % ročně, čemuž také dopomáhalo dobré počasí. V porovnání s první světovou válkou, kdy roční nárůst produkce dosahoval pouhých 1,7 %, se jednalo o markantní rozdíl. Cenové kontroly byly záměrně na tyto komodity zaměřeny méně než na produkty nezemědělské. Tudiž ceny zemědělských produktů rostly rychleji než ceny, za které zemědělci nakupovali. V roce 1942 byl tedy kladen důraz na stimulaci produkce určitých druhů produktů, zejména na maso a olejnaté plodiny, aby se zabránilo cenovému kolapsu, který nastal po první světové válce. Bylo přijato ustanovení, které poskytovalo od začátku roku 1943 alespoň minimální podporu a nižší cenové stropy pro základní komodity a mělo platit i dva roky po konci války.³⁷

Kolapsem cen zemědělských produktů se v první světové válce zabýval Hoover, který navrhoval, aby se ceny nefixovaly, ale raději řídily. Byly vytvořeny instituce v rámci Food Administration Agency, které kontrolovaly nabídku zemědělských plodin a tím i její cenu.

³⁴ WALTON – ROCKOFF, History of the American..., s. 385-386.

³⁵ FAULKNER, H. U. American Economic..., s. 699-700.

³⁶ BRAUN – McGRATTAN, The Macroeconomics of..., s. 220.

³⁷ WALTON – ROCKOFF, History of the American..., s. 479.

Probíhala kolektivní vyjednávání, kde se všechny zúčastněné strany snažily domluvit na férové ceně, se kterou by souhlasili zemědělci, ale v rozumné výši i pro spotřebitele.³⁸

Celkově během války nebylo významnější finanční podpory pro zemědělce potřeba. Právě kvůli vysoké poptávce po většině produktů se zemědělské ceny dotahovaly na stanovené stropy. U některých mléčných a masných výrobků bylo dokonce zapotřebí snižování maloobchodních cen, aby nedošlo k problémům v souvislosti s inflací. V takových případech byly farmářům vypláceny dotace za každý prodaný kus ve výši zmíněného snížení cen, aby jim byly kompenzovány ušlé zisky.³⁹

³⁸ HALL, G. T. Wilson and the Food Crisis: Agricultural Price Control during World War I. [online]. Agricultural History, Vol. 47, No. 1, pp. 25-46, January 1972 [cit. 2019-12-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/3741259> >, s. 45.

³⁹ WALTON – ROCKOFF, History of the American..., s. 479.

3 Výchozí situace Spojených států amerických před válkami

V následující kapitole je stručně uveden historický kontext světových válek pro uvedení výchozí ekonomické pozice Spojených států amerických na počátku obou konfliktů, ze které pak vyplývaly rozhodnutí o tvorbě fiskální politiky. V obou případech Spojené státy americké zachovávaly na počátku konfliktů neutralitu a svým spojencům vypomáhaly pouze dálkově. Jejich aktivní zapojení proběhlo vždy až na základě výrazných impulsů ze strany agresorů.

3.1 První světová válka

První ekonomickou reakcí na válku ve Spojených státech amerických byla finanční panika. Akciové trhy byly uzavřeny na čtyři měsíce, což bylo zatím bezprecedentní opatření. Banky se problémům také nevyhnuly, protože vkladatelé chtěly ve velkém směřovat své peníze za zlato. Krize měla pouze krátké trvání díky Aldrich-Vreeland Act, který opravňoval banky v dobách krize vydávat nouzovou měnu jako substitut za zlato.⁴⁰ V jednu chvíli dokonce tyto substituty tvořily 25 % veškeré měny v rukách veřejnosti.⁴¹ Neutralita byla pro Spojené státy velice výnosná. Německý import byl do Států zcela omezen kvůli britské námořní bloádě, ale exportu se dařilo. Když válka vypukla, USA byly momentálně v recesi.⁴² Poptávka Británie a Francie po potravinových a vojenských produktech rapidně rostla a s ní i jejich ceny. Mezera mezi importem a exportem se začala rozšiřovat. Za export Spojenci platili nejen zlatem, ale také snižováním dluhu Spojených států u daných zemí a dluhovým financováním, kdy Spojené státy americké figurovaly jako věřitel. Před začátkem války byly čistým dlužníkem, ale po válce čistým věřitelem, kdy měly v držení většinu ze světových zásob zlata.⁴³ National Bureau of Economics Research, soukromá organizace, která zaznamenávala údaje o hospodářském cyklu, zaznamenala ekonomickou expanzi od prosince 1914 do srpna 1918. Jednalo se o obdobnou čtyřletou expanzi, která se odehrála i během občanské války, se kterou je často srovnávána. Na rozdíl od občanské války, kdy expanze po celou dobu probíhala v aktivním válečném hospodářství, u první světové války probíhala ze dvou třetin v dobách neutrality.⁴⁴

Z počátku války Spojené státy kvůli vzdálenosti konfliktu preferovaly neutralitu, ale díky blízkým obchodním vztahům s Británií se však časem připojily na stranu Spojenců. Jednu

⁴⁰ LAUGHLIN, J. L. The Aldrich-Vreeland Act. [online]. Journal of Political Economy, Vol. 16, No. 8, pp. 489-513, October 1908 [cit. 2019-12-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1820381> >, s. 489.

⁴¹ FRIEDMAN, M. – SCHWARTZ, A. J. A Monetary History of the United States. Princeton: Princeton University Press, 1963. ISBN: 0691003548, str. 172.

⁴² ROCKOFF, H. The US Economy in World War I. pp. 310-343. BROADBERRY, S. – HARRISON, M. The Economics of World War I. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN: 0521785030, s. 311.

⁴³ WALTON – ROCKOFF. History of the American..., s. 381.

⁴⁴ ROCKOFF, H. The US Economy..., s. 311.

z hlavních událostí, která obrátila veřejné mínění proti Německu, bylo potopení Britské lodě Lusitania pomocí ponorek v roce 1915, při které zahynula také spousta Američanů. Konečným impulsem pak bylo zachycení kódované zprávy Britů, kde Německo vyzývalo Mexiko k útoku na USA a příslibem vojenské aliance. V dubnu roku 1917 pak Spojené státy aktivně vstoupily do války, kterou se s jejich pomocí podařilo Spojencům vyhrát o devatenáct měsíců později.⁴⁵ Dlouhé období neutrality Spojeným státům zjednodušilo celkovou konverzi na válečné hospodářství. Díky poptávce po určitých typech statků ze strany Spojenců vládní autority věděly, jaké zdroje jsou potřeba pro válečnou výrobu a mohla je tak efektivně redistribuovat.⁴⁶

Vojenská síla vzrostla ze 180 tisíc vojáků v roce 1916 na téměř 3 miliony v roce 1918. Byly vytvořeny nové agentury, které měly na starosti stanovování priorit, redistribuci zdrojů a regulaci cen. Začaly se zvyšovat daně, rozšiřovat peněžní zásoba a prodávat válečné dluhopisy v hodnotě miliard dolarů veřejnosti, což mělo za následek ohromné navýšení státního dluhu. Na začátku války byl federální dluh 3 % HDP a na konci 32 % HDP.⁴⁷ Po skončení války se začaly rozpouštět válečné agentury a začalo se upouštět z cenových regulací. Po konci válečného období, které ve svém průběhu nabídlo spoustu výzev pro státní hospodářství se ukázalo, že federální vláda může v období krize hrát velkou a úspěšnou roli v aktivním a efektivním zasahování do státní ekonomiky.

⁴⁵ WALTON – ROCKOFF, History of the American..., s. 381

⁴⁶ ROCKOFF, H. The US Economy..., s. 312.

⁴⁷ U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics of the United States, Colonial Times to 1970. Washington, D. C.: U. S. Government Printing Office, 1975. [online]. [cit. 2019-12-01]. Dostupné z WWW: < <https://fraser.stlouisfed.org/title/?id=237#!5809> >, s. 1110-1111.

3.2 Druhá světová válka

Pouhých 21 let po první světové válce se svět opět ocital na počátku světového konfliktu, když v září 1939 Německo napadlo Polsko. Ve vyhlášení války Německu pak následovala Británie a Francie, protože Polsku slibovali nezávislost. Ve Spojených státech amerických došlo k nárůstu průmyslové produkce, protože výrobci očekávali vysokou poptávku po jejich zboží, jako tomu bylo v roce 1916, kdy neutrální Spojené státy velmi profitovaly zásobováním evropských států svými produkty. Produkce se však poté zmírnila, protože se zdálo, že hlavní evropské mocnosti se vyhýbají většímu ozbrojenému konfliktu. Tato „podivná válka“, jak bylo tohle krátké období tehdy označováno, ale brzy skončila, když Německo zahájilo blitzkrieg (blesková válka) a dobylo Francii. Spojené státy začaly opět rozšiřovat svoji válečnou produkci v očekávání brzkých nedostatků zdrojů Spojenců, kteří začali poptávat objemné válečné zakázky od USA.

Mezi rokem 1939, kdy válka začala a rokem 1944, kdy výstup Spojených států amerických byl na svém válečném maximu, americká ekonomika rostla pozoruhodným tempem a situace byla označována jako produkční zázrak. Byl to přímý opak období mezi lety 1929 a 1933, kdy na počátku Velké hospodářské krize reálné HDP prudce kleslo a otřásló víru občanů v ekonomický systém. Víra ve státní zásahy do hospodářství byla obnovena právě v období 1939-1944, kdy reálné HDP rostlo velmi vysokým tempem.⁴⁸

Z počátku byl pro Spojence zaveden prezidentem Franklinem D. Rooseveltem „Cash and Carry“ systém. Jednalo se o systém, kdy si stát mohl pořizovat pouze nevojenské produkty, za které zaplatil přímo a musel si sám zajistit přepravu těchto produktů, kdy na sebe také přebíral všechna rizika spojená s transportem.⁴⁹ Později byla „Cash and Carry“ politika upravena i o nákup válečného materiálu při zachování stejného systému platby a transportu.⁵⁰ Spojenci platily za produkty americkými dolary, zlatem, bankovními depozity a cennými papíry. Když Spojencům začaly docházet finanční prostředky, prezident Roosevelt prosadil program „Lend-Lease“, který umožnil Spojencům vypůjčit si válečný materiál, potraviny a další komodity.⁵¹

Zpočátku se velkoobchodní ceny držely na nízké úrovni, protože mnoho Američanů byla stále nezaměstnána a vojenská produkce nedosahovala maxima svých produkčních kapacit. V roce 1941 však ekonomika Spojených států začala růst velmi rychle, ale i tak mnoho Američanů zpochybňovalo vojenskou výpomoc Spojencům. Zlom přišel v prosinci 1941, kdy byl napaden Pearl Harbor Japonským císařstvím. USA aktivně vstoupily do války proti zemím Osy a začala válečně i ekonomicky mobilizovat, což začalo vyžadovat spoustu kompromisů. Nejdůležitější

⁴⁸ ROCKOFF, H. The United States..., s. 81.

⁴⁹ BRINKLEY, A. American History: Connecting with the Past. New York: McGraw-Hill Education, 2015. ISBN: 0077776755, s. 715.

⁵⁰ Tamtéž, s. 719.

⁵¹ HARRISON, M. The Economics of..., s. 92.

otázkou bylo, do jaké míry omezit civilní spotřebu na úkor válečné produkce („guns and butter“), jak bylo již zmíněno v kapitole výše.⁵²

Během velmi krátkého období byly Spojené státy americké schopny vyprodukovat více vojenského materiálu než všechny nepřátelské země dohromady, i když v poměru s nimi byly aktivně zapojeny ve válce mnohem kratší dobu. Válečné snažení zmírnilo potřebu po mnoha nouzových opatřeních, která byla zavedena v období New Dealu. V dlouhém období válečné hospodářství posílilo restrukturalizaci ekonomiky, která proběhla během Velké hospodářské krize a efektivní státní řízení rozsáhlé mobilizace přesvědčilo širokou veřejnost, že federální vláda je schopna úspěšně zasahovat do ekonomiky a zvládat rozsáhlé projekty.⁵³

⁵² ROCKOFF, H. The United States..., s. 82.

⁵³ WALTON – ROCKOFF, History of the American..., s. 463.

4 Období první světové války

V první kapitole praktické části je rozebrána fiskální politika, která byla v období první světové války zaváděna za účelem financování vysokých nároků válečné poptávky. Práce se zaměří zejména na daňové zákony, které v tomto období vznikaly. Největší pozornost je věnována dani z příjmů a nově zavedeným daním z nemovitostí a z nadměrných zisků. V další části pak je rozebráno dluhové financování, které probíhalo emisemi válečných dluhopisů. Jednalo se o podstatnou část federálních příjmů, které byly získávány pomocí rozsáhlých kampaňových akcí a státní propagandy. Na závěrem pak jsou analyzovány celkové federální příjmy, výdaje a rozpočtová bilance, která ukáže kolik finančních prostředků bylo získáno a jak byly použity pro válečné potřeby státu. Ve stručnosti je rozebrán i vývoj amerického hospodářství ve válečném období se zaměřením na hlavní makroekonomické ukazatele.

4.1 Daňová soustava

V následující kapitole bude rozebrána ta část fiskální politiky, která cílila na úpravu daňové soustavy, která prošla ve sledovaném období rozsáhlými změnami. Během první světové války převládal mezi politiky a obchodními lidry konsenzus, že podstatná část válečných výdajů by měla být financována prostředky získanými z daní. Ministr financí William G. McAdoo chtěl původně financovat tyto výdaje daněmi z 50 %, ale později svůj názor změnil na 33 %.⁵⁴ Naopak známý investiční bankéř J.P. Morgan navrhoval dokonce menší podíl a to 20 %.⁵⁵ Za těmito názory nebylo původně žádné číslo podložené vysvětlením, ale jednalo se spíše o intuici. McAdoo se obával, že přílišné zadlužení by mohlo vyvolat závažné inflační problémy, ale stejně to bylo s mírou zdanění. Při vysokých daňových sazbách se obával odrazení od podnikání, pracovní nevole, a dokonce podkopání válečné podpory ze strany občanů. Klíčové bylo tedy nalezení ideálního poměru mezi daněmi a půjčkami.⁵⁶

4.1.1 The Revenue Act of 1916

Před rozebráním hlavního zákona upravujícího daňovou soustavu během první světové války v podobě War Revenue Act, je nezbytné zmínit i jeho předchůdce z roku 1916. Jednalo se o jedno z nejdůležitějších kongresových opatření v daném období, které mělo zavádět nové

⁵⁴ BLAKEY, R. G. The War Revenue Act of 1917. [online]. The American Economic Review, Vol. 7, No. 4, pp. 791-815, December 1917 [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1809436> >, s. 812.

⁵⁵ ROCKOFF, H. The US Economy..., s. 320.

⁵⁶ Tamtéž, s. 320-321.

a rozsáhle působící politiky, které měly získat nové finanční prostředky do federálního rozpočtu.⁵⁷ Z počátku se jednalo pouze o nouzové legislativní ustanovení, ale nakonec se jednalo o rozsáhlou daňovou reformu, která formovala strukturu daní až do počátku druhé světové války. Jednalo se o obrovský politický i fiskální úspěch, který poprvé dokázal, že progresivní zdanění příjmu může v tak velkém rozsahu dobře fungovat.⁵⁸ V tabulce 2 níže jsou odhadnuty nové dodatečné příjmy do státního rozpočtu, které měl přinést návrh zákona ze strany Ways and Means Committee.

Tabulka 2: Předpokládané příjmy do federálního rozpočtu z vybraných daní (mil. USD, b. c.)

Druh daně	Předpokládaný příjem (mil. USD)
Daň z příjmu	+107
Muniční daň	+71
Daň z nemovitosti	+17
Další daně	+2

Zdroj: BLAKEY, R. G. The New Revenue Act. [online]. The American Economic Review, Vol. 6, No. 4, pp. 837-850, December 1916 [cit. 2019-24-11] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1827532> >, s. 838. *Vlastní zpracování.*

Zákon, který byl s konečnou platností schválen se skládal z devíti hlavních bodů, přičemž v kapitole budou rozebrány pouze nejdůležitější z nich. Mezi další body rozpočtového zákona patřily daně z barviva, papíru pro tisk, tarifní provize nebo zdanění neférové hospodářské soutěže.

Velkými změnami prošla daň z příjmu fyzických osob, která ve své podstatě zůstala stejná, ale byla upravena její dikce pro větší srozumitelnost a přesnost a byly upraveny sazby u jednotlivých příjmových kategorií. Největší změnou bylo zdvojnásobení běžné sazby z příjmu a navýšení dodatečných sazeb, které byly cíleny zejména na vysokopříjmové skupiny. V původním Underwoodově zákoně byla běžná sazba daně z příjmu jednotlivců i korporací 1 %, která se s novým zákonem zvýšila na 2 %.⁵⁹ Navýšení dodatečných daňových sazeb z příjmů pro jednotlivce jsou zmíněny v tabulce 3 níže. Nové navýšení nejvíce pocítily jednotlivci s ročním příjmem 1 mil. a více, u kterých se jejich dodatečná daňová sazba zdvojnásobila.

⁵⁷ BLAKEY, R. G. The New Revenue Act. [online]. The American Economic Review, Vol. 6, No. 4, pp. 837-850, December 1916 [cit. 2016-12-10] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1827532> >, s. 837.

⁵⁸ BROWNEE, W. E. Wilson and Financing the Modern State: The Revenue Act of 1916. [online]. Proceedings of the American Philosophical Society, Vol. 129, No. 2, pp. 173-210, June 1985 [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/986988> >, s. 173.

⁵⁹ SIXTY-FOURTH CONGRESS. The Revenue Act of 1916. [online]. pp. 756-801, 1916 [cit. 2019-12-08] Dostupné z WWW: < <https://www.resourcedata.org/dataset/rqi-revenue-act-of-1916/resource/70c1e4f0-cc24-4f7d-be32-fe7e3001474c> >, s. 756.

Tabulka 3: Porovnání nových příjmových kategorií u daně z příjmů jednotlivců (tis. USD, b. c.)

Roční příjem		
Původní zákon	Nový zákon	% daňová přírážka
20-50	20-40	1
50-75	40-60	2
75-100	60-80	3
100-250	80-100	4
250-500	100-150	5
500 a více	150-200	6
-	200-250	7
-	250-300	8
-	300-500	9
-	500-1 000	10
-	1 000-1 500	11
-	1 500-2 000	12
-	2 000 a více	13

Zdroj: BLAKEY, R. G. The New Revenue..., s. 840. *Vlastní zpracování.*

Daň z nemovitosti byla však úplně novým přírůstkem do systému federálních příjmů. V minulosti existovaly určité dědické daně kvůli občanské a španělsko-americké válce, ale nebyly zavedeny dlouho. V roce 1909 bylo v rámci Payne-Aldrich Act zavedeno ustanovení o dědické dani, ale jednotlivé státy už měly podobné ustanovení ve svých zákonech a proti dalšímu zavedení na federální úrovni velmi protestovaly, a proto bylo od tohoto ustanovení nakonec upuštěno.⁶⁰ Dokonce i při tvorbě tohoto zákona, byla daň mnohými komisaři považována za pouhé krizové opatření, které bude po válce zrušeno stejně, jako u výše zmíněných válek.⁶¹

Pro zavedení nové daně z nemovitosti hovořil fakt, že celkové příjmy z dědické daně dosahovaly pouhých 26 mil. dolarů v roce 1913 a 28 mil. dolarů v roce 1915, kdy v porovnání s Velkou Británií to bylo téměř čtyřikrát méně. Nová daň z nemovitosti měla podle odhadů za cíl získat do federálního rozpočtu 20 mil. dolarů ve fiskálním roku 1917 a 65 mil. dolarů další roky po jejím zavedení.⁶² Daň byla uložena na převod nemovitosti rezidentů i nerezidentů Spojených států amerických. Nutno poznamenat, že daň se vztahovala na samotný transfer než na nemovitost jako takovou. Vztahovala se na celou nemovitost, a ne pouze na jednotlivé podíly dědiců. Nerezidentům byly povoleny případné výjimky a odpočty v poměru k jejich nemovitostem,

⁶⁰ BLAKEY, R. G. The New Revenue..., s. 843-844.

⁶¹ BROWNLEE, W. E. Wilson and Financing..., s. 192.

⁶² BLAKEY, R. G. The New Revenue..., s. 844.

které vlastnili mimo Spojené státy americké za předpokladu, že byly autoritám předloženy požadované dokumenty a informace.⁶³

Dalším novým přírůstkem do federálního daňového systému byla daň pro výrobce munice. Na rozdíl od daně z nemovitosti a daně z příjmu se jednalo o daň, která byla speciálně určena pro období trvání první světové války a měla být zrušena rok po jejím ukončení. Jednalo se o nejradikálnější daň z celého rozpočtového zákona.⁶⁴ Daň byla určena 12% sazbou a cílem bylo vybrat 71 mil. dolarů ve fiskálním roce 1917. Produkty, které měly válečné využití, ale byly určeny za průmyslovými nebo těžařskými účely, byly od daně osvobozeny. Jednalo se například o dynamit nebo střelný prach.⁶⁵

4.1.2 The War Revenue Act of 1917

Ačkoli byl rozpočtový zákon z roku 1916 jeden z nejdůležitějších fiskálních ustanovení té doby, následný War Revenue Act jej ve svém rozsahu i důležitosti předčil. Nikdy předtím nebylo vynaloženo tolik úsilí v jednom jediném opatření, k získání tolika finančních prostředků do federálního rozpočtu.⁶⁶ Cílem bylo vybrat 2,5 miliardy dolarů výlučně pro válečné účely nad rámec běžných příjmů. Za takovou částku by mohl být během jednoho roku splacen celý federální dluh, který vznikl po občanské válce.⁶⁷ V tabulce 4 níže jsou zmíněny předpokládané příjmy z vybraných daní přijatého zákona. Téměř 75 % všech příjmů mělo být dosaženo úpravou stávajících daní z příjmu a nově zavedených daní z nadměrných zisků.

Tabulka 4: Předpokládané příjmy do státního rozpočtu (mil. USD, b. c.)

Druh daně	Předpokládaný příjem (mil. USD)
Daň z nadměrných zisků	+1000
Daň z příjmu jednotlivců a korporací	+851
Daň z alkoholu	+193
Daň z tabáku	+63
Daň ze vstupného	+50
Muniční daň	+25
Daň z nemovitosti	+5

Zdroj: BLAKEY, R. G. The War Revenue Act of 1917. [online]. The American Economic Review, Vol. 7, No. 4, pp. 791-815, December 1917, [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1809436> >, s. 792. *Vlastní zpracování.*

⁶³ BLAKEY, R. G. The New Revenue..., s. 844.

⁶⁴ BROWNLEE, W. E. Wilson and Financing..., s. 192.

⁶⁵ BLAKEY, R. G. The New Revenue..., s. 845.

⁶⁶ SELIGMAN, E. R. A. The War Revenue Act. [online]. Political Science Quarterly, Vol. 33, No. 1, pp. 1-37, March 1918 [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/2141878> >, s. 1.

⁶⁷ BLAKEY, R. G. The War Revenue Act of 1917. [online]. The American Economic Review, Vol. 7, No. 4, pp. 791-815, December 1917 [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1809436> >, s. 791.

Zákon se tentokrát skládal z třinácti bodů: (1) válečná daň z příjmů, (2) válečná daň z nadměrných zisků, (3) válečná daň na alkohol, (4) válečná daň na cigarety a tabák, (5) válečná daň ze zařízení poskytovaného veřejným sektorem a pojištěním, (6) válečná spotřební daň, (7) válečná daň ze vstupného, (8) válečná kolková daň, (9) válečná daň z nemovitosti, (10) správní ustanovení, (11) poštovné, (12) úpravy daně z příjmu a (13) obecná ustanovení.⁶⁸ Je třeba mít na paměti, že War Revenue Act vychází z rozpočtového zákona 1916 jako ze základu, kdy až na pár výjimek původní zákon zachovává a pouze zvyšuje stávající daňové sazby pro válečné účely.

Například u daně z příjmů byla uvalena válečná běžná daň 2 % u jednotlivců a 4 % u korporací. Zmíněné sazby nenahrazovaly původní zákon, ale jsou k původním sazbám pouze přidány. Navíc k válečné běžné dani z příjmů jednotlivců byla také přidána válečná dodatečná daň neboli daňová přírážka. V tabulce 5 níže je zaznamenán historický vývoj dodatečné daně. Strop daňové přírážky byl podstatně snížen a rozdělen, tudíž s novým zákonem dosáhly na dodatečnou daň i nízkopříjmové subjekty. Byla také snížena hranice pro osvobození od daně z 3 000 dolarů ročně na 1 000 dolarů u svobodných občanů a ze 4 000 dolarů na 2 000 dolarů u manželských párů.⁶⁹

Tabulka 5: Daňová přírážka u individuální daně z příjmu v období 1913-1917

Roční příjem (tis. \$)			
Zákon 1913	Zákon 1916	Zákon 1917	% daňová přírážka
20-50	20-40	5-7	1
50-75	40-60	7-10	2
75-100	60-80	10-12	3
100-250	80-100	12-15	4
250-500	100-150	20-40	5
500 a více	150-200	-	6
	200-250	-	7
	250-300	-	8
	300-500	-	9
	500-1 000	40-60	10
	1 000-1 500	60-80	14
	1 500-2 000	80-100	18
	2 000 a více	100-150	22
		150-200	25
		200-250	30
		250-300	34
		300-500	37
		500-750	40
		750-1000	45
		1000 a více	50

Zdroj: BLAKEY, R. G. The War Revenue..., s. 794. *Vlastní zpracování.*

⁶⁸ COMMITTEE ON FINANCE. War Revenue Act. [online]. Washington: United States Government Printing Office, May 1936, pp. 20 [cit. 2019-12-08] Dostupné z WWW: < <https://www.finance.senate.gov/imo/media/doc/74PrtWarRevenue.pdf> >.

⁶⁹ BLAKEY, R. G. The War Revenue, s. 2-4.

První světová válka s sebou přinesla i nový způsob zdanění, a to v podobě daně z nadměrných zisků. Daň je nová v tom smyslu, že vyčleňuje formu zisku jako základ daně. Nová je i ve smyslu svého sociálního odůvodnění. Je vybírána z něčeho, co je považováno za neobvyklé. Kromě fiskálního odůvodnění svého vzniku, bylo též záměrem zamezit profitování na válce, což bylo považováno za nežádoucí. Každá jiná daň je založena na něčem, co je považováno za normální a trvalé nebo alespoň opakující se.⁷⁰ Základem daně je přebytek zisku nad stanovenou „normální“ úrovní. V dobách míru je daň z nadměrného zisku obtížně obhajitelná a ospravedlnitelná, ale jako válečná daň má spoustu výhod a jedná se o efektivní prostředek k získávání příjmů.⁷¹ Proto tvoří největší část předpokládaných příjmů ve War Revenue Act, jak je možno vidět v tabulce 4 na začátku kapitoly. Předpoklady se ukázaly jako pravdivé a daň z nadměrných zisků se ukázala jako daňový prostředek, který během války byl odpovědný za největší federální příjmy ze všech druhů daní.⁷²

Daň z nadměrných zisků pokrývala obchodní zisky, platy, ale ne příjem investorů. Korporace a různá obchodní partnerství mají zdanitelné příjmy, nehledě na to, z jakého zdroje pocházejí. Jednotlivec však nepodléhá dani z příjmu, který byl získán z pouhého vlastnictví majetku.⁷³ První podobou daně z nadměrného zisku byla pouze mírná a paušální daň z příjmu korporací, která byla uplatněna v případě překročení příjmu o 8 % nad aktuální investovaný kapitál. Později byla změněna na daň z válečných zisků, avšak po dlouhých vyjednáváních byla změněna opět zpět na vysoce odstupňovanou daň z nadnormálních zisků jednotlivců a korporací.⁷⁴ Bylo to z důvodu obtížnosti definice „investovaného kapitálu“, který je spojený s nahromaděnými zásobami, hodnotou franšíz, goodwill a jinými nehmotnými aktivy.⁷⁵ Proveditelnější tedy bylo zjistit nadměrné zisky získané během války odečtením průměrných zisků z předválečného období (1911, 1912, 1913) od zisků v roce 1917 a dalších let. Byla tedy zrušena 8 % hranice a byla zavedena gradientní sazba, která začínala na 15 %.⁷⁶ V tabulce 6 jsou znázorněny aplikované daňové sazby.⁷⁷

⁷⁰ PLEHN, C. C. War Profits and Excess Profits Taxes. [online]. The American Economic Review, Vol. 10, No. 2, pp. 283-298, June 1920, [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1804867> >, s. 283.

⁷¹ Tamtéž, s. 284.

⁷² BROWNLEE, E. W. Federal Taxation in America: A Short History. Cambridge: Press Syndicate. 1996. 190 s. ISBN 0-521-56586-3, s. 51.

⁷³ ADAMS, T. S. Federal Taxes Upon Income and Excess Profits. [online]. The American Economic Review, Vol. 8, No. 1, pp. 18-35, March 1918, [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1814628> >, s. 22.

⁷⁴ Tamtéž, s. 18.

⁷⁵ *Investovaným kapitálem se rozumělo (1) zaplacená hotovost, (2) peněžní hodnota hmotného majetku zaplaceného za zásoby v době dané platby a (3) získaný přebytek a nerozdělený zisk na začátku zdanitelného roku.*

⁷⁶ BLAKEY, R. G. The War Revenue..., s. 795.

⁷⁷ Tamtéž, s. 796.

Tabulka 6: Progresivní daň uvalená na jednotlivé úrovně nadměrného zisku získaného z investovaného kapitálu

Čistý příjem z investovaného kapitálu (%)	% daň
Do 15	20
15-20	25
20-25	35
25-33	45
33 a více	60

Zdroj: BLAKEY, R. G. The War Revenue..., s. 795. *Vlastní zpracování.*

Další změnou daňových sazeb, od kterých si autority slibovaly vysoké příjmy byla daň z alkoholu. Toto opatření uvalovalo dodatečnou daň 1,10 dolaru za galon vyrobených destilovaných lihovin a 2,10 dolaru v případě, kdy byly lihoviny určeny pro výrobu alkoholových nápojů. Jelikož byla výroba lihovin zastavena zákonem Food Administration Act, který zakazoval využívání obilí za účelem destilace, podléhaly všechny stávající zásoby dani až 3,20 dolaru za galon. Zákon dále ukládal daň 5 centů na rektifikované lihoviny, zdvojnásobil daňovou sazbu na víno a na hroznovou brandy dokonce sazbu ztrojnásobil.⁷⁸

Daň z nemovitosti byla zvýšena o 50 %, jak je možné vidět v tabulce číslo 7. Tohle opatření se ale setkalo s velkou nevolí. Argumentem bylo, že daňové břemeno by padlo na ty občany, kteří by během války zesnuli. Nejvíce nespravedlivé by to bylo v případě těch, kteří by zemřeli při vykonávání služby. Argument byl vyslyšen a byla zavedena výjimka pro ty, kteří zemřeli v armádě nebo námořnictvu Spojených států amerických. Týkala se také těch osob, které zemřeli rok po ukončení války, pokud bylo příčinou úmrtí zranění nebo nemoc způsobená během služby.⁷⁹

Tabulka 7: Srovnání daně z nemovitosti v období 1916-1917

Čistá hodnota nemovitosti (tis. \$)	% daň	
	Zákon 1916	Zákon 1917
Do 50	1	2
50-150	2	4
150-250	3	6
250-450	4	8
450-1000	5	10
1 000-2 000	6	12
2 000-3 000	7	14
3 000-4 000	8	16
4 000-5 000	9	18
5 000-8 000	10	20
8 000-10 000	10	22
10 000 a více	10	25

Zdroj: BLAKEY, R. G. The War Revenue..., s. 801. *Vlastní zpracování.*

⁷⁸ SELIGMAN, E. R. A. The War Revenue..., s. 6.

⁷⁹ BLAKEY, R. G. The War Revenue..., s. 801.

4.1.3 The Revenue Act of 1918

Když v březnu roku 1918 dorazila do Washingtonu zpráva o obnovené německé ofenzívě, prezident Wilson se obrátil na Kongres s požadavkem na sepsání nového rozpočtového zákona, čímž vyjádřil potřebu po dalších finančních prostředcích pro válečné účely. Ways and Means Committee okamžitě začala pracovat na návrhu nového zákona, který měl přinést do federálního rozpočtu 8 miliard dolarů.⁸⁰ Po dlouhých měsících nejrůznějších slyšení a vyjednávání byl zákon v únoru 1919 schválen. Zákon však dorazil se značným zpožděním, protože už bylo téměř tři měsíce po válce a více než měsíc po roční uzávěrce příjmů, na které se měl daný zákon vztahovat.⁸¹

Rozpočtový zákon se skládal ze čtrnácti bodů, které byly téměř shodné s rozpočtovým zákonem z minulého roku, ale dále zvyšoval daňové sazby zejména u daně z příjmů a nadměrných zisků. Prezident Wilson a jeho poradci zamýšleli, že bohatí ponесou největší břímě spojené s financováním válečných výdajů, a proto progresivní daň z příjmu a z nadměrných zisků dále rostly. Tento přístup se setkal s velkou podporou dokonce i ze strany obchodníků, což bylo zapříčiněno zejména vzpomínkami na občanskou a španělsko-americkou válku, kdy spousta subjektů na válce profitovala. Jen málo obchodníků chtělo na válce vydělávat, a ještě méně z nich jich chtělo být z toho obviněno.⁸² Dobrým příkladem může být již mnohokrát rozebíraná daň z příjmu fyzických osob. S novým zákonem byla daň z příjmu byla rozčleněna ještě do více úrovní a dosáhla nového historického maxima. V roce 1913 sazba činila 7 % v nejvyšší úrovně skupině příjmů a v roce 1918 vzrostla skončila na 77 % a od té doby už nikdy neklesla pod hranici 25 %.⁸³

4.2 Dluhové financování

Druhým a nejvýznamnějším nástrojem financování výdajů v období války bylo dluhové financování probíhající přes emise válečných dluhopisů, které byly nabízené široké veřejnosti. Jak bylo již zmíněno v předchozí kapitole, McAdoo měl původně v plánu financovat válečné výdaje poměrem 50:50, tedy polovina výdajů daněmi a polovina dluhově. Později ze svého názoru ustoupil a chtěl výdaje financovat ze dvou třetin dluhově. Tento způsob financování s sebou totiž přinášel významné výhody. Emise dluhopisů ulehčila ekonomickým subjektům od ještě vyššího

⁸⁰ HAIG, R. M. The Revenue Act of 1918. [online]. The Political Science Quarterly, Vol. 34, No. 3, pp. 369-391, September 1919, [cit. 2019-11-25] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/2141682> >, s. 369.

⁸¹ Tamtéž, s. 370.

⁸² ROCKOFF, H. The US Economy..., s. 321.

⁸³ MAYHEW, D. R. Wars and American Politics. [online]. Perspectives on Politics, Vol. 3, No. 3, pp. 473-479, September 2005, [cit. 2019-11-25] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/3689019> >, s. 477.

zdanění a také měla za cíl snižování inflace. Nákupem válečných dluhopisů se snižoval disponibilní důchod domácností, což mělo za příčinu nižší spotřební výdaje, které pak působily na ekonomiku protiinflačně.⁸⁴ Důležité také bylo, aby byl nákup dluhopisů možný i pro nízkopříjmovou část obyvatel. Kdyby se tak nestalo, stát by se mohl ocitnout v situaci, kdy by musel zavést další zdanění na tuto část obyvatel, aby byl schopný vyplácet úroky a jistiny bohatším občanům držící dluhopisy.⁸⁵

4.2.1 Liberty Loan kampaně

McAdoo věřil, že občané, kteří nemohli přispívat ve válce službou v armádě, uvítají možnost participovat na válečném úsilí ve „finančních zákopech“.⁸⁶ Půjčování finančních prostředků v takovém měřítku byla ohromná výzva. Zejména proto, že musely být dluhopisy prodány a distribuovány spoustě institucím či domácnostem, které nikdy předtím žádné dluhopisy nekupovaly a neměly tedy s podobnými transakcemi zkušenosti. Obvyklé upisovací a distribuční sítě neměly kapacity prodej v takovém měřítku provést.⁸⁷ Z počátku McAdoo pověřil tímto úkolem Samuela Chase, který pomocí soukromé firmy zařídil prodej dluhopisů veřejnosti využitím obchodníků, kteří pracovali za provize. Ačkoli se propagace a prodej dluhopisů do určité míry podařil, zejména u střední majetkové třídy obyvatel, McAdoo měl mnohem vyšší cíle. Hlavní problém, který viděl ve zmíněném způsobu prodeje, bylo zaměření na finanční motivaci samotných obchodníků, místo využití emocí obyvatel a apelování na jejich patriotismus.⁸⁸ S cílováním na emoce obyvatel, McAdoo zorganizoval čtyři Liberty Loan kampaně a jednu poválečnou Victory Loan. Místo nepřetržitého prodeje byly zorganizovány jednotlivé kampaňové akce, které měly předem daný datum průběhu a stanovenou částku, kterou se cílilo vybrat.

Zmíněné kampaňové akce byly v té době předmětem historicky největšího propagačního úsilí, které bylo na území provedeno. Při první kampani bylo použito 11 tisíc billboardů a dalších pouličních reklam ve 3 tisících městech. Při druhé kampaňové akci bylo „zverbováno“ 60 tisíc žen, které měly pomoci s prodejem dluhopisů. Během Dne svobody porozdávaly před továrnami přes 7 milionů letáčků. Zapojili se i knihovníci, kteří vložili přes 4 miliony reklamních kartiček do knih ve více než tisíci knihovnách.⁸⁹ Nejznámějšími propagátory byly celebrity té doby jako Charlie

⁸⁴ HILT, E. – RAHN, W. M. Turning Citizens into Investors: Promoting Savings with Liberty Bonds During World War I. [online]. RSF: The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences, Vol. 2, No. 6, pp. 86-108, October 2016 [cit. 2019-11-28] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/10.7758/rsf.2016.2.6.05> >, s. 90.

⁸⁵ KANG, S. W. – ROCKOFF, H. Capitalizing Patriotism: The Liberty Loans of World War I. [online]. NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH s.50, January 2006 [cit. 2019-11-28] Dostupné z WWW: < <https://www.nber.org/papers/w11919.pdf> >, s. 11.

⁸⁶ HILT – RAHN, Turning Citizens..., s. 90.

⁸⁷ Tamtéž, s. 90.

⁸⁸ ROCKOFF, H. The US Economy..., s. 322.

⁸⁹ SUTCH, R. Liberty Bonds. [online]. University of California, Riverside and Berkley. December 2015 [cit. 2019-11-28] Dostupné z WWW: < https://www.federalreservehistory.org/essays/liberty_bonds >.

Chaplin nebo Mary Pickford, které cestovaly po zemi a na akcích, kterých se účastnily desetitisíce lidí, propagovaly nejen prodej válečných dluhopisů, ale také válku samotnou, protože před rokem 1917 nebylo veřejné mínění příliš nakloněno účasti Spojených států amerických ve válce. Zapojení Američanů ve válce nebylo řízeno touhou po území nebo pomstě, ale ideálem, který Wilson formuloval pod heslem „The world must be made safe for democracy.”^{90, 91}

4.2.2 Válečné dluhopisy

Samotné dluhopisy emitovalo Ministerstvo financí, přičemž Fed a jeho členské banky prováděly následný prodej. Obecně platí, že ministr financí navrhuje plán financování válečného financování a spolupracuje s Kongresem na přijetí potřebné legislativy, zatímco Fed funguje se značnou nezávislostí jak na výkonné, tak na legislativní moci vlády. První světová válka byla však jiná. Vláda i Fed, sdružené pod společným vedením, spolupracovaly při tvorbě finančního válečného plánu a jeho provádění.⁹² Finanční instituce měly klíčovou roli v Liberty Loans kampaních. Banky, které byly součástí Fedu, byly motivovány k držení válečných dluhopisů, protože je mohly využít jako kolaterál za půjčky od samotného Fedu. Finanční instituce nejen že mohly nakupovat dluhopisy na svůj vlastní účet, ale také jim bylo usnadněno vyplácení předplacených dluhopisů, které mohly poskytovat svým zákazníkům za úvěr.⁹³ I mimo bankovní sektor byly podniky motivovány různými způsoby poskytovat svým zaměstnancům i zákazníkům prodej dluhopisů a pomáhat při propagandě dluhopisů, kdy se obchodní domy měnily na místa, kde probíhal prodej těchto cenných papírů.⁹⁴

Jak byly Liberty Loan kampaně efektivní a za jakou cenu měly být nabízeny, aby byly ekonomické subjekty ochotny investovat? Srovnání válečných dluhopisů s běžnými soukromými či vládními dluhopisy je těžké, protože celkový emitovaný objem byl obrovský, a navíc měly tyto dluhopisy i další speciální vlastnosti. Některé byly osvobozeny od federální daně z příjmu, některé mohly být použity pro placení federální dědické daně, a hlavně byly všeobecně bankami přijímány jako kolaterál.⁹⁵ Plně osvobozeny od daně z příjmů byly dluhopisy z první vlny a poslední Victory Loans. Naopak dluhopisy z druhé, třetí a čtvrté vlny byly od daně osvobozeny pouze částečně, kdy byly z příjmu vyloučeny úroky z držných dluhopisů v hodnotě 30 tisíc dolarů.⁹⁶ V tabulce 8 jsou popsány další informace k jednotlivým Liberty Loan vlnám. Nejspíš nejdůležitějším faktem obsaženým v tabulce je vyobrazení poptávky po vydaných dluhopisech, která ve všech případech převyšovala jejich nabídku. McAdoo a jeho poradci záměrně cílili na vypsání menších objemů,

⁹⁰ Překlad: „Svět musí být bezpečný pro demokracii“.

⁹¹ SUTCH, R. Liberty Bonds..., < https://www.federalreservehistory.org/essays/liberty_bonds >.

⁹² SUTCH, R. Liberty Bonds..., < https://www.federalreservehistory.org/essays/liberty_bonds >.

⁹³ HILT – RAHN, Turning Citizens..., s. 93.

⁹⁴ Tamtéž, s. 93.

⁹⁵ ROCKOFF, H. The US Economy..., s. 322.

⁹⁶ Tamtéž, s. 324.

protože se nechtěli dostat do situace, kdy by se určitá část emitovaného objemu neprodala. Mělo by to negativní efekt jak na morálku obyvatel, ale také by to vydalo nechtěnou zprávu nepříteli, že obyvatelstvo Spojených států amerických ztrácí zájem v boji za demokracii. V některých případech pak bylo emitováno více dluhopisů, než bylo z počátku nabízeno.

Tabulka 8: Základní náležitosti jednotlivých Liberty Loan dluhopisů vydávaných během jednotlivých kampaní

	First Liberty Loan	Second Liberty Loan	Third Liberty Loan	Fourth Liberty Loan	Victory Loan
Emise	07/1917	11/1917	05/1918	10/1918	04-05/1919
Úrok	3,50 %	4,00 %	4,25 %	4,25 %	3,75 % - 4,75 %
Svolatelnost	15 let	10 let	-	15 let	3 roky
Splatnost	30 let	25 let	10 let	20 let	4 roky
Nabídnuto	2 mld.	3 mld.	3 mld.	6 mld.	4,5 mld.
Předplaceno	3 mld.	4,6 mld.	4,2 mld.	7 mld.	5,3 mld.
Akceptováno	2 mld.	3,8 mld.	4,2 mld.	7 mld.	4,5 mld.

Zdroj: KANG – ROCKOFF, Capitalizing Patriotism..., s. 34-36. *Vlastní zpracování.*

Válečné dluhopisy byly oceňovány stejným způsobem jako kterákoli jiná finanční aktiva, která byla nakupována za účelem investice. Jejich úrok byl z počátku jen o pár desetin procentních bodů nižší než u municipal bonds (komunálních dluhopisů), tudíž žádný ekonomický subjekt, který při nákupu upřednostnil válečné dluhopisy před jinými cennými papíry s podobnou rizikovostí, příliš netratil na rozdílných úrocích a jejich výnosech. Hodnota dluhopisů z první emise krátkodobě klesla hned po jejich vydání, což bylo zapříčiněno sociálním nátlakem, který byl s prodejem spojený. Když si občané zakoupili dluhopisy, vyjadřovali tím svůj patriotismus, čímž ovlivňovali a motivovali další občany. Po vyprodání celého plánovaného objemu a vyprchání počátečního nadšení, lidé mohli začít dluhopisy prodávat a upravovat svá portfolia, což zapříčinilo pokles hodnoty daných dluhopisů.⁹⁷

Výnosy dluhopisů z první Liberty Loan kampaně tedy byly menší než z municipal bonds, jak bylo vzhledem k jejich malé rizikovosti očekáváno. Naopak výnosy ze čtvrté vlny dluhopisů byly s nimi srovnatelné. Hlavním důvodem byly již zmíněné limity pro osvobození od daně, které byly u dluhopisů z první emise po celou dobu platnosti dluhopisu, ale u čtvrtých Liberty Loans se jednalo o daňovou úlevu do dvou let po ukončení války a pouze u dluhopisů v celkové hodnotě do 30 tisíc dolarů.⁹⁸

⁹⁷ ROCKOFF, H. The US Economy..., s. 324.

⁹⁸ Tamtéž, s. 324.

V tabulce 9 jsou zobrazeny nominální hodnoty vydávaných dluhopisů. Nejrozšířenější dluhopis byl s hodnotou 1000 dolarů, který byl dostupný spíše pro střední vrstvu obyvatel, ale i tak si jej mohli dovolit pouze spíše v menších objemech. Pro početnější nákupy byly určeny dluhopisy s hodnotami 50 a 100 dolarů, které tvořily 20 % z celkového objemu, což ale neznamená, že byla výhradním držitelem pouze střední vrstva. Velké korporace je kupovaly také a využívaly je zejména pro vyplácení dividend.⁹⁹

Tabulka 9: Nominální hodnoty dluhopisů a jejich zastoupení v celkovém oběhu

Hodnota dluhopisu	% ze všech dluhopisů v oběhu
50\$	7,9 %
100\$	12,1 %
500\$	9,3 %
1 000\$	41,5 %
5 000\$	7,2 %
10 000\$	16,1 %
50 000\$	1,3 %
100 000\$	4,5 %

Zdroj: KANG – ROCKOFF, Capitalizing Patriotism..., s.23. *Vlastní zpracování.*

Podle britského příkladu byly vytvořeny i dluhopisy, které byly dostupné i chudším vrstvám, případně mladým či dětem. Tyto válečné certifikáty (war savings certificate) se prodávaly od ledna 1918 za 4,12 dolarů a v době splatnosti o pět let později měly hodnotu 5 dolarů. Cena se zvyšovala o 1 cent měsíčně, dokud nebyl jejich prodej téhož roku zastaven. Pro ty, kdo neměli na pořízení válečného certifikátu, existovala možnost zakoupení válečných známek za 0,25 dolaru. Ty se pak lepily na speciální kartičky, které mohly být po zaplnění určitým počtem známek vyměněny za válečný certifikát.¹⁰⁰

Na konci války, po čtyřech Liberty Loan kampaních, si válečné dluhopisy zakoupilo 20 milionů subjektů, což je obrovské číslo, když v té době bylo ve Spojených státech amerických přibližně 24 milionů domácností. Z dluhopisů bylo vybráno více než 17 miliard dolarů (21 miliard dolarů, pokud by se počítala i poslední Victory Loan)¹⁰¹ a dalších téměř 9 miliard bylo vybráno z daní. Jedná se o stejný poměr, který měl ministr McAdoo před začátkem války v plánu. Podle vládou zorganizovaného průzkumu, bylo 68 % válečných dluhopisů v držení řadových občanů.

⁹⁹ KANG, S. W. – ROCKOFF, H. Capitalizing Patriotism..., s.23.

¹⁰⁰ KANG, S. W. – ROCKOFF, H. Capitalizing Patriotism..., s.23.

¹⁰¹ CASE, J. H. Preparation for War and Liberty Loans. [online]. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 99, The Federal Reserve System-Its Purpose and Work, pp. 121-129, January 1922 [cit. 2019-11-29] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1014519> >. s. 129.

Je tedy nepopiratelné, že kampaň zaměřená na emoce občanů silně podnítila jejich touhu podílet se na válce alespoň z finančního hlediska. Po válce ministrův poradce Russell Leffingwell prohlásil, že se jednalo o „nejúžasnější ekonomický úspěch milionů lidí spojených čistým patriotismem“.¹⁰²

4.2.3 Federální dluh

Před vstupem do války v dubnu 1917 se celkové zadlužení Spojených států amerických pohybovalo u hranice 1,2 miliard dolarů.¹⁰³ Tato částka se během dvou let téměř zdvacetinásobila na 25,5 miliard dolarů, přičemž čistě válečný dluh tvořil přibližně 23 miliard dolarů. Jak je vidět v tabulce 10, dluh se skládal zejména z válečných dluhopisů, jejichž poměr na celkovém ročním dluhu se pohyboval v rozmezí 67-80 %. Jednalo se o nejprodávanejší a nejpropagovanější dluhopisy, které byly emitovány v obrovských objemech. Jejich značný objem také ovlivňoval roční průměrnou úrokovou sazbu, které je velice podobná úrokovým sazbám jednotlivých Liberty Loans, jejichž sazby jsou vypsány v tabulce 8. Důsledkem prodejního úspěchu válečných dluhopisů bylo, že téměř celý válečný dluh Spojených států amerických se skládá z relativně dlouhodobých a snadno spravovatelných tuzemských cenných papírů.

Tabulka 10: Složení federálního dluhu v období 1916-1919 (mil. USD, b. c.)

Rok	Úrokem zatížený dluh			Úrokem nezatížený dluh	Splatný dluh	Celkový dluh	Roční průměrná úroková sazba
	Spořicí dluhopisy	Pokladniční poukázky	Krátkodobé cenné papíry				
1914	968	-	-	219	2	1 188	2,36 %
1915	970	-	-	220	2	1 191	2,36 %
1916	967	-	4	252	2	1 225	2,38 %
1917	2 412	273	27	249	14	2 976	3,12 %
1918	9 911	1 706	369	237	20	12 455	3,91 %
1919	17 188	3 625	4 422	236	11	25 485	4,18 %

Zdroj: Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1117. *Vlastní zpracování.*

¹⁰² SUTCH, R. Liberty Bonds..., < https://www.federalreservehistory.org/essays/liberty_bonds >.

¹⁰³ SELIGMAN, E. R. A The Cost of the War and How It Was Met. [online]. The American Economic Review, Vol. 9, No. 4, pp. 739-770, December 1919 [cit. 2019-11-30] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1813166> >, s. 767.

4.3 Federální příjmy

V následující kapitole jsou analyzovány poznatky z předchozího zkoumání fiskálních politik cílených na daňovou soustavu, které měly za cíl zefektivnit příjem finančních prostředků do federálního rozpočtu od co nejvíce ekonomických subjektů. Sledovány jsou dopady zejména War Revenue Act a Liberty Loans kampaní, které měly největší podíl na změnách ve federálním rozpočtu a rozpočtové bilanci.

V letech, kdy se Spojené státy aktivně nepodílely na válce v Evropě může být pozorovaný drobný nárůst v příjmech, za který byl částečně zodpovědný rozpočtový zákon 1913, který byl dále upraven v roce 1916. Velký nárůst nastal ve fiskálním roce 1918, kdy byl v platnosti War Revenue Act, který byl největším státním zásahem do daňové soustavy ve válečném období. Jak může být pozorováno v tabulce 11 níže, zákon cílil zejména na zmíněnou daňovou soustavu, kdy největší položkou federálních příjmů tvořily interní příjmy (internal revenues), které obsahovaly všechny daňové zdroje. Růst mezi fiskálními roky 1917 a 1918 byl 360 %. Cla byla během celého období téměř beze změny, protože se nejednalo o oblast s velkým potenciálem, a tudíž tvořily pouze marginální část celkových příjmů. Mezi ostatní příjmy patří např. rozprodej státních pozemků. Největším zdrojem federálních příjmů byly dluhové příjmy, které během válečného období tvořily přibližně 75 % příjmů, což z nich dělalo hlavní nástroj financování válečných výdajů. V těchto příjmech byla zahrnuta i přímá a nepřímá tvorba peněz ze strany Fedu. Jednalo se o peníze a vklady, které Fed vytvořil a které byly kryty federálními dluhopisy. Tyto vytvořené peníze pak byly využívány jako finanční prostředky veřejnosti nebo jako rezervy bank.¹⁰⁴ Vytvořené peníze pak tvořily čtvrtinu z dluhových příjmů.

Tabulka 11: Federální příjmy v období 1915-1919 (mil. USD, b. c.)

	1914 ¹⁰⁵	1915	1916	1917	1918
Cla	292	211	213	226	183
Interní příjmy	380	416	513	809	3 186
Ostatní	62	72	57	89	299
Celkové příjmy bez dluhu	734	699	783	1 124	3 668
Dluhové příjmy	1	1	2	2 391	16 695
Celkové příjmy	735	990	1 128	3 845	21 490

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1107,1108. *Vlastní zpracování.*

¹⁰⁴ ROCKOFF, H. The US Economy..., s. 315.

¹⁰⁵ U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1120.

Detailnější přehled zmíněných interních příjmů je pak možné sledovat v tabulce 12, kde byl vybrán fiskální rok 1918, který odráží účinnost hlavního rozpočtového zákona War Revenue Act. Převážná část nových daňových příjmů pocházela z přímého zdanění bohatství než z nepřímých zdrojů jako daní z alkoholu či tabáku. Díky pozoruhodné prosperitě Spojených států se podařilo získat mnoho příjmů právě z tohoto zdroje. Konkrétněji pak z přímého zdanění příjmů a daní z nadměrného zisku, které tvořily 97 % celkového příjmu z daní z bohatství a celkově tvořily 77 % příjmů ze všech daní. Druhou největší kategorií daňových příjmů potom byly daně z alkoholu a tabáku, které tvořily v součtu 16 % celkových daňových příjmů.

Tabulka 12: Příjem do federálního rozpočtu z War Revenue Act (mil. USD, b. c.)

Daňový zdroj	Příjem do federálního rozpočtu
Příjem	2 839
Střelivo	13
Nemovitosti	47
Korporátní kapitálová zásoba	25
Celková daň z bohatství	2 924
Alkohol	444
Tabák	158
Známky	19
Transport	71
Pojištění	6
Spotřební daň	37
Nealkoholické nápoje	2
Vstupné	26
Ostatní	8
Celkové příjmy z daní	3 695

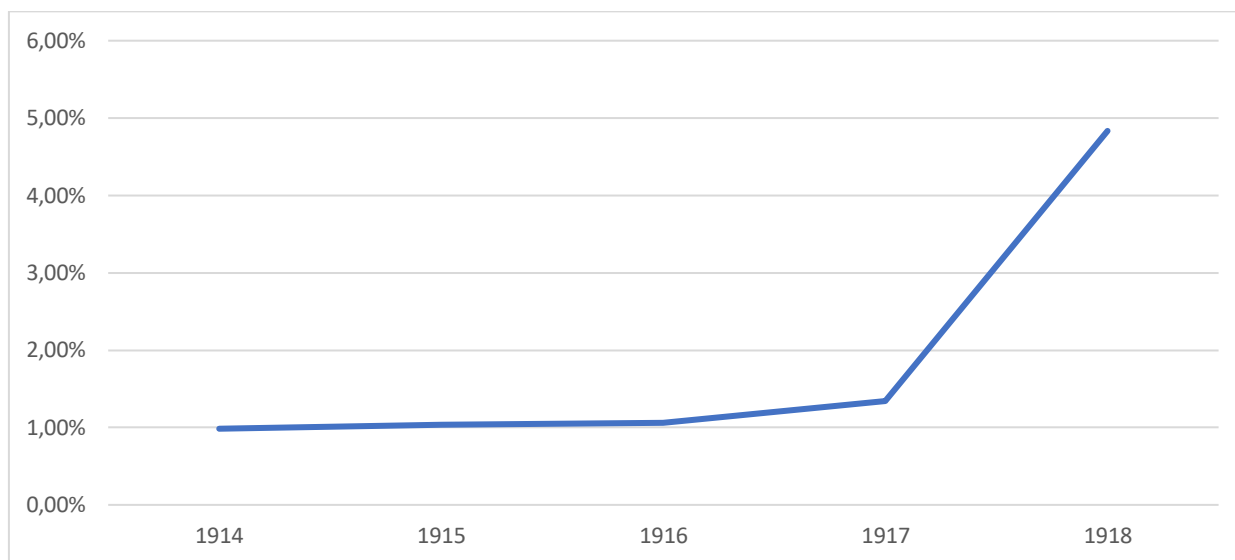
Zdroj: SELIGMAN, E. R. A The Cost of the War..., s. 756. *Vlastní zpracování.*

V roce 1914 a 1915 tvořila spotřební daň 78 % příjmů, z čehož 70 % byla daň z alkoholu a zbytek plynul z tabákových daní. Daně z příjmu jednotlivců a korporací tedy tvořilo marginální část všech příjmů a to pouhých 22 %. V roce 1916 a 1917 tvořilo třetinu interních příjmů spotřební daň na alkohol. Polovina příjmů pak připadla na individuální daň z příjmů a daň korporátní, které přispívaly přibližně ve stejném poměru.

Vývoj celkového podílu daňových příjmů na HDP je pak zobrazen v grafu 2 níže. V období 1914-1916 lze pozorovat stabilní úroveň daňového břemene, které se začalo mírněji zvyšovat v roce 1917, kdy byl v platnosti nový rozpočtový zákon z roku 1916, který upravoval běžnou daň z příjmu jednotlivců a zvýšil daně výrobcům munice. Signifikantní růst daňové kvóty pak proběhl

v roce 1918, kdy byl v platnosti War Revenue Act. Nárůst byl způsoben zejména zavedením daně z nadměrných zisků a úpravami sazeb u daní jednotlivců i korporací. Daňové břemeno bylo v roce 1918 pětikrát větší než na počátku sledovaného období.

Graf 2: Daňová kvóta v období 1914-1918 (% HDP, b. c.)



Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 224. *Vlastní zpracování.*

4.4 Federální výdaje a bilance federálního rozpočtu

V následující kapitole jsou analyzovány oblasti federálních výdajů, na které vláda musela ve válečném období vynakládat své finanční prostředky. Je využita předchozí analýza federálních příjmů a vývoj federálního dluhu, které vytváří celkový pohled na rozpočtovou bilanci první světové války. Pomocí bilance federálního rozpočtu je určen dominantní nástroj pro financování válečného úsilí, který federální vláda ve sledovaném období využila.

Výdaje během let 1914-1916 měly poměrně stabilní průběh, jak je možné vidět v tabulce 13 níže. Výdaje na armádu dokonce každoročně pomalým tempem klesaly, jen u námořnictva byl zaznamenán menší nárůst. Vývoj výdajů v těchto oblastech naznačuje, že Spojené státy americké neměly v prvních letech války v plánu se v bojích výrazně angažovat. V ostatních výdajích, které zaznamenaly mírný skok v roce 1915, ale později se vrátili na původní úroveň, byly obsaženy úrokové platby vládních korporací a jiné obchodní činnosti týkající se vydávání cenných papírů ministerstvem financí.¹⁰⁶ Tento mírný výkyv může být vysvětlen dobrou hospodářskou situací, která vznikala ve Spojených státech při obchodních činnostech s mocnostmi v Evropě. Zlom přišel v roce 1917, kdy se Američané zapojili aktivně do války.

¹⁰⁶ U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1115.

Nejvyšší nárůst zaznamenaly výdaje do armády, které vzrostly o 100 % a výdaje námořnictva o 56 %. Výdaje byly podstatně nižší zejména z důvodu příprav vojenské síly a jejího transportu do Evropy. V roce 1918, kdy se Spojené státy podílely v aktivních bojích, vzrostly celkové výdaje více než šestinásobně. Největší položku tvořily armádní výdaje a to téměř 40 % z celku. Poprvé za sledované období vzrostly i výdaje na úroky a ostatní výdaje, což bylo způsobeno vyplácením úroků z emitovaných válečných dluhopisů, které byly v největším měřítku vydávány ke konci roku 1917 a v roce 1918 během dvou Liberty Loan kampaní. Jednalo se o dluhopisy, které přinášely pravidelné úrokové platby, tudíž nárůst výdajů v těchto kategoriích byl mnohem signifikantnější než při druhé světové válce, kdy byla většina dluhopisů jiného typu.

Pro mě zajímavý vývoj výdajů následoval u kompenzací veteránů, který bych očekával mnohem větší. Výdaje rostly velmi pomalým tempem, kdy v roce 1923 dosáhly svého vrcholu a byly o 46 % vyšší než v roce 1918. Během dvou let však zaznamenaly propad o 20 % a jejich výše byla jen o 20 % větší než na konci války, což značí poněkud chabou podporu válečných veteránů ze strany vlády.

Tabulka 13: Výdaje federální vlády v období 1918-1919 (mil. USD, b. c.)

Rok	Armáda	Námořnictvo	Úroky	Kompenzace veteránům	Ostatní výdaje	Celkem
1914	208,4	139,7	22,9	173,4	181,2	725,5
1915	202,1	141,8	22,9	164,4	214,9	746,1
1916	188,2	153,9	22,9	159,3	193,7	713,0
1917	377,9	239,7	24,8	160,3	1 151,7	1 953,9
1918	4 870,0	1 278,8	189,7	181,2	6 156,8	12 677,4

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1114. *Vlastní zpracování.*

V tabulce 14 jsou souhrnně vypsány poznatky z předchozích kapitol, kde jsou porovnány federální příjmy a výdaje v každém roce sledovaného období. V roce 1914 Spojené státy operovaly s vyrovnaným rozpočtem, který se o rok později dostal do schodku. Schodek byl způsoben snížením příjmů z celních poplatků a zvýšených výdajích za úrokové platby vládních korporací, které jsou obsaženy v kategorii „ostatní výdaje“ v tabulce 13 výše. V roce 1916 nastal zlom a federální vláda dokonce operovala s přebytkem. Což bylo způsobeno rozvojem exportu, který byl zaměřen na mocnosti v Evropě, ale také rozpočtovým zákonem upravujícím běžnou daňovou sazbu. Období mírných přebytků a deficitů skončilo v roce 1917 a 1918. Federální válečné výdaje rostly rapidním tempem a daňové příjmy už nestačily na jejich pokrytí. S růstem deficitu rostl i federální dluh, který byl způsoben vydáváním dluhopisů. Celkové federální příjmy ve válečném období byly 6,2 miliard dolarů a výdaje 16,8 miliard dolarů. Příjmy tvořily 37 % všech výdajů, které byly ze 77 % tvořeny daňovými příjmy a ze 17 % příjmy celních poplatků. Zbylých 63 % výdajů bylo kryto dluhovým financováním, a to z převážné části válečnými dluhopisy

držených veřejností. Největší poměr u celkových federálních výdajů byl tvořen z 52 % úroky za dluhopisy Ministerstva financí a vládních korporací. Zbylé výdaje pak byly distribuovány armádním složkám a námořnictvu Spojených států.

Tabulka 14: Položky federálního rozpočtu v období 1914-1918 (mil. USD, b. c.)

Rok	Federální příjmy	Federální výdaje	Přebytek/Deficit	Dluh
1914	725	726	-1	1 188
1915	683	746	-63	1 191
1916	761	713	48	1 225
1917	1 101	1 954	-853	2 976
1918	3 645	12 677	-9 032	12 455

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1114, 1117. *Vlastní zpracování.*

5.1 Analýza vývoje hospodářství pomocí základních makroekonomických ukazatelů

V poslední podkapitole z období první světové války je stručně popsán vývoj základních makroekonomických ukazatelů pro zobrazení výkonu hospodářství Spojených států amerických během válečného období. Kapitola slouží k zobrazení vlivu válečné ekonomiky a válečných politik na HDP, inflaci a nezaměstnanost v daném období. Všechna data jsou souhrnně zaznamenána v tabulce 15, která je analyzována v následujících odstavcích.

Prvním představeným makroekonomickým ukazatelem je hrubý domácí produkt, který po celé období války konstantně rostl. V tabulce 15 je HDP pro srovnání sledováno jak v běžných cenách, tak v cenách očištěných indexem CPI (údaje ve stálých cenách nebyly ve statistikách k dispozici). Před aktivním vstupem Spojených států amerických do války byl růst zapříčiněn zejména rostoucí produkcí, která byla spojena se zásobováním Spojenců. Rostly výrobní kapacity a produkce, což mělo za důsledek růst HDP. Ten byl nejvýznamnější mezi roky 1915 a 1916, kdy růst meziročně dosáhl 20 %. V období aktivní účasti ve válce bylo pak HDP ovlivněno zejména změnou výstupu ekonomiky, kdy vládní výdaje byly zaměřeny ze své převážné části na výrobu vojenského materiálu. Část výdajů byla určena i na aktivity pro rozšíření výrobních kapacit, zejména v loďařství, které mělo kvůli narušeným obchodním tokům s Evropou jako odvětví velký potenciál.¹⁰⁷ V roce 1918 bylo reálné HDP o 98 % větší než v roce 1914, kdy meziročně rostlo průměrně o 19 %.¹⁰⁸

¹⁰⁷ BRAUN – McGRATTAN. The Macroeconomics of..., s. 201.

¹⁰⁸ U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 224.

Mezi lety 1914-1918 vzrostl index velkoobchodních cen o 93 % při průměrném meziročním růstu 18,6 %, kdy index CPI vzrostl celkově pouze o 50 %, což způsobila kontrola cen pro koncového zákazníka. Nejprudší růst velkoobchodních cen proběhl mezi roky 1916 a 1917, kdy ceny vzrostly o 37 % a spotřebitelské ceny vzrostly o 17 %, protože v roce 1917 už se Spojené státy podílely na válce, což zvyšovalo nejen poptávku po zboží, ale rostla také inflace.¹⁰⁹ Vláda musela zavést cenové kontroly, protože ceny se začaly nekontrolovatelně zvyšovat už po pár měsících války. Např. cena ocelových plátů se zdvojnásobila, cena potravin vzrostla o 28 %.¹¹⁰ Ve srovnání s jinými americkými válkami, zejména s občanskou válkou a druhou světovou válkou, byl růst cen v tomto období nejvyšší, ať už se jednalo o měření přes CPI nebo deflátor.¹¹¹

Z hlediska míry nezaměstnanosti je možné pozorovat konstantní pokles, který na konci války činil až 80 % vzhledem k hodnotě z počátečního období. Rapidní pokles v míře nezaměstnanosti mělo na svědomí zejména mobilizace obyvatel do armády či veřejného sektoru, a proto nemůže být hodnota 1,4 % z roku 1918 srovnávána s nezaměstnaností v mírových dobách a brána jako významný úspěch. Snížení nezaměstnanosti bylo dosaženo skrze podněty, které se v běžně fungujícím hospodářství nevyskytují. Díky vyšší nezaměstnanosti v počátečních letech války, mohla vláda využít mnoho neaktivních pracovníků, kteří vynahradili pokles imigračních pracovníků.¹¹² Nejvíce nových pracovních sil bylo absorbováno ve vojenském sektoru, kdy bylo mobilizováno téměř 3 miliony vojáků, což je v porovnání s rokem 1914 nárůst o 1 800 %. Méně rapidní, ale stále signifikantní nárůst pracovníků byl i ve veřejném sektoru a to o 37 % za stejné období. V soukromém sektoru byl růst pracovní síly v letech 1914-1918 také 3 miliony, ale vzhledem k již velkému počtu pracovníků v tomto sektoru nárůst, v porovnání s růstem počtu vojáků, činil pouhých 13 %.¹¹³

Tabulka 15: Indexy základních makroekonomických ukazatelů v období 1914-1918 a míra nezaměstnanosti (1914 = 100)

	1914	1915	1916	1917	1918
Hrubý domácí produkt (b. c.)	100	104	125	157	198
HDP upravený o CPI	100	103	115	123	132
Index spotřebitelských cen	100	101	109	128	150
Index velkoobchodních cen	100	102	126	173	193
Míra nezaměstnanosti	7,9 %	8,5 %	5,1 %	4,6 %	1,4 %

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 135, 200, 224. *Vlastní zpracování.*

¹⁰⁹ BRAUN – McGRATTAN. The Macroeconomics of..., s. 201.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 201.

¹¹¹ ROCKOFF, H. The US Economy..., s. 317.

¹¹² Tamtéž, s. 314.

¹¹³ Tamtéž, s. 314.

5 Období druhé světové války

Druhá kapitola praktické části svou formou kopíruje kapitolu předchozí s tím, že je rozebrána druhá světová válka. Začátek kapitoly je opět zaměřený na rozpočtové zákony a daňovou soustavu, které byly v tomto období opět cílem mnoha změn. Další částí je analýza dluhového financování, propagace dané politiky a vývoj federálního dluhu. Na závěr je opět představen stručný přehled všech federálních příjmů, výdajů a celkové rozpočtové bilance. Krátce je také rozebrán vývoj základních makroekonomických ukazatelů pro zobrazení celkového výkonu ekonomiky.

5.2 Daňová soustava

Druhá světová válka, stejně jako jiné mimořádně naléhavé a nouzové situace v minulosti, vytvořila příležitosti pro reformu veřejných financí. Stejně jako tomu bylo během první světové války a Velké hospodářské krizi, silná osobnost prezidentské autority a jeho rozhodování, hrála důležitou roli ve tvorbě nového daňového režimu. Prezident Roosevelt a jeho vláda zavedla válečný daňový režim, který s použitím médií propagovala občanům a snažila se je přesvědčit o nutnosti nově zavedených uzákonění. Výsledná daňová soustava se pak po válce ukázala jako velký fiskální úspěch. Hlavní jádro daňové soustavy, který vzešel z druhé světové války, tvořilo základy daňového systému ve Spojených státech amerických po mnoho desítek let i po válce.¹¹⁴

5.2.1 The Revenue Act of 1940

V září 1939 Německo napadlo Polsko a začala druhá světová válka. Spojené státy americké okamžitě vyhlásily potvrdily, nicméně prezident Roosevelt žádal ve své zprávě z ledna 1940 Kongres o nové výdaje na obranu a nové daně. Většina obyvatel v té době nechtěla do další evropské války zasahovat, ale Kongres ji považoval za potenciální hrozbu a schválil nové válečné výdaje. V květnu téhož roku Německo napadlo Francii a Roosevelt už požadoval navýšení vládních válečných výdajů o 1,2 miliardy dolarů. Kongres rychle schválil zákon upravující daňovou soustavu, čímž nabyla v platnosti první z mnoha fiskálních změn, které vláda v tomto období zavedla.¹¹⁵ Rozpočtový zákon se skládal ze čtyř hlavních bodů, přičemž

¹¹⁴ BROWNLEE, E. W. Federal Taxation..., s. 89.

¹¹⁵ EDELSTEIN, M. War and the American Economy in the Twentieth Century, pp. 329-406. ENGERMAN, S. L. - GALLMAN, R. E. The Cambridge Economic History of the United States. Volume III, The Twentieth Century. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 1190 s. ISBN 0-521-55308-3, s. 357.

nejdůležitější byly první tři: (1) permanentní změny u daně z příjmu, (2) dočasné obranné daně, které měly platit po dobu pěti let, (3) autorizace navýšení dluhu na 4 miliardy dolarů¹¹⁶

První bod přinesl čtyři základní změny. První bylo snížení individuálních daňových výjimek, které byly zredukovány o 20 % oproti zákonu z roku 1939. Pro svobodné obyvatele byla daňová výjimka snížena z 1 000 dolarů na 800 a u sezdáných jedinců z 2 500 dolarů na 2 000 dolarů. Výjimka u závislých jedinců byla ponechána na hodnotě 400 dolarů. Tyto změny měly přinést přes 2 miliony nových daňových poplatníků, ze kterých byl očekávaný nový příjem 14 milionů dolarů. Další 61 milionů dolarů měly přinést již stávající daňoví poplatníci. Celkový příjem z daných změn měl tedy přinést 75 milionů dolarů.¹¹⁷ Druhým bodem mělo být rozšíření základny daňových poplatníků snížením hrubé a čisté hranice pro odvod daní. V předchozím zákoně byla hranice hrubých příjmů stanovena na 5 000 dolarů a hranice čistých příjmů 1 000 dolarů u svobodných, 2 500 dolarů u sezdáných. Posun této hranice měl přinést mezi 25-45 miliony dolarů od těch jedinců, kteří v minulosti měly odvádět daně, ale neučili tak. Třetí změnou bylo zvýšení daňové přírážky u daně z příjmů těch jednotlivců, jejichž příjem překračoval 6 000 dolarů a nepřekračoval hranici 100 000 dolarů.¹¹⁸ Změna daňové přírážky u hranice nad 100 000 dolarů sice neproběhla, ale kvůli změnám v nižších úrovních stejně budou platit o něco více. Jednotlivé příjmové úrovně a jejich odvozená procentuální daň jsou zmíněny v tabulce 16. Největší rozdíly se týkaly zejména středních úrovní příjmů a to od 30 tisíc dolarů až po 250 tisíc dolarů. Daňové břemeno tedy nejvíce pocítily obyvatelé střední a vyšší třídy. Nízkopříjmové skupiny zaznamenaly pouze marginální nárůst sazeb.¹¹⁹ Odhadovaný zisk ze zmíněných změn byl 177 milionů dolarů. Poslední změnou u prvního bodu rozpočtového zákona bylo zvýšení korporátních daní, které jsou zmíněny v tabulce 16. Tyto změny měly ročně přinést 70 milionů dolarů.¹²⁰

Tabulka 16: Srovnání běžné korporátní daně za období 1939-1940

Čistý příjem (tis. \$)	Revenue Act of 1939	First Revenue Act of 1940		Second Revenue Act of 1940	Celková daň
		Daň	Přirážka		
<5	12,5 %	13,5 %	1,35 %	-	14,85 %
5-20	13,5 %	15 %	1,5 %	-	16,5 %
20-25	14,5 %	17 %	1,7 %	-	18,7 %
25 a více	18 %	19 %	1,9 %	3,1 %	24 %

Zdroj: BLAKEY – BLAKEY. The Two Federal..., s. 731. *Vlastní zpracování.*

¹¹⁶ BLAKEY, R. G. – BLAKEY, G. C. The Two Federal Revenue Acts of 1940. [online]. The American Economic Review, Vol. 30, No. 4, pp. 724-735, December 1940 [cit. 2019-12-03] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1805065> >, s. 725.

¹¹⁷ KENT, A. H. The Revenue Act of 1940. [online]. California Law Review, Vol. 29, No. 2, pp. 160-184, January 1941 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/3477649> >, s. 166.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 166.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 166.

¹²⁰ BLAKEY – BLAKEY, The Two Federal..., s. 726.

Tabulka 17: Srovnání daně z příjmu svobodných osob za období 1938-1940.

Čistý příjem (tis. \$)	Svobodné osoby	
	Revenue Act of 1938	Revenue Act of 1940
1	-	0,4 %
3	2,3 %	2,8 %
5	2,8 %	3,4 %
10	5,6 %	6,9 %
30	13,0 %	20,2 %
50	18,7 %	29,4 %
75	26,0 %	38,0 %
100	33,4 %	44,3 %
250	51,7 %	59,0 %
500	61,0 %	66,2 %
1 000	68,0 %	71,8 %
5 000 a více	75,8 %	78,3 %

Zdroj: BLAKEY – BLAKEY. The Two Federal..., s. 727. *Vlastní zpracování.*

Druhý bod rozpočtového zákona zavedl dočasné pětileté válečné daňové přírážky, které zvyšovaly původní daně přibližně o 10 p. b. Byly zaměřeny zejména na daň z příjmů, darovací daň, daň z nemovitosti, daň z nadměrných zisků, daň z kapitálu a daň z osobních holdingových společností. Lehce byla zvýšena také daň na cigarety, ale netýkala se dalších tabákových výrobků. Menší změny byly provedeny také u daní z alkoholu, dopravních lístků, automobilů atd. Zavedení dočasné válečné daně měl přinést celkem 679 milionů dolarů. Největší příjmy by pak měly plynout z korporací (135 milionů dolarů), jednotlivců (123 milionů dolarů) a spotřebních daní (376 milionů dolarů). Další změny, které byly provedeny druhým rozpočtovým zákonem v tomto roce, který bude následně rozebrán, tyto odhady upravily. Třetí bod pak stanovoval, že dodatečně vybrané daně z tohoto zákona budou uloženy do speciálního fondu, které budou sloužit k financování 4 miliard dolarů závazků, které tento zákon schválil.¹²¹

5.2.2 The Second Revenue Act of 1940

Hlavním cílem druhého rozpočtového zákona z roku 1940 bylo upravit daň z nadměrných zisků, aby nebylo zneužíváno krizového období války k vytváření nových milionářů a zabráněno tak profitování na válce.¹²² Prezident poslal Kongresu zprávu, kde si přál zavedení prudce

¹²¹ BLAKEY – BLAKEY, The Two Federal..., s. 727-728.

¹²² HARLEY L. L. The Second Revenue Act of 1940. [online]. The Bulletin of the National Tax Association, Vol. 26, No. 7, pp. 194-199, April 1941 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/41786995> >, s. 195.

stupňovaně daně z nadměrných zisků, která by se vztahovala jak na korporace, tak na individuální jedince. Cílem bylo přijmout nový zákon co možný nejrychleji, aby se zákon stihl vztahovat na kalendářní rok 1940.¹²³

Nový rozpočtový zákon obsahoval dva důležité prvky. První se týkal konkretizování podmínek pro dosažení nejvyšší daňové sazby pro korporace, která je zmíněna výše v tabulce 16. Druhým bylo zavedení nových sazeb u korporací a jejich nadměrných zisků. Hranice daňové sazby se pohybovala mezi 25-30 %, jak je možné vidět v tabulce 18 níže. Bylo odhadováno, že tento nový zákon přinese 500 milionů dolarů ještě v kalendářním roce 1940 a 900 milionů dolarů za celý rok jeho působení.¹²⁴

Jak byly nadměrné zisky chápány v tomto období? Nadměrné zisky nebyly definovány jako zisky, které firma vydělala nad rámec svých obvyklých příjmů v určitém základním období použitým jako základ pro výpočet nadměrných zisků, ale byly definovány jako zisky, které firma mohla vydělat. Jednalo se o potenciální zisky, které firma mohla vydělat, pokud by byla schopna normálního produktivního fungování a tohoto fungování bylo dosaženo v posledním roku daného základního období. Bralo se také v úvahu, zda nebyla činnost firmy v průběhu sledovaného období poznamenána nějakými vnitřními nebo vnějšími vlivy.¹²⁵

Tabulka 18: Daň z nadměrných zisků korporací

Úrovně zisků (tis. USD, b. c.)	Daň
Do 20	25 %
30	30 %
50	35 %
150	40 %
250	45 %
Nad 500	50 %

Zdroj: BLAKEY – BLAKEY. The Two Federal..., s. 731. *Vlastní zpracování.*

5.2.3 The Revenue Act of 1941

V roce 1941 byly celkové výdaje pro válečné účely odhadnuty na 6,5 miliardy dolarů a pro následující rok dokonce 10,8 miliard dolarů, což byl nárůst o 67 %. Prezident Roosevelt proto navrhl fiskální politiku, která cílila na progresivní daň zaměřenou zejména na vysokopříjmové subjekty. Byl proti takové daňové politice, která by snižovala obecnou spotřebu obyvatel, když

¹²³ BLAKEY – BLAKEY, The Two Federal..., s. 728.

¹²⁴ Tamtéž, s. 730.

¹²⁵ SHOUP, C. The Concept of Excess Profits under the Revenue Acts of 1940-42. [online]. Law and Contemporary Problems, Vol. 10, No. 1, pp. 28-42, 1943 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/1190024> >, s. 29.

v ekonomice byly stále nevyužité jak výrobní kapacity, tak pracovní síla. Ministr financí Morgenthau tedy požádal Ways and Means Committee o návrh zákona, který by získal dodatečných 3,5 miliardy dolarů do státního rozpočtu. Tato suma, spolu s 9,2 miliardami dolarů vybranými z již stávajících zákonů, by tvořila přibližně dvě třetiny všech plánovaných výdajů pro rok 1942 a zbytek by byl financován dluhově. Morgenthau měl už od počátku války v plánu, že bude válečné financování probíhat právě v tomto poměru, což je přesný opak toho, jak byly výdaje financovány během první světové války.¹²⁶

Rozpočtový zákon se skládal ze sedmi bodů, přičemž nejdůležitějšími změnami byly opět úpravy daně z příjmu jednotlivců a korporací, daně z nadměrných zisků, spotřebních daní a daní z nemovitosti.

U daně z příjmů jednotlivců byla opět snížena nejnižší hranice pro odvod daně a to z 800 dolarů na 750 dolarů u svobodných občanů a z 2 000 dolarů na 1 500 dolarů u sezdaných. Snížením výjimek se očekával nárůst daňových poplatníků o 2,3 milionů. Jak je patrné v tabulce 19, navzdory původnímu přání prezidenta Roosevelta o cílení spíše na vysokopříjmové osoby, nová daň z příjmu se nejcitelněji dotkla subjektů nízkopříjmových. Nejvíce pak u příjmů do 3 000 a 5 000 dolarů, kdy se daň téměř z trojnásobila.¹²⁷

Tabulka 19: Srovnání daně z příjmu svobodných osob za období 1938-1941

Čistý příjem (tis. USD)	Svobodné osoby		
	Daň v 1938	Daň v 1940	Daň v 1941
1	-	0,4 %	2,1 %
3	2,3 %	2,8 %	7,4 %
5	2,8 %	3,4 %	9,7 %
10	5,6 %	6,9 %	14,9 %
30	13,0 %	20,2 %	32,4 %
50	18,7 %	29,4 %	41,8 %
100	33,4 %	44,3 %	53,2 %
250	51,7 %	59,0 %	63,3 %
500	61,0 %	66,2 %	69,1 %
1 000	68,0 %	71,8 %	73,3 %
5 000 a více	75,8 %	78,3 %	78,5 %

Zdroj: BLAKEY – BLAKEY, The Revenue..., s. 814. *Vlastní zpracování.*

¹²⁶ BLAKEY, R. G. – BLAKEY, G. C. The Revenue Act of 1941. [online]. The American Economic Review, Vol. 31, No. 4, pp. 809-822, December 1941 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1803243> >, s. 809-810.

¹²⁷ Tamtéž, s. 813.

U korporátní daně došlo k úpravě sazeb v daných příjmových kategoriích, kdy došlo k zavedení větší flexibility u daňové přírážky. V předchozím zákoně byly pevně stanovené sazby pro jednotlivé daně z příjmu. V novém zákoně je k pevné sazbě přidána flexibilní část, která přinášela další zdanění příjmu, který se pohybuje na dolní mezí své příjmové kategorie. Pro lepší představu jsou nové sazby vypsány a porovnány v tabulce 20. Daňová sazba u nejvyšší příjmové kategorie byla zachována na hranici 24 %.¹²⁸

Tabulka 20: Srovnání normální korporátní daně za období 1939-1941

Čistý příjem (tis. USD)	Revenue Act 1939	Revenue Act 1940	Revenue Act 1941
<5	12,5 %	14,85 %	15 %
5-20	13,5 %	16,5 %	750\$ + 17 % z příjmu nad 5 000\$
20-25	14,5 %	18,7 %	3 300\$ + 19 % z příjmu nad 20 000\$
25-38,5	18 %	24 %	4 250\$ + 37 % z příjmu nad 38 500\$
38,5 a více	18 %	24 %	24 %

Zdroj: BLAKEY – BLAKEY. The Revenue..., s. 815. *Vlastní zpracování.*

Tabulka 21: Srovnání korporátních daní z nadměrného zisku za období 1940-1941

Úrovně zisků (tis. USD)	Revenue Act 1940	Úrovně zisků (tis. USD)	Revenue Act 1941
<20	25 %	Do 20	35 %
30	30 %	20-50	7 000\$ + 40 % ze zisku nad 20 000\$
50	35 %	50-100	19 000\$ + 45 % ze zisku nad 50 000\$
150	40 %	100-250	41 500\$ + 50 % ze zisku nad 100 000\$
250	45 %	250-500	116 500\$ + 55 % ze zisku nad 250 000\$
Nad 500	50 %	Nad 500	254 000 + 60 % ze zisku nad 500 000\$

Zdroj: BLAKEY – BLAKEY. The Revenue..., s. 816. *Vlastní zpracování.*

Třetím nejdůležitějším bodem byla úprava daní z nadměrných zisků, kdy byla navýšena jak minimální daňová sazba, tak i ta maximální, jak je možné vidět v tabulce 21 výše. Došlo též ke změně metodiky pro výpočet této daně. V roce 1940 bylo možné si odečíst částku odváděnou na normální daň z příjmu od základu pro výpočet daně z nadměrných zisků. S novým zákonem se však systém výpočtu vrací k legislativě, která platila v roce 1917. Částka, která je odváděna pro platbu daně z nadměrných zisků, může být odečtena ze základu pro placení normální daně

¹²⁸ BLAKEY – BLAKEY. The Revenue..., s. 815.

z příjmů. Opačným směrem to s novým zákonem už nelze. Cílem této změny bylo zvýšit celkové daňové zatížení těch korporací, které mají vysoký podíl nadměrných zisků. Nová podoba daňových sazeb je podobná těm u normální korporátní daně, a to ve flexibilnější sazbě v daných ziskových úrovních.¹²⁹ Zajímavým faktem je, že se tento zákon podařilo v Kongresu schválit mnohem snadněji, než jiné masivní daňové a rozpočtové zákony za první světové války. Důvodem hladšího průběhu bylo již mnohokrát zmiňovaný motiv pro zabránění válečnému profitování.¹³⁰

5.2.4 The Revenue Act of 1942

Jako do té doby každým rokem ve válečném období, nový rozpočtový zákon stanovil opět nové historické maximum ve svých ambiciózních cílech, získat do federálního rozpočtu další finanční prostředky. V roce 1942 bylo cílem vybrat pomocí nových daňových úprav dalších 7-8 miliard dolarů, což v celkovém součtu všech příjmů už činilo 24-26 miliard dolarů. Očekávalo se, že toto nové navýšení přinese o 50 % více finančních prostředků než minulý rok a čtyřikrát více než největší daňové změny provedené během první světové války. Přes 70 % nových příjmů mělo plynout z individuální daně z příjmu, 20 % ze zdanění korporací a 10 % z daní spotřebních (zejména z alkoholu a tabáku).¹³¹

Získání nejvíce finančních prostředků pomocí individuální daně z příjmů bylo dosaženo stejnými praktikami jako v předchozích rozpočtových zákonech. Opět byla snížena daňová výjimka a to ze 750 dolarů na 500 dolarů u svobodných a z 1 500 dolarů na 1 200 dolarů u sezdaných. Poprvé byla snížena u pro ekonomicky závislé subjekty ze 400 dolarů na 350 dolarů. Byly zavedeny i nové výjimky pro jisté cílové skupiny. Vojáci a námořníci si mohli od svých příjmů ponížit základ pro placení daně. Podobnou výjimku měli i ti lidé, kteří na své léčebné výlohy vydávali více jak 5 % ze svých čistých příjmů.¹³² Snižování výjimek nejen že přinášelo nové daňové poplatníky do systému, ale také posouvalo již stávající poplatníky do vyšších vrstev, a tudíž i do vyšších daňových sazeb, což mělo za následek ještě větší příjmy. Se systémem byly spjaty i určité nevýhody. Jednalo se zejména o extrémní vytěžování kapacit úřadů, které musely nést nemalé náklady pro zajištění výběrů daní od milionů nových subjektů.¹³³ Navýšení jednotlivých daňových sazeb je zobrazeno v tabulce 22. K celkové daňové sazbě byla nově připočtena vítězná daň ve výši 5 %. Také došlo k navýšení normální daně ze 4 % na 6 %. Změnu

¹²⁹ BLAKEY – BLAKEY. The Revenue..., s. 815-816.

¹³⁰ Tamtéž, s. 817-819.

¹³¹ BLAKEY, R. G. – BLAKEY, G. C. The Federal Revenue Act of 1942. [online]. The American Political Science Review, Vol. 36, No. 6, pp. 1069-1082, December 1942 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1949066> >, s. 1069.

¹³² Tamtéž, 1071.

¹³³ Tamtéž, s. 1078.

pocítily opět nejvíce nízkopříjmové subjekty, jimž se celková daňová sazba v průměru více než zdvojnásobila oproti minulému roku.¹³⁴

U korporátních daní proběhla pouze jedna větší změna, a to zrušení progresivní daňové sazby u nadměrných zisků, jak je popsáno v tabulce 21 v předchozí podkapitole. Nyní se nově na všechny úrovně nadměrných zisků vztahovala pouze jedna sazba 90 %. Normální daňová sazba zůstala zachovaná z minulého roku, zvýšila se pouze daňová přírážka. Ze 6 % na 10 % u příjmu do 25 000 dolarů a ze 7 % na 16 % u příjmů překračujících 25 000 dolarů.¹³⁵

Tabulka 22: Srovnání daně z příjmu svobodných osob za období 1938-1942

Čistý příjem (tis. USD)	Svobodné osoby			
	Revenue Act 1938	Revenue Act 1940	Revenue Act 1941	Revenue Act 1942
Do 1	-	0,4 %	2,1 %	8,5 %
3	2,3 %	2,8 %	7,4 %	16,6 %
5	2,8 %	3,4 %	9,7 %	19,1 %
10	5,6 %	6,9 %	14,9 %	24,1 %
100	33,4 %	44,3 %	53,2 %	60,8 %
1 000	68,0 %	71,8 %	73,3 %	81,0 %
5 000 a více	75,8 %	78,3 %	78,5 %	81,0 %

Zdroj: BLAKEY – BLAKEY, *The Federal Revenue...*, s. 1072. *Vlastní zpracování.*

5.2.5 The Revenue Act of 1943-1945

V roce 1943 Kongres odmítl doporučení Ministerstva financí na nový rozpočtový zákon. Místo 10,5 miliard dolarů dodatečných příjmů, které navrhovalo ministerstvo, bylo schváleno ustanovení, které mělo vybrat pouhých 2,3 miliard dolarů (v Rooseveltově zprávě byl dokonce návrh na 16 miliard dolarů¹³⁶). Jednalo se o daňovou úlevu pro podniky, zejména pro těžařské, dřevařské průmysly a ocelárny. Roosevelt nový zákon odsoudil a označil jej jako daňový zákon, který má přinést finanční úlevu „chamtivým“ místo těm, co to potřebují. Návrh zákona vetoval, ale poprvé v historii Kongres prezidentské veto přehlasoval.¹³⁷

¹³⁴ BLAKEY – BLAKEY, *The Federal...*, s. 1072.

¹³⁵ EDELSTEIN, M. *War and the American...*, s. 359.

¹³⁶ BLAKEY, R. G. – BLAKEY, G. C. *Federal Revenue Legislation, 1943-1944*. [online]. *The American Political Science Review*, Vol. 38, No. 2, pp. 325-330, April 1944 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1950170> >, s. 325.

¹³⁷ BROWNLEE, E. W. *Federal Taxation...*, s. 96.

Přibližně 25 % příjmů mělo být získáno z daně příjmů jednotlivců. Ty měly plynout zejména ze snížení daňových odpočtů než ze zvýšených sazeb. Byla snížena vítězná daň z 5 % na 3 %¹³⁸ a vznikl nový strop pro celkovou daň z příjmů, který nesměl překročit hranici 90 %. Dalších 25 % z celkových příjmů mělo být získáno z korporátní daně, která prošla pouze dvěma významnějšími změnami. Daň z nadměrných zisků korporací vzrostla z 90 % na 95 % a výjimka pro osvobození od daně dokonce vzrostla z 5 000 dolarů na 10 000 dolarů. Drobnými úpravami prošla také daň z nemovitosti a daň darovací, ale nešlo o změnu výše daňových sazeb. Zbylých 50 % příjmů měly přinést spotřební daně, které vzrostly téměř u všech komodit.¹³⁹

V lednu 1944, když prezident předkládal svou rozpočtovou zprávu, stálo v ní, že celkové vládní výdaje za rok 1943 činily 80 miliard dolarů z čehož 77 miliard dolarů šlo čistě na válečné účely a úroky veřejného dluhu, při daňových příjmech „pouhých“ 22 miliard dolarů. Pro rok 1944 byly očekávané výdaje přes 90 miliard dolarů a příjmy 40 miliard dolarů. Tento 80 % nárůst příjmů měl být způsoben platbami z roku 1943, ale také rekordně vysokými příjmy ekonomických subjektů, které do federálního rozpočtu přispívaly.¹⁴⁰ V období 1940-1944 vzrostl průměrný nominální příjem zaměstnanců ve Spojených státech amerických z 1 315 dolarů na 2 292 dolarů, což byl nárůst o 74 %. U reálných příjmů to bylo 39 %.¹⁴¹

Pro rok 1944 nebyl v plánu nový Revenue Act, ale pouze Individual Income Tax Act of 1944, který cílil na zjednodušení daně z příjmů jednotlivců a jejího vybírání. V roce 1945 byl přijat rozpočtový zákon, který cílil na snižování daňového břemene, které bylo během války na ekonomické subjekty uvaleno. Jednalo se o první zákon od roku 1929, který snižoval daňovou povinnost v takovém měřítku.¹⁴² Normální daň i daňová přírážka pro daň z příjmů jednotlivců byla snížena. Dále byla zrušena daň z nadměrných zisků, která se vztahovala na zisky po konci roku 1945 a také byla snížena daňová přírážka pro korporace. Zrušena byla také spotřební daň z užívání motorových vozidel a lodí.¹⁴³

5.3 Dluhové financování

V následující kapitole se práce zabývá dluhovým financováním se zaměřením zejména na válečné dluhopisy, které umožnily federální vládě získat dostatečné množství finančních

¹³⁸ ALLEN, E. D. Treasury Tax Policies in 1943. [online]. The American Economic Review, Vol. 34, No. 4, pp. 707-733, December 1944 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1807392> >, s. 725.

¹³⁹ BLAKEY – BLAKEY, Federal Revenue, s. 329.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 329.

¹⁴¹ U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 224.

¹⁴² SHOUP, C. S. The Revenue Act of 1945. [online]. Political Science Quarterly, Vol. 60, No. 4, pp. 481-491, December 1945 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/2144666> >, s. 481.

¹⁴³ KAUPER, P. G. Significant Developments in the Law of Federal Taxation, 1941-1947: I. [online]. Michigan Law Review, Vol. 45, No. 6, pp. 659-678, April 1947 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1283925> >, s. 663.

prostředků k financování války. S emisí dluhopisů je spjatý i federální dluh, jehož vývoj a složení jsou rozebrány na konci kapitoly. Pomocí znalostí získaných v této části práce bude možné provést závěrečnou analýzu celkových federálních příjmů a výdajů včetně komparace s první světovou válkou.

Stejně jako v první světové válce bylo dluhové financování důležitý nástroj k financování válečných výdajů. I když nebylo využito v takové míře jako v první válce, opět se jednalo o dominantní systém financování. Státní dluhopisy, které byly vydávány po roce 1935 byly neobchodovatelné cenné papíry, které zavedl ministr Morgenthau jako prostředek státu, pomocí kterého se široká veřejnost mohla podílet na vládních výdajích. Státní dluhopisy byly vydávány historicky mnohokrát, ale vždy se jednalo o obchodovatelné cenné papíry, které byly ovlivněny fluktuacemi trhu. Problém obchodovatelnosti způsobil, že spousta drobných investorů, kteří během první světové války dluhopisy nakoupila a rozprodala před dobou splatnosti, utrpěla ztrátu. Nové dluhopisy byly navrženy tak, aby byly méně citlivé na tržní podmínky. Byly nabízeny jako spořicí cenný papír s plánem fixních úrokových sazeb a výkupních hodnot. Byly splatné kdykoli po krátkém držení za kupní cenu a naběhlý úrok.¹⁴⁴

První dluhopisy nesly název „baby bonds“ díky svým nízkým nákupním hodnotám, které byly vydány ve čtyřech po sobě jdoucích sériích A, B, C a D. Byly nabízeny v nominálních hodnotách od 25 dolarů do 1 000 dolarů. Prodávaly se za 75 % své nominální hodnoty a jejich úrok činil 2,9 % až do doby jejich plné splatnosti (10 let). Emitovány byly po dobu šesti let do dubna 1941 a celkový příjem činil přibližně 4 miliardy dolarů.¹⁴⁵

Po vypuknutí války v Evropě, Spojené státy americké zvýšily výdaje na obranu, které byly z počátku financovány zejména novými daněmi a škrty výdajů v jiných oblastech. I přes tato opatření začaly vznikat z inflační tlaky. Jedním z důvodů bylo snižování nezaměstnanosti a snižování nevyužitých výrobních kapacit továren. Vláda Spojených států se proto snažila snížit vyvolané inflační tlaky nabádáním obyvatel k nákupu nových státních dluhopisů, kterým se začalo říkat válečné.¹⁴⁶ Samotný prodej byl opět předmětem rozsáhlé válečné propagandy, která v kampaních využívala celebrity, 6 milionů dobrovolníků¹⁴⁷, rozsáhlou instalaci reklamních letáků a plakátů, komiksy a další formy propagace.¹⁴⁸

Jako první vznikly dluhopisy řady E, které svými náležitostmi byly téměř identické s předchozími „baby bonds“. Opět byly prodávány za 75 % své hodnoty s úrokem 2,9 % a

¹⁴⁴ U. S. SAVING BOND DIVISION: DEPARTMENT OF THE TREASURY. A History of the United States Saving Bonds Program. [online]. pp 64, 1991 [cit. 2019-12-06] Dostupné z WWW: < https://www.treasurydirect.gov/indiv/research/history/history_sb.pdf >, s. 9.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 9.

¹⁴⁶ BICKLEY, J. M. War Bonds in the Second World War: A Model for a New War Bond? [online]. Congressional Research Service, Report RS21046, January 2002 [cit. 2016-12-25] Dostupné z WWW: < <http://www.mit.edu/afs.new/sipb/contrib/wikileaks-crs/wikileaks-crs-reports/RS21046.pdf> >, s. 3.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 4.

¹⁴⁸ KIMBLE, J. J. Mobilizing the Home Front: War Bonds and Domestic Propaganda. Texas: A&M University Press, 2006. 213 s. ISBN 9781603445542, s. 34.

splatností 10 let. Rozdílné byly hodnoty jejich hodnoty, které se tentokrát pohybovaly od 25 dolarů až po 10 000 dolarů pro větší investory. Dluhopisy byly registrovány na konkrétního vlastníka nebo dva vlastníky jako spolumajitele. Na rozdíl od válečných dluhopisů během první světové války nebylo možné je využít jako kolaterál a jak bylo zmíněno výše nemohly být prodány jiné osobě. Kvůli velmi dobrému úročení byl u těchto cenných papírů stanoven limit pro nákup v jednom kalendářním roce 5 000 dolarů na jednotlivce.¹⁴⁹ Pro maximalizaci prodaného objemu bylo možné dluhopisy zakoupit v bankách, pobočkách pošty či v jiných finančních institucích. Stejně jako během první světové války bylo možné zakoupit i známky, jejichž cena začínala na 10 centech a které se daly vyměnit za válečný dluhopis poté, co bylo naakumulováno dostatečné množství odpovídající ceně válečného dluhopisu.¹⁵⁰

Dalšími emitovanými dluhopisy byly F a G, které se lišily v úrokové sazbě a nabízených nominálních hodnotách. Původně byly oba nabízeny od 100 dolarů do 10 000 dolarů, ale u série G byla později přidána i 25 dolarová verze. Dluhopisy ze série F fungovaly na stejném principu jako ty ze série E, byly to tzv. „appretiation bonds“. To znamená, že majitel byl vyplacen jednorázově v hodnotě dluhopisu včetně úroku na konci splatnosti. Série G byla naopak „current income security“, kdy byl majiteli vyplácen úrok na půlroční bázi. Obě série byly limitovány hodnotou 50 000 dolarů na osobu, která byla později zvýšena na 100 000 dolarů pro korporátní investory. Srovnání jednotlivých sérií dluhopisů je rozepsáno v tabulce 23. Posledním specifikem série F a G bylo místo jejich prodeje. Na rozdíl od série E, které se prodávaly na mnoha místech, mohly být zakoupeny pouze v bankách Fedu.¹⁵¹

Tabulka 23: Srovnání jednotlivých sérií válečných dluhopisů

	Dluhopis E	Dluhopis F	Dluhopis G
Druh	„Appreciation type“	„Current income type“	„Current income type“
Hodnota	25-10 000 USD	100-100 000 USD	100-100 000 USD
Úrok	2,9 %	2,53 %	2,50
Splatnost	10 let	12 let	12 let
Limit	5 000 USD	100 000 USD	100 000 USD

Zdroj: U. S. SAVING BOND DIVISION. A History of..., s. 12-14. *Vlastní zpracování.*

V tabulce 24 jsou rozepsány příjmy z jednotlivých War Loan Drives, během kterých byly prodány dluhopisy 85 milionům Američanů v celkové hodnotě 157 miliard dolarů. Z celkové hodnoty bylo prodáno 65 % korporacím, 28 % jednotlivcům a 7 % komerčním bankám.¹⁵² Celkový

¹⁴⁹ U. S. SAVING BOND DIVISION. A History of..., s. 12.

¹⁵⁰ KIMBLE, J. J. Mobilizing the..., s. 24.

¹⁵¹ U. S. SAVING BOND DIVISION. A History of..., s. 14.

¹⁵² FAULKNER, American Economic..., s. 710.

prodej státních dluhopisů vybral 185 miliard dolarů, z nichž právě War Loan Drives tvořily dohromady 85 %.¹⁵³

Tabulka 24: Příjmy do federálního rozpočtu z jednotlivých War Loan Drives během druhé světové války (mld. USD, b. c.)

Rok	War Loan Drive	Příjem (mld. USD)
1942	1.	13
1943	2.	18,5
1943	3.	19
1944	4.	16,7
1944	5.	20,6
1944	6.	21,6
1945	7.	26
1945	8. - Victory	21

Zdroj: SALEEBY, C. Brief History of World War Two Advertising Campaigns. [online]. [cit. 2019-12-06] Dostupné z WWW: < <http://library.duke.edu/digitalcollections/adaccess/guide/wwii/bonds-loans/> >. *Vlastní zpracování.*

5.3.1 Federální dluh

Na počátku války byl dluh na hranici 40 miliard dolarů a v prvních letech války rostl pouze mírným tempem, jak ukazuje tabulka 25. Signifikantnější nárůst byl zaznamenán až po útoku na Pearl Harbor, kdy začaly Spojené státy aktivně zbrojit k čemuž byly potřeba dodatečné vládní výdaje, a tudíž zadlužení vzrostlo o 47 %. Tento nárůst se týkal zejména státních spořicí dluhopisů (U. S. saving bonds), které federální vláda emitovala ve svých War Loan Drives jako válečné dluhopisy. Obdobným tempem rostlo zadlužení i v roce 1943 a letech následujících právě díky úspěšným propagačním kampaním, které se dočkaly velkého zájmu z pohledu všech ekonomických subjektů. Díky nízkým nominálním hodnotám dluhopisů, které umožnily nákup i méně majetným občanům a silnému patriotickému citění ze stran veřejnosti, tvořilo hlavní složku dluhu právě válečné dluhopisy. Dalším důvodem jejich dominantního podílu bylo jejich protiinflační působení, což byl jeden z důvodů, proč vláda tuto formu dluhu preferovala. Dluhopisy byly nakupovány ekonomickými subjekty, čímž byly finanční prostředky stahovány z oběhu, což omezovalo spotřebu a tím byla hrozba inflace redukována. V celkovém poměru tvořily v roce 1945 téměř 60 % federálního dluhu.

Roční průměrná úroková sazba prošla jedinou významnou změnou v roce 1943. Aby byly válečné náklady drženy v rozumné míře, Fed byl osloven Ministerstvem financí za účelem fixace úrokových měr. Fed se zavázal k odkupu státních pokladničních poukázek s ročním úrokem

¹⁵³ KIMBLE, J. J. Mobilizing the..., s. 6.

0,38 %, což bylo v porovnání s úrokovou mírou v dobách míru, kdy se pohybovala mezi 2 a 4 %, radikální snížení.¹⁵⁴ Válečné dluhopisy měly úročení kolem 2,5 % a proto průměrná úroková sazba se držela těsně pod 2 %.

Tabulka 25: Složení federálního dluhu 1939-1945 (mld. USD, b. c.)

Rok	Úrokem zatížený dluh			Úrokem nezatížený dluh	Splatný dluh	Celkový dluh	Roční průměrná úroková sazba
	Státní dluhopisy	Pokladniční poukázky	Krátkodobé cenné papíry				
1939	28	1	7	0,4	0,1	40	2,60 %
1940	30	1	6	0,4	0,2	43	2,58 %
1941	35	2	6	0,4	0,2	49	2,52 %
1942	49	6	10	0,4	0,1	72	2,29 %
1943	79	28	17	1	0,1	137	1,98 %
1944	115	44	27	1	0,2	201	1,93 %
1945	153	51	34	2	0,3	259	1,94 %

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1117. *Vlastní zpracování.*

5.4 Federální příjmy

V následující kapitole jsou analyzovány poznatky z předchozího zkoumání fiskálních politik cílených na daňovou soustavu, které měly za cíl zefektivnit příjem finančních prostředků do federálního rozpočtu od co nejvíce ekonomických subjektů. Sledovány jsou dopady jednotlivých rozpočtových zákonů na federální rozpočet a jejich vývoj v čase.

Jak lze pozorovat v tabulce 26 níže, v roce 1939 a 1940 nezaznamenal federální rozpočet žádný signifikantní nárůst příjmů, protože vláda prozatím nevydala žádný rozpočtový zákon, který by se zaměřoval na vybrání dodatečných finančních prostředků, protože válečné výdaje byly prozatím na své původní hranici a nebylo třeba více intervenovat. Největší podíl na příjmech tvořily spotřební daně, které do rozpočtu přinášely o 80 % více příjmů než daně z příjmů jednotlivců a 50 % více než u korporací. Způsobeno to bylo zejména vysokými hranicemi daňových výjimek, které se s postupem války snižovaly a způsobily rapidní nárůst počtu daňových poplatníků. V roce 1940 byl přijat rozpočtový zákon, který už očekával zvýšení válečných výdajů a došlo k úpravě daňových sazeb z příjmu korporací i jednotlivců. Hlavním bodem bylo navýšení daně z nadměrných zisků korporací, u kterých lze v roce 1941 pozorovat největší nárůst příjmů oproti minulému roku. Úpravy daňových sazeb a snižování výjimek

¹⁵⁴ RICHARDSON, G. Federal Reserve's Role During WWII. [online] [cit. 2019-12-06] Dostupné z WWW: < <http://www.federalreservehistory.org/Events/DetailView/75> >.

pokračovaly i roky následující, kdy se na daních z příjmů jednotlivců a korporací v roce 1942 a 1943 vybralo vždy dvakrát více než v roce předchozím. U korporací se jednalo o navýšení daně z nadměrných zisků, která již nebyla progresivní a nepřizpůsobovala se výši zisků, ale byla zafixována na 90 % na všech úrovních. Rozpočtový zákon z roku 1943 pak sazbu u nadměrných zisků zvýšil na 95 % a došlo k dalšímu rapidnímu růstu příjmů, které byly v letech 1944 a 1945 na svém maximu. Zvýšeny byly plošně i spotřební daně, které zejména v roce 1945, z nichž příjmy vzrostly o 35 % oproti předchozímu roku. Vysoký nárůst spojený s daní z příjmů v těchto letech byl způsoben rekordní výší příjmů, které ekonomické subjekty pobíraly.

Rostoucí příjem z příjmových daní obyvatel byl způsoben nejen zvyšujícími se sazbami, ale klíčovou roli hrály i zmíněné snížené hranice pro platbu daně. V roce 1939 bylo 3,9 milionů plátců daně a v roce 1945 celkový počet činil 42,6 milionu plátců.¹⁵⁵ Hromadné zdanění tedy hrálo dominantnější roli než zdanění jednotlivých majetkových tříd či příjmových kategorií. V roce 1944 a 1945 tvořily daně z příjmů jednotlivců přibližně 40 % všech federálních příjmů a korporátní daně přibližně 32 % příjmů, což byla asi polovina toho, co korporátní daně přinesly během první světové války. U korporátních daní tvořilo většinovou část příjmů daň z nadměrných zisků, které zejména v letech 1943 a 1944 tvořila přibližně 75 % z korporátních daňových příjmů.¹⁵⁶

Tabulka 26: Výběr nejdůležitějších daňových položek federálních příjmů za období 1939-1945 (mld. USD, b. c.)

Rok	Jednotlivci	Korporace	Spotřební daně	Cla	Darovací + nemovitost	Celkem
1939	1,0	1,2	1,8	0,3	0,4	6,6
1940	1,1	1,0	1,8	0,3	0,4	6,9
1941	1,6	1,9	2,3	0,4	0,4	9,2
1942	3,3	4,7	3,1	0,4	0,4	15,1
1943	6,5	9,6	3,8	0,3	0,4	25,1
1944	21,2	15,3	4,4	0,4	0,5	47,8
1945	18,4	16,4	5,9	0,3	0,6	50,2

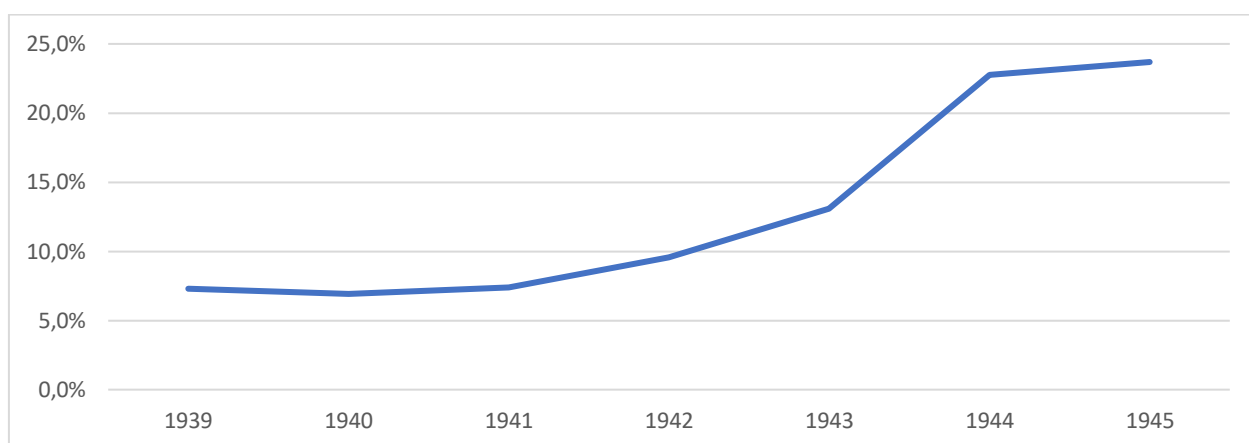
Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1105. *Vlastní zpracování.*

Vývoj celkového podílu daňových příjmů na HDP je pak zobrazen v grafu níže. V období 1939-1941 lze pozorovat kontinuální mírný nárůst daňového břemene, které se začalo signifikantněji zvyšovat mezi lety 1941 a 1942. V roce 1942 bylo daňové zatížení větší o 43 % než na počátku sledovaného období a v roce 1943 byl nárůst už téměř 100 %. Rapidní skok pak přišel v roce 1944, kdy došlo o 100 % zvýšení oproti minulému roku.

¹⁵⁵ BROWNLEE, E. W. Federal Taxation..., s. 96.

¹⁵⁶ U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1110-1111.

Graf 3: Daňová kvóta v období 1939-1945 (% HDP, b. c.)



Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 224. *Vlastní zpracování.*

5.5 Federální výdaje a bilance federálního rozpočtu

V kapitole jsou analyzovány oblasti federálních výdajů, které vláda musela ve válečném období financovat. Je využita předchozí analýza federálních příjmů a vývoj federálního dluhu, které vytváří celkový pohled na rozpočtovou bilanci Spojených států amerických. Pomocí bilance federálního rozpočtu je určen dominantní nástroj pro financování válečného úsilí, který federální vláda ve sledovaném období využila.

Trend federálních výdajů je úzce spjat s federálními příjmy. V tabulce 27 můžeme pozorovat téměř konstantní vývoj výdajů v prvních dvou letech války, na který nebylo třeba reagovat speciálními fiskálními ustanoveními, jak bylo rozebráno v předchozí kapitole. Zlom začal v roce 1941, kdy Roosevelt měl v úmyslu zvyšovat výdaje na obranu státu, kdy výdaje vzrostly na více než trojnásobek oproti roku 1939. Ačkoli si jednalo o značné navýšení, nejednalo se o tak signifikantní skok, protože v běžném mírovém období nebylo vojenských výdajů tolik zapotřebí. V následujícím roku, kdy došlo k útoku na Pearl Harbor a Spojené státy se aktivně zapojily do války, výdaje na armádní složky opět vzrostly o více než trojnásobek a jejich celková výše už činila šestnáctinásobek výdajů roku 1939. O něco větší navýšení výdajů v roce 1942 proběhlo u námořnictva, které hrálo důležitější roli ve válce s Japonskem. V roce 1943 byl největší skok ve v absolutní výši válečných výdajů. Spojené státy už aktivně bojovaly s Japonskem a vypomáhaly i Spojencům v Evropě. V tomto roce bylo na válečné úsilí vydáno o 4 500 % více prostředků než v roce 1939. V roce 1942 a 1943 byl poprvé zaznamenán i navýšení v ostatních výdajích, které zahrnují např. mezinárodní záležitosti (25 % ostatních výdajů), obchod a transport (49 %) či zemědělství (10 %). Posledním nárůst výdajů byl zaznamenán v roce 1944, když se Spojené státy vylodily v Evropě, takže už válčily na dvou světových bojištích. V roce 1945 výdaje vzrostly ve všech oblastech už pouze o marginální hodnoty.

Federální výdaje v oblasti splácení úroků z dluhu rostlo konstantě v celém sledovaném období, avšak nikdy nebyl zaznamenán signifikantnější nárůst. Výdaje na úroky rostly až několik let po válce. Bylo to způsobeno náležitostmi vydávaných dluhopisů, které byly splatné po deseti a dvanácti letech. Dluhopisy E a F byly „appreciation type“, tudíž byly vypláceny v plné výši včetně úroků až po splatnosti. Dohromady tvořily dominantní část, a proto se výdaje pohybovaly v nízkých hodnotách. Stejně tomu bylo u kompenzací veteránům, též rostly až pár let po válce a po návratu všech vojáků zpět do vlasti. V obou případech výdajů se jednalo až o trojnásobné navýšení na konci 40. let oproti roku 1945.

Snížování federálních výdajů proběhlo i v armádní oblasti, a to téměř o třikrát menší hodnoty v letech 1947-1950. Relativní snížení bylo mnohem menší než v první světové válce, protože na počátku 50. let Spojené státy americké začaly vést válku s Koreou.

Tabulka 27: Výdaje federální vlády v období 1939-1945 (mld. USD, b. c.)

Rok	Armáda	Námořnictvo	Úroky z dluhu	Dávky veteránům	Ostatní výdaje	Celkem
1939	0,7	0,7	0,9	0,4	6,1	8,8
1940	0,9	0,9	1,0	0,4	5,8	9,1
1941	3,9	2,3	1,1	0,4	5,5	13,3
1942	14,3	8,6	1,3	0,4	9,5	34,0
1943	42,5	20,9	1,8	0,4	13,8	79,4
1944	49,4	26,5	2,6	0,5	15,9	95,0
1945	50,5	30,1	3,6	0,8	13,3	98,3

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1114. *Vlastní zpracování.*

V tabulce 28 níže je souhrnně rozpracován federální rozpočet, který zobrazuje vývoj celkových federálních příjmu, výdajů a rozpočtového deficitu. I na počátku sledovaného období byl federální rozpočet deficitní, ale celkový dluh rostl pomalým tempem. V roce 1942 pak deficit nabyl čtyřnásobku své hodnoty oproti minulému roku a federální dluh začal signifikantně růst. Situace byla řešena zavedením War Loan Drives a nabízení válečných dluhopisů veřejnosti, protože federální výdaje už nebylo možné financovat pouze zdaněním. Rozpočtový deficit se po roce 1943 sice začal zmenšovat, za což mohly zejména rozpočtové zákony z minulých let a výše příjmů ekonomických subjektů, ale výdaje byly stále dvakrát větší než příjmy. Konečná úroveň dluhu byla 260 miliard dolarů v roce 1945, kdy celkové federální příjmy dosáhly ve sledovaném období 161 miliard dolarů a výdaje 336 miliard dolarů. Financování výdajů tedy ze 48 % tvořilo pomocí federálních daňových příjmů a z 52 % dluhově, přičemž přibližně 70 % dluhopisů bylo drženo veřejností.

Tabulka 28: Položky federálního rozpočtu v období 1939-1945 (mld. USD, b. c.)

Rok	Federální příjmy	Federální výdaje	Přebytek/Deficit	Dluh
1939	6,6	9,4	-2,9	48
1940	6,9	9,6	-2,7	51
1941	9,2	14,0	-4,8	58
1942	15,1	34,5	-19,4	79
1943	25,1	78,9	-53,8	143
1944	47,8	94,0	-46,1	204
1945	50,2	95,2	-45,0	260

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1105. *Vlastní zpracování.*

5.6 Analýza vývoje hospodářství pomocí základních makroekonomických ukazatelů

V následující podkapitole je stručně popsán vývoj základních makroekonomických ukazatelů pro zobrazení výkonu hospodářství Spojených států amerických během válečného období. Kapitola slouží k zobrazení vlivu válečné ekonomiky a válečných politik na hospodářství země se zaměřením na HDP, inflaci a nezaměstnanost v daném období. Data analyzovaná v následujících odstavcích jsou čerpána z tabulky 29 níže.

Jako při první světové válce, po vypuknutí války v Evropě začalo HDP v roce 1939 a 1940 růst asi o 10 % ročně, než začalo prudce akcelarovat. S útokem na Pearl Harbor se podstatně zvýšily vládní výdaje, zejména ve vojenském sektoru, které stojí za zvýšeným HDP. Za růstem HDP stál také „produkční zázrak“, který je zmíněn v kapitolách výše, který přinesl největší procentuální růst HDP v letech 1941 a 1942, kdy HDP (b. c.) rostlo o 25 % a 27 % oproti minulému roku a ve stálých cenách o 13 %. Průměrný meziroční nárůst HDP v b. c. ve sledovaném období byl necelých 16 % a 9 % ve s. c, protože vláda začala více využívat výrobní faktory, které v ekonomice prozatím byly částečně nečinné (průmyslové kapacity, pracovní síla), což jde vidět na více než 100 % snížením nezaměstnanosti oproti minulému roku. Vládní výdaje byly na počátku období zaměřeny zejména na zboží a služby, které tvořily přibližně 65 % výdajů. Statky dlouhodobé spotřeby nebo stavby tvořily marginální podíl 5 % a 10 % vládních výdajů. S rokem 1942 se poptávka vlády změnila a jejich procentuální podíl se zvýšil na 24 % a 17 %, přičemž výdaje za zboží klesalo.¹⁵⁷ Od roku 1943 už se růst HDP zpomalil, kdy v roce 1945 byl oproti předchozímu roku nárůst pod 1 % v b. c. a dokonce kleslo o 1,7 % ve s. c., protože válka skončila v polovině roku a válečná produkce, které tvořila většinu vládních výdajů, začala zpomalovat.

¹⁵⁷ BRAUN – McGRATTAN. The Macroeconomics of..., s. 215-216.

Pracovní síla byla jedním z klíčových faktorů za produkčním zázrakem a hospodářským růstem, což se pozitivně projevilo na nezaměstnanosti, které klesala během celého období a v roce 1944 se dostala pod 1 %. Zaměstnanost nejvíce rostla v armádních složkách, ale také ve stavebnictví a zpracovatelském průmyslu, jelikož se jednalo o odvětví úzce spjaté s válečnou poptávkou. Během produkčního zázraku zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu vzrostla o 15 % a ve stavebnictví zaměřeno především na federální projekty dokonce o 50 %¹⁵⁸. Během války se nezaměstnanost snížila o 90 % s meziročním průměrným poklesem o 39 %, který lze pozorovat v tabulce 29.

Velkoobchodní ceny rostly z počátku pomalým tempem, ale v roce 1942 přišel 13 % nárůst, což byl nejvyšší nárůst za toto válečné období, na který musela federální vláda reagovat zmrazením cen, které inflaci sice nezastavily, ale výrazně ji potlačily ve srovnání s první světovou válkou. Po zmrazení cen pak růst indexu pohyboval pod 5 % po zbytek války. Na růst spotřebitelských cen vláda reagovala zavedením přidělového systému v roce 1943, který též dopomohl zpomalení spotřebitelských cen.¹⁵⁹ Celkově spotřebitelské ceny díky vládním kontrolám rostly pomaleji než velkoobchodní ceny.

Tabulka 29: Index základních makroekonomických ukazatelů v období 1939-1945 a míra nezaměstnanosti (1939 = 100)

	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Hrubý domácí produkt (b. c.)	100	110	138	174	212	232	234
Hrubý domácí produkt (s. c.)	100	109	126	142	161	173	170
Index spotřebitelských cen	100	101	106	117	125	127	130
Index velkoobchodních cen	100	102	113	128	134	135	137
Míra nezaměstnanosti	9,5 %	8,1 %	5,6 %	2,7 %	1,1 %	0,7 %	1,0 %

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 135, 200, 224, 228. *Vlastní zpracování.*

¹⁵⁸ Federal Reserve Bulletin..., s. 535.

¹⁵⁹ BRAUN – McGRATTAN. The Macroeconomics of..., s. 220.

6 Komparace fiskálních politik během dvou světových válek

V závěrečné kapitole jsou porovnány všechny výstupy z předchozích kapitol, přičemž jsou porovnávány obě války zejména z hlediska federálního rozpočtu. Z hlediska příjmů jsou analyzovány jednotlivé hlavní položky vzhledem k celkovým příjmům. Dále následuje podrobnější rozpad zejména u příjmů daňových, kde jsou využity poznatky o změnách daňových sazeb z kapitol 4.1 a 5.1, kde je sledován trend jejich vývoje v čase.

6.1 Komparace federálních příjmů

Analyzovaná data v následujících odstavcích čerpají údaje z tabulky 30, ve které jsou vypočítány poměry jednotlivých položek vzhledem k celkovým příjmům. Data byla získána z tabulek obsažených v podkapitolách „Federálních příjmů“ u obou válek výše.

Celkový poměr federálních příjmů z hlediska interních příjmů byl v obou obdobích podobný a tvořil většinovou část příjmů, kdy kromě roku 1914 se vždy nacházely minimálně na 60 % hranici z celku. U první světové války je větší nárůst pozorován pouze v roce 1918, kdy mezi ročně příjmy z této kategorie vzrostly o 21 %, což bylo způsobeno přijetím War Revenue Act, který byl hlavním rozpočtovým zákonem první světové války s největšími daňovými změnami. U druhé světové války byl růst interních příjmů konstantní po celé období, což bylo způsobeno zejména každoročními úpravami daňové soustavy, a ne pouze jedním velkým rozpočtovým zákonem jako u první války. Důležitou roli také hrálo zapojení Američanů v obou válkách, kdy v první byla ze strany Spojených států po většinu období udržovaná neutralita, a proto k větším daňovým reformám nebyl důvod. U druhé války vstoupili Američané aktivně do války už na konci roku 1941 a v roce 1944 pak rozšířili své působení i v Evropě, tudíž průběžné daňové úpravy byly více než nutné. Daňová politika byla z hlediska federálních příjmů klíčový nástroj s velkým potenciálem, tudíž na ni bylo cíleno přednostně, na rozdíl od dalších zmíněných kategorií. U první světové války rostly příjmy z daní na úkor celních příjmů, které byly na konci války sraženy až na úroveň 5 %, což byl 88 % pokles vzhledem k roku 1914. Naopak u druhé světové války netvořila cla nijak signifikantní část příjmů ani v roce 1939, a proto příjmy z rozpočtových zákonů rostly na úkor ostatních¹⁶⁰ příjmů, které na konci války klesly celkem o 47 %.

¹⁶⁰ Interní příjmy celkově znamenají souhrn daňových příjmů (spotřební, příjmové, nemovitostní), které budou ve větším detailu analyzovány po souhrnné analýze. Pod pojmem ostatní příjmy byl ve statistických zdrojích uveden u první světové války pouze prodej státních pozemků, který tvořil asi 10 % příjmů v této kategorii. U druhé světové války jsou již data detailnější a ostatní příjmy zahrnovaly např. daně ze zaměstnávání nebo daň z naakumulovaného kapitálu. Kvůli nekonzistentnosti dat nebude položka dále komparována.

Tabulka 30: Komparace položek federálních příjmů za válečné období (% z celkových příjmů, b. c.)

WW1	Interní příjmy	Cla	Ostatní příjmy
1914	52 %	40 %	8 %
1915	60 %	30 %	10 %
1916	66 %	27 %	7 %
1917	72 %	20 %	8 %
1918	87 %	5 %	8 %
WW2			
1939	67 %	5 %	29 %
1940	62 %	4 %	33 %
1941	67 %	4 %	28 %
1942	76 %	3 %	21 %
1943	81 %	1 %	18 %
1944	87 %	1 %	13 %
1945	82 %	1 %	17 %

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1105, 1107, 1108. *Vlastní zpracování.*

V tabulce 31 je zobrazen podrobnější rozpad interních federálních příjmů ve vybraných obdobích. Z důvodu nekompletních dat ve statistických zdrojích je porovnán pouze rok 1918¹⁶¹, který byl v první světové války nejdůležitější, co se týkalo úrovně příjmů a druhá polovina druhé světové války, protože v obou obdobích byla již Amerika aktivně zapojena do bojů a federální vláda zaváděla fiskální politiky spojené s válečným hospodářstvím. Ačkoli poměr interních příjmů k celkovým příjmům byl v obou obdobích poměrně stejný, velký rozdíl byl v poměru jednotlivých zahrnutých položek. U první světové války a sledovaného roku 1918 plynulo téměř 50 % příjmů z daní korporací a zejména pak daně z nadměrných zisků. Spotřební daně tvořily druhou největší část díky plošnému zvyšování sazeb u všech komodit, kdy největší podíl měla daň z alkoholu (50 % ze všech spotřebních). Naopak u druhé světové války byla většina interních příjmů tvořena daní z příjmu jednotlivců, které plynuly z masového zdanění, které bylo preferováno před zdaněním vyšších příjmových kategorií. To dokládá i fakt, že daň z nadměrných zisků dosahovala v první světové válce maximální sazby 60 % a u druhé války 95 %, kdy i přesto z hlediska příjmů dominovalo plošné zdanění. Podstatným rozdílem bylo též snižování individuálních výjimek daňového osvobození, které byly v druhé válce upravovány téměř každoročně a díky kterým do federálního rozpočtu přispívalo mnohem více subjektů. Největší nárůst u daně z příjmu

¹⁶¹ Vycházeno z dat od Seligmana a odhadů zmíněných Blakeyho. článku *The War Revenue Act 1917*

jednotlivců bylo v roce 1944, kdy celkový příjem oproti minulému roku vzrostl o 69 %. Ten byl způsoben produktivním.¹⁶²

Tabulka 31: Detailnější komparace položek federálních příjmů za válečné období (% z celkových příjmů, b. c.)

Rok	Interní příjmy				Cla	Ostatní
	Jednotlivci	Korporace	Spotřební daně	Darovací + nemovitost		
1918 ¹⁶³	14 %	46 %	22 %	2 %	5 %	8 %
1943	26 %	38 %	15 %	2 %	1 %	18 %
1944	44 %	32 %	9 %	1 %	1 %	13 %
1945	37 %	33 %	12 %	1 %	1 %	17 %

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1105. *Vlastní zpracování.*

V tabulce 32 jsou porovnány daňové kvóty v jednotlivých obdobích vzhledem k celkovému HDP. Opět lze vyzorovat trend u zavádění jednotlivých rozpočtových zákonů, kdy v roce 1917 byl přijat rozsáhlý War Revenue Act a daňová kvóta okamžitě vzrostla o 360 %. U druhé světové války byla daňová soustava upravována kontinuálně a stejný trend lze tedy pozorovat i u vývoje daňové kvóty s následným výraznějším nárůstem v roce 1944, který byl způsoben právě dobrým hospodářským výkonem ekonomických subjektů, ale také nárůstem daňových sazeb upravených posledním rozpočtovým zákonem druhé světové války z roku 1943.

Tabulka 32: Komparace daňové kvóty ve válečných obdobích (% HDP, b. c.)

Rok	1914	1915	1916	1917	1918
Daňová kvóta	0,98 %	1,04 %	1,06 %	1,34 %	4,83 %

Rok	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Daňová kvóta	7,3 %	6,9 %	7,4 %	9,6 %	13,1 %	22,8 %	23,7 %

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 224. *Vlastní zpracování*

¹⁶² U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 224.

¹⁶³ SELIGMAN, E. R. A The Cost of the War..., s. 756

6.2 Komparace federálních výdajů

Analýza zabývající se komparací federálních výdajů v následující kapitole čerpá z tabulky 30, která zase využívá data z tabulek v podkapitolách „Federální výdaje a bilance federálního rozpočtu“ u jednotlivých období výše.

Struktura výdajů se v obou obdobích výrazně lišila. V první světové válce Spojené státy americké vydávaly téměř 50 % svých finančních prostředků do armády již v roce 1914, což bylo dáno historicky, v roce 1914 žádný nečekaný růst v této oblasti nebyl zaznamenán. Se započítáním i různých kompenzací, penzí a benefitů veteránů, bylo až 75 % výdajů v letech 1914-1916 spojeno s vojenskou činností. Zbytek výdajů byl určen na ostatní výdaje¹⁶⁴, které zahrnovaly například obchodní politiku, transport či zemědělství. Během druhé světové války bylo naopak rozdělení výdajů téměř opačné, kdy pouhých 21 % mělo na počátku války celkově co dočinění s vojenskými silami. Velký podíl ostatních výdajů byl zapříčiněn zejména financováním politik zavedených New Dealem a aplikováním keynesiánského pohledu na výdajovou fiskální politiku. Na rozdíl od druhé světové války, relativní výdaje do armády spíše klesaly až do roku 1917 a pak se skokově zvýšily až v roce 1918. Celkový nárůst činil 31 % oproti výchozímu roku, ale 100 % oproti roku 1917. V druhé světové válce armádní výdaje rostly meziročně v průměru o 47 %, což je ohromný rozdíl. Nutno podotknout, že válečné výdaje lze s druhou světovou válkou porovnávat spíše jen v roce 1918, protože v období 1914-1916 Spojené státy ještě ve větší míře nezbýjily (v roce 1917 je sice relativní pokles výdajů do armády, ale v absolutních číslech výdaje vzrostly a příprava na aktivní zapojení ve válce začala). U druhé světové války rostly armádní výdaje relativně i absolutně, což se projevilo na škrtech v ostatních vládních výdajích, které v absolutních číslech sice mírně rostly, ale každoročně se jejich relativní podíl snižoval a na konci války byl jejich podíl už o 80 % nižší než v roce 1939. V první světové válce ostatní výdaje naopak skokově vzrostly v roce 1917, což bylo spjato s úrokovými platbami za válečné dluhopisy.

Tabulka 33: Komparace položek federálních výdajů za období 1914-1918 (% z celkových výdajů, b. c.)

Rok	Armáda	Námořnictvo	Úroky	Kompenzace veteránům	Ostatní výdaje	Výdaje celkem (mld. USD)
1914	29 %	19 %	3 %	24 %	25 %	0,73
1915	27 %	19 %	3 %	22 %	29 %	0,75
1916	26 %	22 %	3 %	22 %	27 %	0,71
1917	19 %	12 %	1 %	8 %	59 %	1,95
1918	38 %	10 %	1 %	1 %	49 %	12,68

¹⁶⁴ Úrokové platby vládních korporací a jiné obchodní činnosti týkající se vydáváním cenných papírů Ministerstvu financí, výdaje na zemědělství, obchod a transport atd. Ve statistikách podrobněji rozebrány pouze u druhé světové války.

1939	8 %	8 %	10 %	5 %	69 %	8,84
1940	10 %	10 %	11 %	4 %	64 %	9,06
1941	29 %	17 %	8 %	3 %	41 %	13,25
1942	42 %	25 %	4 %	1 %	28 %	34,04
1943	54 %	26 %	2 %	1 %	17 %	79,37
1944	52 %	28 %	3 %	1 %	17 %	94,99
1945	51 %	31 %	4 %	1 %	14 %	98,30

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1114. *Vlastní zpracování.*

Celkové válečné výdaje činily během první světové války 8,5 miliard dolarů, během druhé světové války 256,5 miliard dolarů. Výše uvedené srovnání slouží spíše pro zajímavost, protože z hlediska absolutních cen se období nedají porovnávat vzhledem k vývoji cen. V tabulce 34 lze souhrnně pozorovat vývoj válečných výdajů a jejich rozdílný trend v obou válkách v relativních hodnotách. Během první světové války z relativního pohledu válečné výdaje klesaly na úrok ostatních výdajů definovaných výše a u druhé světové války je zaznamenán konstantní růst, který v roce 1945 skončil na čtyřnásobku původního podílu. Válečné výdaje v druhém sledovaném období naopak rostly na úkor ostatních výdajů. V poměru k HDP byla druhá světová válka, vzhledem ke svému měřítku a délce trvání, pro Spojené státy americké mnohem nákladnější než Velká válka, ve které byla účast Spojených států amerických podstatně kratší.

Tabulka 34: Celkový poměr válečných výdajů k celkovým federálním výdajům a k HDP ve válečných obdobích (b. c.)

Poměr válečných výdajů k celkovým federálním výdajům												
1914	1915	1916	1917	1918		1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
72 %	68 %	70 %	39 %	49 %		21 %	24 %	49 %	68 %	81 %	81 %	83 %
Poměr válečných výdajů k HDP												
1,4 %	1,3 %	1,0 %	1,3 %	8,1 %		2 %	2 %	5 %	15 %	34 %	37 %	39 %

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1114. *Vlastní zpracování.*

6.2.1 Srovnání bilancí federálních rozpočtů

Vývoj federální rozpočtové bilance mělo v každém z období podstatně jiný průběh, jak bylo zanalyzováno v předchozích podkapitolách a lze vidět v tabulce 35. U první světové války byl až do roku 1916 téměř vyrovnaný rozpočet, který zaznamenal výraznější deficit až v roce 1917, na který bylo okamžitě reagováno zavedením Liberty Loan Drives federální vládou a prodejem válečných dluhopisů. Největší rozpočtový schodek byl v roce 1918, kdy federální výdaje překročily příjmy více než trojnásobně a federální dluh vzrostl o 420 % oproti minulému

roku a 1 050 % oproti roku 1914. U druhé světové války rostl dluh postupně při meziročním průměrném růstu o 34,5 %. Celkový nárůst dluhu pak činil v roce 1945 542 % oproti roku 1942. Meziročně tedy dluh rostl rychleji u druhé světové války, ale celkový relativní růst dluhu vzhledem k počátečnímu roku války byl vyšší během první světové války, a to o téměř 100 %, přičemž v roce 1919 se dluh opět zdvojnásobil oproti roku 1918 a začal se snižovat až v roce 1925.¹⁶⁵ U druhé světové války po válce dluh rostl už konstantním tempem a během dalších let se už pod svou hranici z roku 1945 nikdy nesnížil.

Tabulka 35: Porovnání bilancí federálního rozpočtu ve válečných obdobích včetně finančních prostředků získaných z prodeje válečných dluhopisů (mld. USD, b. c.)

Rok	Federální příjmy	Federální výdaje	Přebytek/Deficit	Dluh	Válečné dluhopisy
1914	0,73	0,73	0,00	1,19	-
1915	0,68	0,75	-0,06	1,19	-
1916	0,76	0,71	0,05	1,23	-
1917	1,10	1,95	-0,85	2,98	5,8
1918	3,65	12,68	-9,03	12,46	11,2
Celkem	6,92	16,82	-9,89	Δ 11,27	17,0¹⁶⁶
1939	6,6	9,4	-2,9	48	
1940	6,9	9,6	-2,7	51	
1941	9,2	14,0	-4,8	58	
1942	15,1	34,5	-19,4	79	13
1943	25,1	78,9	-53,8	143	37,5
1944	47,8	94,0	-46,1	204	58,9
1945	50,2	95,2	-45,0	260	47
Celkem	160,9	335,6	-174,7	Δ 212	156,4

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1105. *Vlastní zpracování.*

Celkový poměr federálních příjmů k výdajům byl v první světové válce 41 % a 48 % druhé světové válce, což potvrzuje stanovenou hypotézu, že větší podíl federálních výdajů byl financován dluhově. V tabulce 36 níže je zobrazeno složení federálního dluhu ze kterého vyplývá, že většina dluhu v obou obdobích byla kryta státními dluhopisy (U. S. saving bonds), mezi které patřily válečné dluhopisy v držení veřejnosti. Pokladniční poukázky, které sloužily ke krytí nově vytisknutých peněz, byly využívány pouze doplňkově.

¹⁶⁵ U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1105.

¹⁶⁶ 21,5 včetně Victory Loan z roku 1919.

Tabulka 36: Srovnání složení federálního dluhu ve sledovaných obdobích (% z celku, mld. USD, b. c.)

Rok	Úrokem zatížený dluh			Úrokem nezatížený dluh	Splatný dluh	Celkový dluh
	Státní dluhopisy	Pokladniční poukázky	Krátkodobé cenné papíry			
1914	82 %	-	-	18 %	0 %	1,19
1915	82 %	-	-	18 %	0 %	1,19
1916	79 %	-	0 %	20 %	0 %	1,23
1917	81 %	9 %	1 %	8 %	0 %	2,98
1918	80 %	14 %	3 %	2 %	0 %	12,46
1939	70 %	3 %	18 %	1 %	0 %	40
1940	70 %	2 %	14 %	1 %	0 %	43
1941	71 %	4 %	12 %	1 %	0 %	49
1942	68 %	8 %	14 %	1 %	0 %	72
1943	58 %	20 %	12 %	1 %	0 %	137
1944	57 %	22 %	13 %	0 %	0 %	201
1945	59 %	20 %	13 %	1 %	0 %	259

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 1117. *Vlastní zpracování.*

6.3 Komparace vývoje makroekonomických ukazatelů

V tabulce 37 je porovnán vývoj jednotlivých makroekonomických ukazatelů. Vzhledem k nedostupnosti dat o HDP ve stálých cenách v období první světové války, bude použito k jeho porovnání HDP v b. c., které bylo očištěno indexem CPI. Výsledná komparace poskytne mírně zkreslený výsledek, tudíž nebudou uváděny konkrétní procentuální nárůsty, ale spíše celkový trend.

HDP v obou cenách během válek rostlo velmi rychlým tempem. V běžných cenách rostlo rychleji v druhé světové válce a vzhledem k nižšímu růstu indexu CPI i spotřebitelských cen lze říct, že reálně rostlo podstatně vyšší mírou v druhé světové válce. Důkazem je i dvakrát vyšší celkový růst HDP ve s. c. v roce 1945 vzhledem k roku 1939 v porovnání s HDP očištěným o CPI v letech 1918 a 1914, kdy byl růst přibližně poloviční. Nejvyšší absolutní nárůst HDP je v první světové válce pozorován v roce 1918, tedy při aktivním válečném zapojení Spojených států a zvýšených vládních výdajích. Naopak ve druhé světové válce byl absolutní nárůst nejvyšší v období 1940-1942, který byl způsoben již mnohokrát zmíněným produkčním zázrakem.

V obou obdobích byl růst indexu velkoobchodních cen vyšší než růst indexu spotřebitelských cen, přičemž v první světové válce byl rozdíl mnohem větší, kdy velkoobchodní ceny v každém roce rostly průměrně dvakrát rychleji. V druhé světové válce byl rozdíl pouze

marginální a oba indexy rostly vůči sobě stabilním tempem. Důvodem prudkého růstu v první světové válce bylo ne příliš včasné zavedení cenových kontrol, z čehož se federální vláda v druhém konfliktu poučila.

Kvůli Velké hospodářské krizi, které postihla celý svět ve třicátých letech, byla nezaměstnanost na začátku druhé světové války vyšší než v roce 1914, ale Spojené státy byly schopné vytvořit pracovní místa, která byla nutná pro uspokojování válečné poptávky, a tudíž nezaměstnanost klesala v druhé válce mnohem rychleji než v první. U první světové války nezaměstnanost dokonce v roce 1915 mírně vzrostla, ale hned následující rok klesla o 59 %, přičemž největší pokles byl zaznamenán na konci války, který byl spojen s rozsáhlou mobilizací. U druhé světové války byl první větší pokles v roce 1941, za který mohlo zejména rozšiřování výrobních kapacit. V následujících letech pak za pokles mohla opět válečná mobilizace a zvýšená produkce produkce.

Tabulka 37: Porovnání vývoje makroekonomických ukazatelů ve válečných obdobích (1914 = 100 a 1939 = 100)

Rok	1914	1915	1916	1917	1918		
Hrubý domácí produkt (b. c.)	100	104	125	157	198		
HDP upravený o CPI	100	103	115	123	132		
Index spotřebitelských cen	100	101	109	128	150		
Index velkoobchodních cen	100	102	126	173	193		
Míra nezaměstnanosti	7,9 %	8,5 %	5,1 %	4,6 %	1,4 %		
Rok	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Hrubý domácí produkt (b. c.)	100	110	138	174	212	232	234
Hrubý domácí produkt (s. c.)	100	109	126	142	161	173	170
Index spotřebitelských cen	100	101	106	117	125	127	130
Index velkoobchodních cen	100	102	113	128	134	135	137
Míra nezaměstnanosti	9,5 %	8,1 %	5,6 %	2,7 %	1,1 %	0,7 %	1,0 %

Zdroj: U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics..., s. 135, 200, 224, 228. *Vlastní zpracování.*

Závěr

Cílem diplomové práce byla analýza fiskálních politik Spojených států amerických během dvou světových válek a jejich vliv zejména na federální rozpočet. Změna z mírového stavu na válečný s sebou přináší z hospodářského hlediska významné změny. Vláda musí s ohledem na národní bezpečnost začít více intervenovat do ekonomiky země a stanovit si potřebnou míru těchto zásahů. S ohledem na hrozby, které s sebou světové války, zejména druhá, přinášely, proběhla ve Spojených státech amerických kompletní transformace z tržního hospodářství na válečnou ekonomiku. Vzhledem k vysokým nárokům válečné poptávky by nebylo možné úspěšně vést válku, pokud by celková produkce nebyla zaměřena k dosažení konečného vítězství, tudíž byla nutná konverze na válečnou ekonomiku. Specifikem byly zvýšené vládní výdaje ve válečných oblastech a federálních investic do průmyslových odvětví, která se zaměřovala na výrobu či těžbu materiálu potřebnou k tvorbě armádních výstupů. Prostředky na nové výdaje mohou být získány několika způsoby z nichž jsou nejdůležitější tři nástroje s největším potenciálem. Jednalo se o zdanění, dluhové financování a tisk nových peněz, který je možné zahrnout do dluhového financování, ale v obou konfliktech jej bylo využíváno pouze doplňkově, protože se jedná o nástroj způsobující inflační tlaky. Mezi další státní zásahy patří zejména cenové a mzdové kontroly, které se snaží růst inflace potlačovat. U obou kontrol se jedná o zavádění stropů nebo poskytování alternativního způsobu, jak potřebné statky v dobách omezené spotřebitelské výroby získat. U spotřebního zboží se jednalo o přidělový systém, který řadovým občanům umožnil získat alespoň určité množství statků z omezené produkce, aby se co možná nejvíce zabránilo podpultovému prodeji a bujení šedé ekonomiky. Mzdové kontroly probíhaly také formou stropů, kdy bylo zabraňováno jejich růstu nad růst spotřebitelských cen. Kontroly byly pracovníkům vynahrazovány jinými benefity jako vyplácením přesčasů či financováním zdravotního pojištění.

Klíčovou formou, avšak ne dominantní formou, financování válečných výdajů byly fiskální politiky cílené na daňovou soustavu. V obou obdobích byly vytvářeny nové rozpočtové zákony, které ve velkém rozsahu upravovaly stávající daňovou soustavu. Vznikaly nejen nové typy daní, ale především byly upravovány podmínky jednotlivých daňových sazeb a snižování výjimek pro platbu daně. Mezi nové daně v první světové válce patřily daň z nemovitosti, která byla transformována z původní daně dědické a daně z nadměrných zisků. Prvním důležitým zákonem byl Revenue Act z roku 1916, který vytvořil základy pro rozsáhlejší War Revenue Act. Oba rozpočtové zákony zvyšovaly běžnou daň z příjmu u jednotlivců i korporací a upravovaly její progresivní sazbu vztahovanou na určitou výši příjmů. První zmíněný zákon zavedl nově daň z nemovitosti, která však nepřinášela podstatné příjmy. Mnohem více bylo cíleno ve War Revenue Act na daně z nadměrných zisků korporací, jejíž maximální sazba činila 60 %, a která tvořila nejvyšší poměr ze všech příjmů. Ačkoli byly snižovány i výjimky pro placení daně z příjmu jednotlivců, v celkovém poměru příjmů tvořily podstatnou část příjmy plynoucí z progresivního

zdanění vysokopříjmových subjektů. Rozsáhlými úpravami procházely i spotřební daně, zejména z alkoholu, které tvořily podstatnou část všech příjmů. Jejich poměr byl dokonce vyšší než u příjmů z daní fyzických osob.

Ve druhé světové válce probíhala úprava daňové soustavy pravidelnějším tempem, protože Spojené státy americké se účastnily války v delším období, kdy potřeba pro získávání prostředků pro financování vládních výdajů byla mnohem vyšší. Na rozdíl od první světové války byly daně zaváděny plošně pomocí každoročního snižování výjimek pro platbu daně z příjmů, což podstatně zvětšovalo množství daňových poplatníků. Progresivní zdanění příjmů rostlo s každým rozpočtovým zákonem také. Nejvyšší daňová sazba se týkala příjmů z nadměrných zisků korporací, která v roce 1940 měla maximální sazbu 50 %, ale s rozpočtovým zákonem z roku 1943 byla zvýšena až na 95 % z nadměrných zisků. Ačkoli byly ekonomické subjekty progresivně zdaněny s ohledem na jejich příjmy, celkový poměr daňových příjmů se vzhledem k první světové válce lišil. V druhé světové válce tvořily příjmy z daní jednotlivců až trojnásobek poměru z první světové války, kde dominovaly příjmy z korporátních daní. U spotřebních daní navýšení probíhalo také, ale v celkovém poměru daňových příjmů hrály spíše marginální roli.

Vzhledem k rapidně rostoucím válečným výdajům, zejména v druhé světové válce, nebylo financování pomocí zdanění dostatečné. Financovat vládní výdaje jen pouze zdanění by bylo i velmi demotivující pro všechny zacílené subjekty, které byly už tak velmi zdaněny. Rozpočtové schodky musel být tedy kryty půjčkami vlády. V obou obdobích probíhalo zadlužování zejména pomocí emise válečných dluhopisů federální vládou, které byly nabízeny široké veřejnosti. Jednalo se o efektivní nástroj, který zabraňoval inflaci, protože z ekonomiky stahoval přebytečné finanční prostředky. Prodej válečných dluhopisů probíhal pomocí propagačních akcí Liberty Loan Drives v první světové válce a War Loan Drives v druhé. Vláda emitovala dluhopisy i v malých nominálních hodnotách, aby se na financování vládních výdajů mohl podílet téměř každý. Upřednostňováním válečných dluhopisů před tiskem peněz krytým státními pokladničními poukázkami se projevilo u obou sledovaných období. Ačkoli se růst válečných výdajů v jednotlivých zkoumaných období poměrově lišil, kdy v první světové válce došlo k většímu skoku až v roce 1917, přičemž ve druhé světové válce rostly konstantnějším tempem, celkový poměr dluhového financování předčil financování pomocí daní. U první světové války se jednalo přibližně o 2/3 dluhově a u druhé světové války o něco málo více než 50 % dluhově, což potvrdilo hypotézu. Dluhové financování bylo dominantním nástrojem financování federálních výdajů během obou světových válek.

Efektivita fiskálních politik může být vyhodnocena sledováním vývoje makroekonomických ukazatelů. V obou obdobích HDP rostlo díky zvýšeným vládním výdajům. V druhé světové válce rostlo nejen relativně rychleji, ale také absolutně. V roce 1939 byla vysoká nezaměstnanost a Spojené státy americké měly k dispozici spoustu nečinných výrobních faktorů, které byly na začátku války zapojeny do hospodářství. Díky investicím vlády do federálních projektů byly

navýšeny i produkční kapacity, což rychlý růst HDP umožňovalo. Z hlediska trendu indexu velkoobchodních cen a spotřebitelských cen, se ekonomika též lépe vyvíjela v druhé světové válce. Oba indexy rostly mnohem pomalejším tempem díky efektivnějším vládním kontrolám oproti kontrolám v první světové válce. V obou obdobích rostl index velkoobchodních cen rychleji než index spotřebitelských cen, což zvýhodňovalo spotřebitele na úkor výrobců. V první světové válce byl tento rozdíl dvakrát větší. V druhé světové válce se indexy pohybovaly mírným tempem a s pouze minimálními rozdíly. Nezaměstnanost klesla v druhé světové válce prudším tempem, což bylo způsobeno nejen „produkčním zázrakem“ v počátečních dobách války, ale také mobilizací armádních složek po útoku na Pearl Harbor. Dalším skokem bylo zahájení války v Evropě, kdy se nezaměstnanost dostala na úroveň pod 1 %. U první světové války bylo snižování nezaměstnanosti pozvolnější, kdy se větší pokles projevil až v roce 1918, v období největších bojů Velké války.

Vzhledem k růstu nejen HDP, ale i vývoji jednotlivých indexů si myslím, že efektivnější fiskální politika byla zaváděna v druhé světové válce, kdy se Spojené státy poučily z velké války. V obou sledovaných obdobích převažovalo dluhové financování a navzdory naakumulovanému dluhu se Američané nepropadli do poválečné krize. Po první světové válce dokonce nastaly velmi produktivní tzv. „Roaring Twenties“ a to i přes vysokou inflaci, která během války nastala. Krátce po druhé světové válce se Spojené státy americké dostaly opět do válečného konfliktu, který ale nedosahoval takové úrovně, aby jím bylo ovlivněno celé hospodářství, které by bylo v řízení státu. Zajímavým rozšířením této práce by mohla být komparace první světové války s občanskou válkou, protože dle některých názorů se jednalo o období, které mělo k první světové válce z hlediska fiskální politiky blíže.

Seznam literatury

Vydané prameny:

BOARD OF GOVERNORS OF THE FEDERAL RESERVE SYSTEM. Federal Reserve Bulletin. [online]. Washington, June 1941 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://fraser.stlouisfed.org/title/62/item/21038> >.

CHANTRILL, CH. 20th Century Spending. [online]. [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < https://www.usgovernmentspending.com/spending_chart_1900_2020USp_XXs2li111tcn_30f_20th_Century_Defense_Spending >.

SIXTY-FOURTH CONGRESS. The Revenue Act of 1916. [online]. pp. 756-801, 1916 [cit. 2019-12-08] Dostupné z WWW: < <https://www.resourcedata.org/dataset/rgi-revenue-act-of-1916/resource/70c1e4f0-cc24-4f7d-be32-fe7e3001474c> >.

U. S. BUREAU OF THE CENSUS. Historical Statistics of the United States, Colonial Times to 1970. Washington, D. C.: U. S. Government Printing Office, 1975. [online]. [cit. 3. 4. 2015]. Dostupné z WWW: < <https://fraser.stlouisfed.org/title/?id=237#!5809> >.

Odborné knihy:

BRINKLEY, A. American History: Connecting with the Past. New York: McGraw-Hill Education, 2015. ISBN: 0077776755.

BROADBERRY, S. – HARRISON, M. The Economics of World War I. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN: 0521785030.

BROWNLEE, E. W. Federal Taxation in America: A Short History. Cambridge: Press Syndicate. 1996. 190 s. ISBN 0-521-56586-3.

ENGERMAN, S L. - GALLMAN, R. E. The Cambridge Economic History of the United States. Volume III, The Twentieth Century. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 1190 s. ISBN 0-521-55308-3.

FAULKNER, H. U. American Economic History. New York: Harper & Row, Publishers, 1960. 816 s.

FRIEDMAN, M. – SCHWARTZ, A. J. A Monetary History of the United States. Princeton: Princeton University Press, 1963. ISBN: 0691003548.

HARRISON, M. The Economics of World War II: Six Great Powers in International Comparison. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. ISBN: 052162046.

KIMBLE, J. J. Mobilizing the Home Front: War Bonds and Domestic Propaganda. Texas: A&M University Press, 2006. 213 s. ISBN 9781603445542.

WALTON, G. M. – ROCKOFF, H. History of the American Economy. Mason: South-Western Cengage Learning, 2010. 599 s. ISBN 978-0-324-78662-0.

Odborné články a studie:

ADAMS, T. S. Federal Taxes Upon Income and Excess Profits. [online]. The American Economic Review, Vol. 8, No. 1, pp. 18-35, March 1918 [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1814628> >.

ALLEN, E. D. Treasury Tax Policies in 1943. [online]. The American Economic Review, Vol. 34, No. 4, pp. 707-733, December 1944 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1807392> >.

BATES, S. The Price System and the War Economy. [online]. The Canadian Journal of Economics and Political Science, Vol. 7, No. 3, pp. 324-337, August 1941 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/137096> >.

BICKLEY, J. M. War Bonds in the Second World War: A Model for a New War Bond? [online]. Congressional Research Service, Report RS21046, January 2002 [cit. 2016-12-25] Dostupné z WWW: < <http://www.mit.edu/afs.new/sipb/contrib/wikileaks-crs/wikileaks-crs-reports/RS21046.pdf> >.

BLAKEY, R. G. – BLAKEY, G. C. Federal Revenue Legislation, 1943-1944. [online]. The American Political Science Review, Vol. 38, No. 2, pp. 325-330, April 1944 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1950170> >.

BLAKEY, R. G. – BLAKEY, G. C. The Federal Revenue Act of 1942. [online]. The American Political Science Review, Vol. 36, No. 6, pp. 1069-1082, December 1942 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1949066> >.

BLAKEY, R. G. – BLAKEY, G. C. The Revenue Act of 1941. [online]. The American Economic Review, Vol. 31, No. 4, pp. 809-822, December 1941 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1803243> >.

BLAKEY, R. G. The New Revenue Act. [online]. The American Economic Review, Vol. 6, No. 4, pp. 837-850, December 1916 [cit. 2016-12-10] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1827532> >.

BLAKEY, R. G. The War Revenue Act of 1917. [online]. The American Economic Review, Vol. 7, No. 4, pp. 791-815, December 1917 [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1809436> >.

BRAUN, R. A. – McGRATTAN, E. R. The Macroeconomics of War and Peace. [online]. NBER Macroeconomics Annual, Vol. 8, 1993, pp. 197-247 [cit. 2019-12-01] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/3585029> >.

BRAUN, R. A. – McGRATTAN, E. R. The Macroeconomics of War and Peace. [online]. NBER Macroeconomics Annual, Vol. 8, 1993, pp. 197-247 [cit. 2019-12-01] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/3585029> >.

BROADBERRY, S. – HARRISON, M. The Economics of World War I: Comparative Quantitative Analysis. [online]. University of Warwick. August 2005, pp. 42 [cit. 2019-12-01] Dostupné z WWW: < <http://piketty.pse.ens.fr/files/capitalisback/CountryData/Germany/Other/Pre1950Series/RefsHistoricalGermanAccounts/BroadberryHarrison05.pdf> >.

BROWNLEE, W. E. Wilson and Financing the Modern State: The Revenue Act of 1916. [online]. Proceedings of the American Philosophical Society, Vol. 129, No. 2, pp. 173-210, June 1985, [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/986988> >.

BUREAU OF LABOR STATISTICS. War and Postwar Wages, Prices and Hours 1914-23 and 1939-1944. [online]. Washington, December 1945, pp. 30 [cit. 2019-12-07] Dostupné z WWW: < <https://fraser.stlouisfed.org/title/4318> >.

CALVIN, B. H. The Requirements of a War Economy. [online]. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 218, Public Policy in a World at War, pp. 76-86, November 1941 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1023240> >.

CASE, J. H. Preparation for War and Liberty Loans. [online]. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 99, The Federal Reserve System-Its Purpose and Work, pp. 121-129, January 1922 [cit. 2019-11-29] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1014519> >.

EVANS, P. The Effects of General Price Controls in the United States during World War II. [online]. Journal of Political Economy, Vol. 90, No. 5, pp. 944-966, October 1982 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/1837127> >.

HAIG, R. M. The Revenue Act of 1918. [online]. The Political Science Quarterly, Vol. 34, No. 3, pp. 369-391, September 1919 [cit. 2019-11-25] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/2141682> >.

HALL, G. T. Wilson and the Food Crisis: Agricultural Price Control during World War I. [online]. Agricultural History, Vol. 47, No. 1, pp. 25-46, January 1972 [cit. 2019-12-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/3741259> >.

HARLEY L. L. The Second Revenue Act of 1940. [online]. The Bulletin of the National Tax Association, Vol. 26, No. 7, pp. 194-199, April 1941 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/41786995> >.

HERRING, E. P. The Politics of Fiscal Policy. [online]. The Yale Law Journal, Vol. 47, No. 5, pp. 724-475, March 1938 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/791990> >.

HILT, E. – RAHN, W. M. Turning Citizens into Investors: Promoting Savings with Liberty Bonds During World War I. [online]. RSF: The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences, Vol. 2, No. 6, pp. 86-108, October 2016 [cit. 2019-11-28] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/10.7758/rsf.2016.2.6.05> >.

JÖNSON, K. Fiscal Policy Regimes and Household Consumption. [online]. Journal of Public Policy, Vol. 27, No. 2, pp. 183-214, May-August 2007 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/40072020> >.

KANG, S. W. – ROCKOFF, H. Capitalizing Patriotism: The Liberty Loans of World War I. [online]. NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH s.50, January 2006 [cit. 2019-11-28] Dostupné z WWW: < <https://www.nber.org/papers/w11919.pdf> >.

KAUPER, P. G. Significant Developments in the Law of Federal Taxation, 1941-1947: I. [online]. Michigan Law Review, Vol. 45, No. 6, pp. 659-678, April 1947 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1283925> >.

KENT, A. H. The Revenue Act of 1940. [online]. California Law Review, Vol. 29, No. 2, pp. 160-184, January 1941 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/3477649> >.

LAUGHLIN, J. L. The Aldrich-Vreeland Act. [online]. Journal of Political Economy, Vol. 16, No. 8, pp. 489-513, October 1908 [cit. 2019-12-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1820381> >.

MAYHEW, D. R. Wars and American Politics. [online]. Perspectives on Politics, Vol. 3, No. 3, pp. 473-479, September 2005 [cit. 2019-11-25] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/3689019> >.

MILLS, G. - ROCKOFF, H. Compliance with Price Controls in the United States and the United Kingdom During World War II. [online]. The Journal of Economic History, Vol. 47, No. 1, pp. 197–213, March 1987 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/2121945> >.

PLEHN, C. C. War Profits and Excess Profits Taxes. [online]. The American Economic Review, Vol. 10, No. 2, pp. 283-298, June 1920 [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1804867> >.

PLUMPTRE, A. F. W. An Approach to War Finance. [online]. The Canadian Journal of Economics and Political Science, Vol. 7, No. 1, pp. 1-12, February 1941 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/137160> >.

SELIGMAN, E. R. A The Cost of the War and How It Was Met. [online]. The American Economic Review, Vol. 9, No. 4, pp. 739-770, December 1919 [cit. 2019-11-30] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1813166> >.

SELIGMAN, E. R. A. The War Revenue Act. [online]. Political Science Quarterly, Vol. 33, No. 1, pp. 1-37, March 1918 [cit. 2019-11-24] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/2141878> >.

SHOUP, C. S. The Revenue Act of 1945. [online]. Political Science Quarterly, Vol. 60, No. 4, pp. 481-491, December 1945 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/2144666> >.

SHOUP, C. The Concept of Excess Profits under the Revenue Acts of 1940-42. [online]. Law and Contemporary Problems, Vol. 10, No. 1, pp. 28-42, 1943 [cit. 2019-12-04] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/1190024> >.

SOMERS H. M. The Impact of Fiscal Policy on National Income. [online]. The Canadian Journal of Economics and Political Science, Vol. 8, No. 3, pp. 364-385, August 1942 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/137083> >.

SPIEGEL, H. W. The War Economy and the Economic Man. [online]. The Journal of Business of the University of Chicago, Vol. 16, No. 1, pp. 1-6, January 1943 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/2350174> >.

STRAYER, J. P. An Appraisal of Current Fiscal Theory. [online]. The American Economic Review, Vol. 42, No. 2, pp. 138-146, May 1952 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <https://www.jstor.org/stable/1910593> >.

WALKER, E. R. War-Time Economic Controls. [online]. The Quarterly Journal of Economics, Vol. 58, No. 4, pp. 503-520, August 1944 [cit. 2019-11-09] Dostupné z WWW: < <http://www.jstor.org/stable/1884742> >.

Internetové zdroje:

RICHARDSON, G. Federal Reserve's Role During WWII. [online] [cit. 2019-12-06] Dostupné z WWW: < <http://www.federalreservehistory.org/Events/DetailView/75> >.

SALEEBY, C. Brief History of World War Two Advertising Campaigns. [online]. [cit. 2019-12-06] Dostupné z WWW: < <http://library.duke.edu/digitalcollections/adaccess/guide/wwii/bonds-loans/> >.

SUTCH, R. Liberty Bonds. [online]. University of California, Riverside and Berkley. December 2015 [cit. 2019-11-28] Dostupné z WWW: < https://www.federalreservehistory.org/essays/liberty_bonds >.

U. S. SAVING BOND DIVISION: DEPARTMENT OF THE TREASURY. A History of the United States Saving Bonds Program. [online]. pp 64, 1991 [cit. 2019-12-06] Dostupné z WWW: < https://www.treasurydirect.gov/indiv/research/history/history_sb.pdf >.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Porovnání objemu průmyslové produkce v květnu 1940 a 1941 (b. c.)	13
Tabulka 2: Předpokládané příjmy do federálního rozpočtu z vybraných daní (mil. USD, b. c.) ..23	
Tabulka 3: Porovnání nových příjmových kategorií u daně z příjmů jednotlivců (tis. USD, b. c.)	24
Tabulka 4: Předpokládané příjmy do státního rozpočtu (mil. USD, b. c.)	25
Tabulka 5: Daňová přírážka u individuální daně z příjmu v období 1913-1917	26
Tabulka 6: Progresivní daň uvalená na jednotlivé úrovně nadměrného zisku získaného z investovaného kapitálu	28
Tabulka 7: Srovnání daně z nemovitosti v období 1916-1917	28
Tabulka 8: Základní náležitosti jednotlivých Liberty Loan dluhopisů vydávaných během jednotlivých kampaní	32
Tabulka 9: Nominální hodnoty dluhopisů a jejich zastoupení v celkovém oběhu	33
Tabulka 10: Složení federálního dluhu v období 1916-1919 (mil. USD, b. c.)	34
Tabulka 11: Federální příjmy v období 1915-1919 (mil. USD, b. c.)	35
Tabulka 12: Příjem do federálního rozpočtu z War Revenue Act (mil. USD, b. c.)	36
Tabulka 13: Výdaje federální vlády v období 1918-1919 (mil. USD, b. c.)	38
Tabulka 14: Položky federálního rozpočtu v období 1914-1918 (mil. USD, b. c.)	39
Tabulka 15: Indexy základních makroekonomických ukazatelů v období 1914-1918 a míra nezaměstnanosti (1914 = 100)	40
Tabulka 16: Srovnání běžné korporátní daně za období 1939-1940	42
Tabulka 17: Srovnání daně z příjmu svobodných osob za období 1938-1940	43
Tabulka 18: Daň z nadměrných zisků korporací	44
Tabulka 19: Srovnání daně z příjmu svobodných osob za období 1938-1941	45
Tabulka 20: Srovnání normální korporátní daně za období 1939-1941	46
Tabulka 21: Srovnání korporátních daní z nadměrného zisku za období 1940-1941	46
Tabulka 22: Srovnání daně z příjmu svobodných osob za období 1938-1942	48
Tabulka 23: Srovnání jednotlivých sérií válečných dluhopisů	51
Tabulka 24: Příjmy do federálního rozpočtu z jednotlivých War Loan Drives během druhé světové války (mld. USD, b. c.)	52
Tabulka 25: Složení federálního dluhu 1939-1945 (mld. USD, b. c.)	53
Tabulka 26: Výběr nejdůležitějších daňových položek federálních příjmů za období 1939-1945 (mld. USD, b. c.)	54
Tabulka 27: Výdaje federální vlády v období 1939-1945 (mld. USD, b. c.)	56
Tabulka 28: Položky federálního rozpočtu v období 1939-1945 (mld. USD, b. c.)	57
Tabulka 29: Index základních makroekonomických ukazatelů v období 1939-1945 a míra nezaměstnanosti (1939 = 100)	58

Tabulka 30: Komparace položek federálních příjmů za válečné období (% z celkových příjmů, b. c.)	60
Tabulka 31: Detailnější komparace položek federálních příjmů za válečné období (% z celkových příjmů, b. c.)	61
Tabulka 32: Komparace daňové kvóty ve válečných obdobích (% HDP, b. c.).....	61
Tabulka 33: Komparace položek federálních výdajů za období 1914-1918 (% z celkových výdajů, b. c.)	62
Tabulka 34: Celkový poměr válečných výdajů k celkovým federálním výdajům a k HDP ve válečných obdobích (b. c.)	63
Tabulka 35: Porovnání bilancí federálního rozpočtu ve válečných obdobích včetně finančních prostředků získaných z prodeje válečných dluhopisů (mld. USD, b. c.).....	64
Tabulka 36: Srovnání složení federálního dluhu ve sledovaných obdobích (% z celku, mld. USD, b. c.)	65
Tabulka 37: Porovnání vývoje makroekonomických ukazatelů ve válečných obdobích (1914 = 100 a 1939 = 100).....	66

Seznam grafů

Graf 1: Válečné výdaje USA v období 1900-2016 (% HDP, b.c.).....	9
Graf 2: Daňová kvóta v období 1914-1918 (% HDP, b. c.)	37
Graf 3: Daňová kvóta v období 1939-1945 (% HDP, b. c.)	55